

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Andra Kammaren. N:o 30.

Torsdagen den 16 april.

Kl. 7 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes under detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 9 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr *E. Svensson* från Karlskrona aflemnade en motion, n:o 241, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken m. m.

Denna motion bordlades.

§ 3.

Efter föredragning af herr *G. Odqvists* i senaste sammanträdet bordlagda motion, n:o 240, beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af konstitutionsutskottet.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden n:is 6, 7 och 8.

§ 4.

Efter föredragning dernäst af statsutskottets memorial n:o 38, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens femte hufvudtitel, blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

Andra Kammarens Prot. 1896. N:o 30.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:
 bevillningsutskottets betänkande n:o 21;
 bankoutskottets memorial n:is 9 och 10;
 lagutskottets utlåtanden n:is 59, 60 och 61; samt
 Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18.

§ 6.

Ordet begärdes af

Herr Collander, som yttrade: Jag hemställer, att först bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för nästa plenum måtte uppföras bevillningsutskottets utlåtande n:o 21 angående vissa ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

Herr Vahlin: Jag deremot skulle vilja föreslå, att konstitutionsutskottets memorial n:o 6 angående fullbordad granskning af statsrådsprotokollen måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för lördagens plenum.

Herr Collander: Skälet för min begäran är det att, om kammarne stanna i olika beslut, frågan kunde göras till föremål för gemensam votering på samma gång som öfriga ärenden, rörande hvilka gemensam votering skall ega rum.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och sedan propositioner af herr vice talmannen gifvits å hvarterdera af de olika yrkandena, biföll kammaren den af herr Collander gjorda hemställan.

§ 7.

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

Till afgörande förelåg Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

Sedan herr *I. von Stapelmohr* uti en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 43, föreslagit, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel», samt med anledning häraf nämnda kammarens andra tillfälliga utskott i utlåtande n:o 3 hemställt, »att Första Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, dels i hvad mån läkareverksamhet bör vara examinerade läkare förbehållen eller må af andra utöfvas, dels ock hvilka ämnen endast böra få af apotekare försäljas, samt derefter låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till nya bestämmelser

angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel, eller eljest vidtaga de åtgärder, som af omständigheterna påkallas, så hade Första Kammaren under den 26 sistlidne februari bifallit denna utskottets hemställan och medelst protokollsutdrag delgifvit detta sitt beslut åt Andra Kammaren, hvilken den 29 i samma månad hänvisat ärendet till förberedande behandling af sitt tillfälliga utskott n:o 3; och hemstälde sistnämnda utskott i föreliggande utlåtande:

»att Andra Kammaren på det sätt instämmer med Första Kammaren, att den beslutar, det Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, dels i hvad mån läkareverksamhet bör vara examinerade läkare förbehållen eller må af andra utöfvas, dels ock hvilka ämnen endast böra få af apotekare försäljas, samt derefter, i den mån sådant påkallas af den skedda utredningen, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Vahlin: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag medgifver villigt, att de bestämmelser, som gälla rörande utöfvandet af läkare- och apotekaryrket i många fall torde vara föråldrade och därför behöfva revision, och jag anser till och med, att en sådan vore önskelig. Men jag måste ärligt bekänna, att jag *under nuvarande förhållanden* icke ens vågar till Kongl. Maj:t uttala en dylik önskan; under nuvarande förhållanden — dermed förstår jag den anda af skyddsvänlighet, som gör sig gällande så väl hos regeringen som inom Riksdagen. I händelse Riksdagen skulle uttala en dylik önskan till Kongl. Maj:t, så behöfva vi icke vara ovissa om hvad svaret skulle blifva. Vi hafva nemligen jemförelsevis nya och följaktligen tidsenliga bestämmelser för tandläkare; och vi läsa nu tidt och ofta i tidningarna om huru tandteknici dömas till betydande böter, icke därför att de gjort någon person skada, icke därför att de verkställt ens en operation, utan därför, att en dylik tandtekniker kanske med stor skicklighet förfärdigat ett tugginstrument af guttaperka åt personer, som sakna tänder. Detta är ett mycket groft brott enligt de senaste nymodigaste stadgandena och bestraffas vid itererat fall med böter af ända till 500 kronor. För jemförelses skull vill jag meddela, att, efter hvad jag sett af polisreferat i tidningarne, straffas en person, som af ren elakhet slår ut en tand på en annan, som han möter på gatan, med böter, uppgående till i vanliga fall 25 kronor. Skrifver nu Riksdagen till Kongl. Maj:t, så befarar jag, att vi nog få skydd för läkare och apotekare och gymnaster och barnmorskor och sjuksköterskor och hvad det nu än kan blifva för olika arter af läkarekonstens utöfvare, men att detta skydd i hufvudsak är afsedt för dessa utöfvares ekonomiska fördel under den vackra förklädnaden, att det är allmänheten, som skall skyddas. Då jag nu hyser den — jag medgifver det ärligt — ganska mycket föråldrade åsigten, att den stora allmänheten icke far så alldeles väl af att skyddas från att använda sitt omdöme och bära följderna af att hafva underlåtit att så göra; och då jag härtill tror, att i mån som läkarne blifvit mer tal-

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

rika och kostnaderna för deras anlåtande minskats, erfarenheten visat, att qvacksalveriet allt mer förlorat fältet, så skulle jag anse bäst, att vi såge tiden något an och kanske, då det förefölle gynsamare, vågade en dylik skrifvelse; ty, som jag sagt, tror jag att förändringar behöfvas, men jag är rädd att förändringarna nu komma att gå i motsatt anda mot hvad Riksdagen egentligen skulle önska.

Och äfven en annan sak! Om det blefve skärpt monopol för läkarne, kunde det hända, att åtminstone en och annan läkare läte förleda sig att för egen vinning anställa förföljelse mot skickliga medtäflare, som icke kunna uppvisa examensbetyg; och ett dylikt åtgörande skulle kunna verka till nedsättning af corpsens anseende och deremot verka till utveckling af qvacksalveriet.

Jag läste i motionen om ett hemskt exempel, som motionären omtalar. Han berättar nemligen, att möjligen några personer förledts att köpa millefolium till alldeles för högt pris och att tillskrifva denna ört läkande egenskaper, som den möjligen icke har.

Ja, detta kan nog vara sant, men det är ej alldeles så säkert, att vi icke ännu på apoteken på grund af läkarerecept erhålla läkemedel, som kanske i förhållande till sina verkningar äro allt för dyra. Jag tänker, att om några tiotal år torde, om icke en mängd, så kanske dock rätt många ämnen, som nu anses verksamma, vara utrangerade ur farmakopén såsom odugliga, och att i stället måhända ett och annat ämne då tillkommit, som först börjat användas af någon s. k. qvacksalfvare. Det vore nemligen icke underligt, om inom medicinens område, liksom inom andra, begäfvade, ehuru olärda personer möjligen skulle kunna göra rätt betydande uppfindingar. Jag vill i det afseendet tillåta mig att anföra ett exempel, som kommit till min kännedom, och hvars sanning jag kan garantera. Falun besöktes för ett tiotal år sedan och derförut icke sällan af en äldre qvinna, som behandlade sensträckningar, ledvridningar och dylika åkommor. Hon hade till patienter icke allenast okunnigt och enfaldigt folk, utan äfven många bland stadens mest bildade invånare. Ja, detta är ju mycket beklagligt, men faktum är, att dessa personer blefvo botade, och jag känner åtskilliga människor, som under lång tid förgäfves undergått läkarebehandling, men som af denna qvinna blifvit på kort tid återställda. Om någon läkare då hade nedlätit sig att undersöka denna qvacksalverskas metod, så skulle han säkert ha funnit, att denna qvinna helt enkelt använde massage, och att konsten att gifva massage i hennes familj gått i arf i flera släktled. Således var denna massagebehandling uppfunnen och tillämpad i Sverige lång tid, förrän den berömde professor Metzger i Amsterdam genom dess »uppfinding» förskaffade sig ära och rykte. Jag är rädd för att man skulle kunna genom allt för stränga bestämmelser hindra sådana metoder att komma i bruk.

Det anförda exemplet om försäljningen af millefolium har för mig äfven en annan betydelse. Det är verkligen rätt upplysande för hvad motionären åsyftar. Han säger sjelf, tror jag, att han ej precis vet, huru långt han vill gå, men jag är rädd för att han äfven i somliga fall, der han *vet*, huru långt han vill gå, ej vill säga ut det. Af detta exempel skulle man möjligen kunna draga en slutsats

om hans verkliga mening. Kanske denna skulle vara, att man ej skulle få köpa ett så enkelt medel som millefolium utom på apotek och efter läkares recept, eller att stränga straff skulle stadgas för personer, som för en vara begärde högre pris än den vore värd, eller tillskrefve den egenskaper, som den icke hade. Om denna princip blefve genomförd i all vår handel och vandel, tror jag, att vi äntligen skulle komma derhän, att vi skulle inse, att vi behöfva skydd mot skyddet. Den der tron på *skydd* såsom ett osvikligt universalmedel mot all mensklig svaghet — den må nu vara af ekonomisk eller moralisk eller, såsom i detta fall, af intellektuel art — tyckes mig vara bra nära slägt med tron på qvacksalfveri, och jag förstår icke, hvarför man skulle döma en art af denna tro så strängt, under det att man anser en annan art af samma tro för fullt ortodox.

Herr vice talman! Jag skulle så gerna vilja vara med om utskottets förslag, om äfven jag vågade tro på det resultat, som utskottets ledamöter förmodligen hoppas skola bli följden af en skrifvelse; men då jag är mycket räddare än utskottets medlemmar, skall jag tillåta mig att yrka afslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde Herrar *Fredholm* och *Jakob Erikson*, båda från Stockholm, *Mankell*, *Johansson* från Stockholm, *Ollas A. Ericsson*, *Norberg*, *Walter*, *Gustafsson* i Sjögesta, *Näslund*, *Eriksson* i Elgered, *Magnusson* och *Anderson* i Tenhult.

Herr Amnéus yttrade: Herr vice talman! Hvad som blifvit anfördt i utskottets betänkande, synes mig, lika väl som det syntes den föregående ärade talaren, innefatta tillräckliga bevis derom, att de författningar, vi hittills egt angående rätten till läkareverksamhet och handel med läkemedel, äro i hög grad ofullständiga och olämpliga.

De äro ofullständiga särskildt deruti, att de endast omfatta, hvad läkareverksamheten angår, apotekare och deras s. k. gesäller, tandläkare, fältskärer, gymnaster och möjligen några andra samt, hvad handeln med läkemedel angår, endast kryddkrämare. Deras olämplighet belyses bäst af det exemplet, att, om jag fuskar i tandläkaryrket och drager ut en tand, jag kan få böta ända till 500 kronor; men om jag upprepade gånger fuskar i en vanlig läkares yrke och inlåter mig på lifsfarliga ordinationer och operationer, gå böterna ej till högre belopp än 25 kronor, d. v. s. en tjugonedel så mycket.

Detta synes mig innebära, att vi behöfva en ny och bättre lagstiftning. Och skall man hafva en sådan, är det väl allt skäl att på samma gång söka få den så fullständig, att den äfven omfattar de grupper af läkareverksamhet, som tillkommit på de senare åren, såsom den, hvilken utöfvas af mussörer, gymnaster, sjukvårdssoldater och dylike.

De hufvudgrunder för en sådan lagstiftning, hvilka redan blifvit af Första Kamraren antagna, synas mig vara sådana, att de borde kunna godkännas äfven i denna kammare. De äsyfta icke — så vidt jag kan förstå och så vidt utskottet kunnat finna — att i vidsträcktare mån än som är alldeles nödvändigt för att skydda folks

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

lif och helsa mot alltför oförsynta ingrepp, bereda något monopol eller skråtvång till förmån för herrar läkare och apotekare. I öfverensstämmelse härmed afse dessa hufvudgrunder, såsom herrarne torde observera, icke heller någon straffpåföljd för obehörigt utöfvad läkareverksamhet i andra fall, än då densamma bevisligen åstadkommit skada.

Naturligtvis torde det blifva ganska svårt att utfinna lämpliga grunder för en dylik lagstiftning, så afpassade, att de i görligaste mån lemna den enskildes frihet oförkränkt i fråga om val af läkare och läkemedel. Men jag föreställer mig dock, i olikhet med den föregående talaren, att regeringen efter alla sakkunniges hörande skall finna uppslag till någon lagstiftning, som, om den också icke blir fullkomlig, dock blir åtskilligt bättre än den, vi nu hafva.

Såsom det nu är stäldt, bör det väl ej få fortgå i längden. Ty skola vi hafva en lagstiftning i detta fall, bör den väl vara så pass tydlig och klar, att man åtminstone vet, hvad som är förbudet och hvad som är tillåtet, och icke heller leda till sådana orimligheter, att, såsom den siste talaren påpekade, exempelvis en stackars tandtekniker, som satt in ett par löständer, får derfor pligta 100-tals kronor.

Att helt och hållet släppa lös läkareverksamheten och handeln med läkemedel, tror jag för min del icke vara tillrädligt, och det torde för öfrigt knappast vara utförbart. Straffbestämmelser torde åtminstone alltid behövas. Skadar jag en människa eller tager jag lifvet af henne genom vårdslösa ordinationer eller operationer, bör jag väl ej vara mera straffri, än om jag skadar henne genom vårdslöst handterande t. ex. af ett skjutvapen.

I afseende på formuleringen af klämman anser jag mig böra anmärka, att utskottet ingalunda förbisett, att 1864 års näringsfrihetsförfattning är tillkommen på grund af Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsrätt. Men saken gäller här icke uteslutande denna författning, utan äfven åtskilliga andra, af hvilka somliga äro 200 år gamla, tillkomna under enväldstiden och stående, om icke inom, så åtminstone bra nära gränsen för hvad man skulle kunna kalla ett slags privilegier. Framför allt gäller det dock vid en lagstiftning, sådan som denna, icke så mycket den personliga näringsfriheten som fast mera den personliga friheten i allmänhet — friheten att i detta fall så vidt möjligt få välja läkare och läkemedel efter behag. De farhågor, som här vid lag uttalats af representanten på dalabänken, tror jag ej förtjena så synnerligen stort afseende, då Riksdagen ju förbehåller sig att sjelf få hafva ett ord med i laget, när denna lagstiftning skall ske.

Herr vice talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Brystorp: Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att »tiderna förändras och vi med dem». I forna tider fingo de s. k. hemläkarne, d. v. s. de icke legitimerade läkarne, kunglig medalj för att de utöfvade sin läkareverksamhet i bygderna. Nu deremot är det helt annat, nu skola de plikta för det.

Här har klagats öfver, att plikten icke skulle vara tillräckligt hög för obehörigt utföfvande af läkareyrket. Jo, för all del, den är ganska tillräcklig. Ty vi skola komma i håg, att böterna äro icke endast de 25 kronorna, utan åstadkomma dessa hemläkare någon skada med sin läkareverksamhet, få de ansvara för det också, så att böterna äro ej så små redan för närvarande.

Dessutom anser jag, att det skulle vara bra illa, om den här enskilda läkareverksamheten, som förekommer i de glest bebodda trakterna af landet, skulle hämmas genom dryga böter. Vi hafva erfarenhet i våra trakter om den nytta, dessa hemläkare göra. Det finnes flera personer, som äro så pass skickliga, att den examinerade läkaren skickar patienter, som han ej kan bota, till dem för att få hjälp. Nog är det väl då bra underligt, att man här vill hafva böter på sådana personers verksamhet. Just inom min socken fans en mycket skicklig hemläkare, hvilken påkallades från alla håll. Till de fattiga hemmen gick han långa, obanade vägar, och han botade många; ja, jag vet, att han till och med åtnjöt stort förtroende i bättre familjer. Han höll på så länge med sin verksamhet, så att han höll på att blifva skickligare än den legitimerade läkaren, som fans på trakten, och han var betydligt mer anlitad än denne.

Skulle det nu stiftas sådana här höga böter, som jag tror meningen är att åsätta, fastän utskottets betänkande är mycket försigtigt skrifvet, då det likväl är faktiskt, att sådana der hemläkare många gånger äro mycket skickligare i läkekonsten än de examinerade läkarne?

Jag kan icke förstå, att utskottet har kommit till det slut, som det gjort, i år, då utskottsbetänkandet förlidet år vette åt ett annat håll. Kammaren afslög då ett förslag i samma syfte som detta, och då jag ej kan finna, att något nytt inträffat sedan dess, som varit egnadt att förändra situationen, antager jag, att kammaren i år icke frångår sitt förra året fattade beslut.

Herr vice talman! Jag yrkar afslag på utskottets förslag.

Herr Wallis: Det är efter det resultat, hvartill den förste och den tredje talaren kommit, och de många instämmanden, som till deras anföranden gjorts, just ej uppmuntrande att här söka taga det tredje tillfälliga utskottet i försvar. Jag ber emellertid att få göra det, så godt jag kan. Visserligen har jag icke sjelf haft någon befattning med utskottets utlåtande, men som jag gillar allt väsentligt uti detsamma, anser jag mig skyldig att uppträda till dess försvar.

Som herrarne torde finna, har utskottets kläm en något annorlunda lydelse än hvad Första Kammarens beslut hade. Andra Kammarens tillfälliga utskott har ur detta senare uteslutit några få ord, men några få ord, som hafva en särskildt stor betydelse. Första Kammaren begär liksom utskottet här en utredning af hithörande frågor, således en utredning om i hvad mån läkareverksamhet skall vara uteslutande förbehållen åt legitimerade läkare eller kunna utfövas af andra, och i hvad mån läkemedel skola uteslutande försäljas af apotekare; sedan denna utredning har skett, skulle Kongl. Maj:t framkomma med förslag i ämnet till Riksdagen. Men här lägger Första

Om meddelande af nya bestämmelser angående utföfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

Kammaren till: eller eljest vidtagna de åtgärder, som af omständigheterna påkallas». Första Kammaren vill således lemna Kongl. Maj:t möjlighet öppen att fortfarande på egen hand lagstifta i detta ämne, hvilket, såsom af diskussionen här tydligen framgått, för allmänheten tyckes vara af stor betydelse.

Nu har tredje tillfälliga utskottet uteslutit dessa ord och har derigenom sagt, att den utredning, som Kongl. Maj:t gör, den vilja vi, för så vidt Kongl. Maj:t anser, att något praktiskt resultat skall följa af densamma, hafva oss förelagd.

Vi vilja få bedöma de lagstadganden, som Kongl. Maj:t önskar få till stånd här vid lag, eller med andra ord, denna lagstiftning skulle hädanefter komma att läggas i Kongl. Maj:ts och Riksdagens händer, i stället för att densamma, såsom vi veta, hittills varit uteslutande förbehållen Kongl. Maj:t ensam.

Redan detta anser jag vara ett fullgiltigt talande skäl för att, såvida här verkligen föreligga sådana förhållanden, att en lagstiftning bör ifrågakomma, emedan den vi nu hafva icke är fullt tillfredsställande ordnad, antaga utskottets förslag: detta är den enda rätta metoden att få denna lagstiftning nöjaktigt ordnad.

Nu har det sagts af den förste talaren, att han är mycket rädd för att gå in på en sådan skrifvelses afåtande till Kongl. Maj:t, emedan han tror, att vi derigenom skulle komma att få en mycket sämre lagstiftning än den bristfälliga, vi nu hafva. Ja, mine herrar, men det är ju helt och hållet beroende på oss sjelfva i så fall, ty Kongl. Maj:t skall ju komma till oss med förslaget. Det är ju visserligen sant, att det kan vara ledsamt för en Riksdag, och för en Andra Kammare speciellt, att säga nej till en framställning från Kongl. Maj:t, som framkallats af Riksdagen sjelf. Men vi hafva icke allenast juridisk utan äfven moralisk rättighet att säga nej till en sådan framställning, om den nemligen icke öfverensstämmer med det, som vi antydt, att vi vilja hafva. Om vi uti denna diskussion och uti utskottsbetänkandet angifvit, huru vi önska, att Kongl. Maj:t skall lösa dessa frågor, men Kongl. Maj:t kommer till oss med något annat, hafva vi moralisk rätt att säga nej till detta.

För min del anser jag, att vi redan alldeles bestämdt hafva sagt till, att vi icke vilja hafva en sådan der utaf den förste talaren befarad lagstiftning. Vi vilja ingalunda hafva någon inskränkning uti den lekmanalläkareverksamhet, som är af behovet påkallad och som är af nyttig art. Vi vilja ingalunda på det viset införa någon skrämmig lagstiftning till skydd för de legitimerade läkarne, utan vi vilja endast hafva effektiva lagar emot sådana quacksalfvare, hvilka genom sina åtgärder åstadkomma lifsfarlig skada på sina patienter. Och trots de vackra vitsord, som de icke legitimerade läkarnes verksamhet här fått af den siste talaren, vågar jag dock påstå, att icke alla sådana, låt oss kalla dem för quacksalfvare, hafva en nyttig verksamhet, utan att en del af dem gör mycken skada.

Då denna fråga förra året förevar till kammarens pröfning, debatterades den, och ingenting yttrades emot den motivering, som vårt dåvarande andra tillfälliga utskott hade förebragt för sitt afstyrkande utlåtande. Förslaget afstyrktes emellertid då af formella och ej af

principiella skäl. Det medgafs uti denna motivering, som kammaren då ingenting hade att anmärka emot, att det kunde förefinnas fall, uti hvilka en strängare lagstiftning än den för närvarande existerande kunde vara berättigad.

Herrarne veta lika väl som jag, att nu kan ett qvacksalveri, som kostar en menniska lifvet, ej blifva straffadt med högre än 12,50 kronors böter, så vidt det ej med absolut säkerhet kan påvisas, att döden följt på grund af behandlingen. Kan detta icke med absolut säkerhet påvisas, är bötesbeloppet för en så grof förseelse ej högre än 12,50. Vi yttrade i detta betänkande, att vi ingalunda förbisåge, att det här i Sverige, der ett så ringa antal legitimerade läkare funnes, i synnerhet i aflägsna landsorter, ofta torde förekomma sjukdomsfall, som lämpligen kunna behandlas af annan än legitimerad läkare. Vidare yttrades, att det bästa sättet att minska qvacksalveriet låge i en ökad folkupplysning, som vi hoppades småningom skulle vinnas och som faktiskt redan visat sina resultat i detta hänseende. Vi ansågo, att qvacksalveriet skulle minskas i samma mån som antalet legitimerade läkare blefve större hos oss, och vi höllo före, att hvad lagstiftarne kunde och borde göra, det vore egentligen att skärpa straffbestämmelserna för de obehöriga personer, som bevisligen vållat den enskilde skada genom sin läkarebehandling. Samma liberala uppfattning hade utskottet i detta utlåtande visat äfven i hvad det angick handeln med läkemedel. Det erkände nemligen, att det vore alldeles omöjligt att förneka en person att såsom läkemedel utbjuda varor, som icke i något afseende kunde vara farliga, såsom t. ex. millefolium, som den förste talaren yttrade sig om; detta så mycket mindre, som dessa läkemedel ofta utbjudas bona fide i den öfvertygelse, att man handlar fullt korrekt, då man söker få sina medmenniskor att antaga dessa varor såsom läkemedel. Vi sade, att vi icke vågade tillstyrka någon allmän kontrollering af alla dessa allmänna läkemedel, emedan vi icke vore i tillfälle att yttra oss om, huru pass dyrbar en sådan kontroll skulle blifva; men vi ville dock förorda en sådan kontroll införande åtminstone i det syftet att få utrönt, hvilka af de som läkemedel utbjudna varorna af denna art till äfventyrs måste genom sin halt af giftiga ämnen anses för helsan vådliga.

Hela denna andra tillfälliga utskottets motivering är intagen i föreliggande betänkande. Det är således absolut omöjligt, att icke Kongl. Maj:t vid en eventuel lagstiftning i ämnet vore nödsakad att taga hänsyn till densamma, såvida Kongl. Maj:t vill, att Andra Kammaren skall antaga lagförslaget. Gör Kongl. Maj:t emellertid icke detta, så äro vi ju utan allt moraliskt ansvar, om vi säga nej till det blifvande lagförslaget.

Jag kan sålunda icke finna, att vi genom aflåtande af den ifrågasvarande skrifvelsen löpa den ringaste risk. Men jag vill å andra sidan påpeka, att några fördelar kunna af densamma följa. Den första fördelen, hvilken herrarne kanske dock icke sätta så synnerligt värde på, är den, att vi genom skrifvelseförslagets antagande visa tillmötesgående emot medkammaren. Det är nu andra gången, som Första Kammaren utan egentlig meningsdifferens och utan votering antagit denna motion och begärt en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det ifråga-

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

varande ämnet. Nu kan ju häremot invändas, att vi för vår del icke äro synnerligen vana vid att finna tillmötesgående från medkammarens sida, och i synnerhet hafva vi reformvänner ju haft grundad anledning att många gånger känna oss mindre belättna med Första Kammarens afvisande hållning. Mig synes detta emellertid icke böra utgöra något hinder för oss att visa tillmötesgående, i synnerhet som vi derigenom bereda oss den behagliga känslan att hafva samlat glödande kol på Första Kammarens hufvud.

Det andra skälet, hvilket synes mig vara bestämmande, är det, att, derigenom att Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott i sin motivering före klämman inlagt en särskild, liten och ganska förständig mening, Riksdagen kommer att blifva i tillfälle att gemensamt med Kongl. Maj:t lagstifta i afseende å åtskilliga saker, der Kongl. Maj:t hittills lagstiftat ensam och der han enligt mitt förmenande icke varit särdeles lycklig i sin lagstiftning. Utskottet säger nemligen, »att det härvid under benämningen läkareverksamhet inbegripit såväl den befattning med sjukdomars botande, hvilken utöfver den uti instruktioner, reglementen och ordningar bestämda gräns kan utöfvas af veterinärer, tandläkare, fältskärer, gymnaster och barnmorskor m. fl. dylika yrkesidkare, som ock den af enskilda personer, vare sig ofullständigt eller alldeles icke examinerade och legitimerade, idkade verksamhet i enahanda syfte». Hvilken som helst af nämnda yrkesutöfvare skulle sålunda få arten och omfånget af sin verksamhet bestämd af Riksdagen. Det är gifvet, att Riksdagen i sammanhang härmed får tillfälle att granska de författningar, som af Kongl. Maj:t utfärdats i dessa ämnen, och hvilka här redan blifvit skarpt kritiserade. Äfven jag vill nu utöfva en liten kritik öfver desamma.

Såsom vi veta, hafva år 1861 af Kongl. Maj:t utfärdats två särskilda förordningar för fältskärsyrkets utöfning och för tandläkarekonstens utöfning. Vi hafva redan hört, huru denna förordning angående tandläkarekonstens utöfning tillämpats, nemligen så att personer blifvit för, såsom det oss synes, ganska obetydliga förseelser mot förordningens föreskrifter ådömda ända till 500 kronors böter. Det synes mig också alldeles påtagligt, att förordningen angående fältskärsyrkets utöfning i vissa delar alls icke skulle kunna tillämpas. Fältskärer hafva ju till åliggande att utöfva den s. k. lilla kirurgin, d. v. s. behandla smärre sår och dylikt. Nu veta vi, huru läkarne under många år gjort sig all möda för att undervisa allmänheten i dylik sårbehandling, och af åtskilliga i tryck gjorda meddelanden angående effekten af denna undervisning hafva vi funnit, att denna sårbehandling ofta af lekmän bedrifvits med framgång. Alla dessa, af läkare undervisade lekmän, som sålunda idka s. k. samaritverksamhet, skulle nu kunna blifva pligtfälda till 500 kronor böter på grund af nu ifrågavarande förordning af år 1861. Men något åtal i sådant hänseende har mig veterligt aldrig blifvit väckt, naturligtvis af den anledning, att denna författning i sjelfva verket är alldeles omöjlig att använda. Den är redan nu antikerad, ehuru den endast är några och 30 år gammal. Detsamma anser jag förhållandet vara med förordningen för tandläkarekonstens utöfvande. Dessa begge författningar, som, ehuru rätt unga, redan äro i följd af sin strånghet antique-

rade, dem vore det meningen att Riksdagen skulle få pröfva på samma gång som den pröfvade de 200 år gamla författningarne i hithörande ämnen, hvilka äro antiqverade, derför att bötesbestämmelserna äro alldeles för låga.

En talare på östgötabänken hyste farhågor för resultatet af den här ifrågasatta förändringen och ansåg, att läkarne sedan skulle kunna undertrycka all konkurrerande verksamhet. Jag tror dock, att det stora flertalet af Sveriges läkarecorps icke skulle vara så särdeles angeläget om en lagstiftning, som ginge i denna riktning. Det synes mig nemligen alldeles oantagligt, att icke en human läkare, som förstår att behandla sina patienter skickligt, skulle med framgång kunna utan svårighet konkurrera med icke legitimerade läkare. Jag vill också öppet bekänna, att jag icke hyser stor förhoppning om, att vi nu skola erhålla en god och tillfyllestgörande lagstiftning i detta fall, och jag vill särskildt nämna, att jag i detta afseende intager samma ståndpunkt som en stor auktoritet på detta område, nemligen ingen mindre än generaldirektören Almén, chefen för medicinalstyrelsen. Han sade vid sista debatten om denna sak i Första Kammaren, att han icke hade något yrkande att framställa, och yttrade sig bland annat ungefär sålunda: »jag ber blott att få uttala, att jag personligen ställer mig på en liberal ståndpunkt i denna fråga, och jag vill betona, att jag fäster icke mycken förhoppning vid vare sig ett bifall till eller ett förkastande af motionen; helst skulle jag dock se, att den bifölles». För min del säger jag alldeles detsamma af skäl, som jag redan anført. Jag ser hellre, att utskottets nu föreliggande förslag antages än förkastas, ehuru jag icke hyser någon stor förhoppning om, att en tillfredsställande lösning skall vinnas genom en sådan skrivelse. Men det finnes i alla fall missförhållanden, som man bör försöka motverka. Det är icke så sällsynt, att lif gå till spillo i följd af icke legitimerade läkares verksamhet. Sådant får man ganska ofta läsa om i tidningarne, och särskildt har jag i dag läst om, att en qvinna fick en böld i munnen samt derför behandlades med salfvor af en s. k. klok gumma med den påföljd, att qvinnan fick sätta lifvet till. Dylika ytterligt grofva misstag är det, hvilka föranleda till olycklig utgång af en i och för sig obetydlig åkomma. Den, som behandlade denna sjuka qvinna, hade naturligtvis icke någon reda på antiseptiken och behandlade henne derför icke på det sätt, som hvarje legitimerad läkare eller samarit vet att man bör göra för att förekomma särforgiftning. Vid invärtes åkommor åter är det af vigt, att patienten så snart som möjligt kommer under ordentlig läkarebehandling, ty förhindras denna under någon längre tid, blir sjukdomen ofta af den art, att den icke kan hälfvas. Generaldirektör Almén meddelade under debatten i Första Kammaren ett exempel, som i detta afseende är ganska belysande. Det var en sjukvårdssoldat — och dessa blifva, såsom vi veta, på landet ofta qvacksalvare — hvilken till behandling emottagit en person, som hade lungsäcksinflammation. Soldaten öppnade lungsäcken, naturligtvis med den påföljd, att den sjuke blef allt sämre och sämre samt slutligen dog. Förloppet af denna behandling var sådant, att man ansåg sig böra anställa åtal mot soldaten, och genom undersökningen visade det sig, att den sjuke

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

blifvit i högsta grad vanvårdad. Men då icke med absolut säkerhet kunde påvisas, att döden varit följden uteslutande af denna behandling, blef denne qvacksalvare icke straffad med mer än 12 kronor 50 öre i böter. Såvida hans samvete icke gifver honom någon näpst för det lättsinne, med hvilket han kastat sig in på behandlingen af en så svår sjukdom, kan naturligtvis icke detta ringa bötesbelopp förmå hindra honom från att fortsätta med en dylik, lifsfarlig läkemetod.

(Forts.)

Herr vice talman! Då vi i första rummet icke kunna riskera något genom ett sådant försök till lagstiftning som det nu ifrågasatta; då vi nu kunna tillmötesgå en flera gånger af medkammaren uttalad önskan och då vi slutligen härigenom kunna åstadkomma en förändring till det bättre i redan befintliga lagbestämmelser, hvilka äro allt för stränga, synas mig alla dessa skäl böra tala för ett bifall till utskottets förslag, och jag ber därför äfven att få yrka bifall till detsamma.

Herr Lundell: Den näst föregående talaren har så fullständigt redogjort för utskottets mening, att deraf tydligen torde hafva framgått, att de talare, som upprädt mot utskottets förslag, gjort sig skyldiga till en missuppfattning deraf. Det är alldeles icke utskottets mening att få denna lagstiftning mera konservativ, än den nu är; tvärt om vill utskottet hafva densamma mera liberal.

Men det missförhållandet har påvisats angående böter för olofligt utöfvande af tandläkareyrket, att s. k. tandteknici kunna få böta ända till 500 kronor för det de insatt en tand, och det har anförts exempel på, att en person, som ej varit läkare, fått böta, därför att han, om än aldrig så skickligt, läkt ett ben eller dylikt.

Det är också det missförhållandet med de nuvarande lagbestämmelserna, att de der 12 kronorna 50 öre får någon böta för att han botat en rispa i ett finger, men han får icke böta mera, om han genom sitt åtgörande uppenbarligen tager lifvet af en människa. Utskottets mening är nu, att den, som kan sätta in tänder, skall få göra det utan böter, äfven om han icke är tandläkare, och att den, som kan sätta i hop ett ben, bör få göra det utan att vara läkare, om han är dertill skicklig. Men om han är alldeles uppenbart vårdslös och gör uppenbara missgrepp och derigenom förorsakar en människas död eller annan stor skada, då anser utskottet, att en sådan person skall straffas — och det högre än med böter af 12 kronor 50 öre.

Vill man således hafva en bättre eller åtminstone rimlig lagstiftning i ämnet, så torde det vara skäl att låta detta skrifvelseförslag vinna framgång. Utskottet har ju tydligen tillkännagifvit, att utskottet dermed afser, att det lagförslag, som skall komma från Kongl. Maj:t, skall af Riksdagen behandlas och kritiseras; och då kan det ju icke innebära någon fara att antaga skrifvelseförslaget.

Herr Wavrinsky: Herr vice talman! Jag sväfvade en stund i tvifvel om, huru den ärade ordföranden i utskottet ämnade tolka detta skrifvelseförslag. Han sade bland annat, att den nuvarande lagstiftningen vore *ofullständig*. Men jag har af senare uttalanden

fått nöjaktig förklaring, som synes visa, att utskottet stält sig på en liberal ståndpunkt. Detta gjorde i all synnerhet den ärade talaren på stockholmsbänken, min kamrat här bredvid. Han lade mycken vikt vid det företräde, som denna hemställan från Andra Kammaren har framför Första Kammarens beslut i det hänseendet, att detta ärende skall återkomma till kammaren, innan någon lagstiftning kan ske. Framför allt stödde han *härpå* sin uppfattning, att för att förbättra förhållandena i fråga denna skrivelse borde aflätas till Kongl. Maj:t. Då jag hyser den uppfattningen, att det icke vore önskligt och kanske vådligt, om så sker, så skall jag be att få nämna några skäl för denna min uppfattning.

Den ärade talaren jag nämnde har upplyst, att hans ställning i frågan intages af en på detta område så framstående man som generaldirektören i medicinalstyrelsen, och han åberopade ett yttrande af denne från Första Kammarens debatt. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att det uttalande denna auktoritet gjorde i Första Kammaren är mycket märkligt och innehåller upprepade omdömen, som gifva stöd för den uppfattningen, att någon *tillfredsställande* lagstiftning, som uppdrager en gräns mellan lekmännens och de examinerade läkarnes verksamhet, icke är möjlig att åstadkomma. Han säger detta flere gånger. Genast i början af hans anförande heter det: »Förra gången motionen var före, yttrade jag mig icke, och jag hade helst sett, att jag kunnat undgå detta äfven i dag; icke därför att jag är utan åsigt i frågan, men väl emedan jag anser den så svårlöst». Då han sedermera talar om den äldre lagstiftningen, som är mer än 200 år gammal, så säger han, »att dessa föreskrifters bibehållande så lång tid varit en följd deraf, att denna fråga är ofantligt svårlöst, mer än man skulle tro vid ett ytligt betraktande af densamma». Vidare säger han: »Jag erkänner, att jag icke har stor förhoppning att något vinnes genom lagstiftning, och stöder detta på den erfarenhet jag har, huru lagar på liknande områden hos oss tillämpas». Han yttrar sig således oförbehållsamt i motsatt riktning mot utskottets förslag, och han gör det upprepade gånger och med eftertryck. Slutligen, när han kommer in på frågan om straffbestämmelserna, ger han uttryck åt en stark tveksamhet rörande deras lämplighet, emedan, såsom han säger, »dessa måste uppbäras af den allmänna opinionen». Det är just den allmänna opinionen jag vill att man härvid skall taga hänsyn till. Den går i alldeles motsatt riktning mot de restriktiva åtgärder, som vidtagits genom införandet af de senaste lagbestämmelserna på detta område. I allmänhet gör det sig mer och mer gällande en sund sträfvan hos menige man att göra sig oberoende af läkare, att själf taga vara på sin helse och att bevara densamma mot skadliga inflytelser. Detta har nog sina skäl för sig, och om man förvånar sig och tror, att detta är endast lättsinne, så ber jag att få hänvisa på åtskilliga omständigheter, som förklara detta förhållande. Först och främst har allmänheten börjat att förändra åsikter med afseende å medicin. Det var en tid, då ingen ansåg sig väl betjent af sin läkare, om icke denne gaf honom en dugtig dosis medicin. En reaktion har uppstått i detta hänseende. Numera vill

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

allmänheten helst blifva qvitt medicinen, i all synnerhet gifter, och om man nu nödvändigt skall anlita medikamenter, så lutar man åt homöopatien, hvarigenom man åtminstone får dessa gifter i så utspädd form som möjligt. Det har också uppstått en viss misstänksamhet emot läkarekonstens storartade utveckling på det kirurgiska området. Man menar nemligen, att läkarne allt för gerna »taga till knifven» och försöka operationer, som kunna undvikas; och det är ett faktum, att i flera fall s. k. qvacksalfvare, som tagit om hand patienter, hvilka läkare förklarar kunna räddas endast genom operation och oftast förlusten af en eller annan lem, hafva räddat dem genom sitt »qvacksalver», vanligen en mycket enkel, men naturenlig behandling. Man har också börjat hysa en viss rädsla för den utväg, läkarekonsten under sin utveckling tagit, nemligen att använda en massa insprutningar af — trots »renodling» och utspädning — dock respektgifvande gifter. Man må erinra sig, hvilka betänkligheter vaccineringsen väckt, och nu fortgår man dock på den vägen. Skall man på sådant sätt blifva immun mot detta slag af sjukdomar, så får man allt fler och fler gifter i sig, så att man slutligen blir ett vandrande apotek. Men förhållandet blir, att, då utvecklingen af läkarevetenskapen går i vådlig riktning, den allmänna opinionen reagerar, såsom den ofta gör, vänder sig åt alldeles motsatt håll, såsom när den föredrar en enkel och naturenlig sjukdomsbehandling och helsovård och fattar förtroende för dessa qvacksalfvare, som behandla sina patienter på ett enkelt och naturligt sätt, framför allt med massage, elektricitet, vatten och dietiska åtgärder. Jag ber att få uttala den uppfattningen, för hvilken min ärade sidokamrat här i kammaren ej torde vara främmande, att täflan med lekmännen i samband med dessa vändningar i den allmänna opinionen är gynsam äfven för läkarevetenskapens utveckling. Sådana män som major Brandt på sin tid och pastor Kneipp fortfarande hafva varit och äro »qvacksalfvare», och de hafva dock skapat sig allmänt berömda namn och riktat läkarekonsten med värderika rön. Man ser också, huru läkare sjelfva mer och mer börja använda naturliga läkemedel; så hafva vi ju i tidningarna läst om den danske läkarens Finsens experiment för att finna det helsosamma inflytandet af ljusets direkta inverkan. Ja, om läkarne ville vända bort från den väg, som de beträdt, och återvända till en naturligare behandling för att med all den lärdom och ambition, hvaröfver de förfoga, söka läkemedlen på detta område, tror jag, att opinionen skulle lätt vända sig till deras förmån, så att den tvekan att vända sig till läkare, som nu förefinnes, skulle försvinna. Det finnes nu i ständigt växande antal de, som — för att uttrycka sig drastiskt — hellre vilja dö en naturlig död än efter alla konstens regler.

Hvad vill man då vinna med denna skrifvelse? Man vill icke i denna kammare — derom är jag öfvertygad af de anföranden, som hållits — i reaktionär riktning skrämessigt skydda läkareyrket. Men man vill hafva straffbestämmelser. Visserligen icke höja de 12 kronor 50 öre, som gälla efter den 200-åriga lagstiftningen, till de 500 kronor, som hota efter den senaste lagstiftningen, utan snarare gå i motsatt riktning; och detta icke mot intrång i yrket, utan då bevisligen skada skett genom oförstånd eller af ännu sämre skäl. Det vill jag

också, men för det ändamålet behöfves icke denna sväfvande skrifvelse till Kongl. Maj:t, utan det kan vinnas på enklare väg och kan behandlas särskildt för sig. Man bör då också bestämma straff för examinerade läkare, ty det är ofta som misstag af dem egt rum och skada skett genom deras behandling. Alla, som studera till läkare, äro icke af naturen predestinerade till läkare, och många hafva svårt att hålla sitt anseende uppe, under det att det finnes naturligt begåfvade qvacksalvare, som ofta öfverträffa läkarne. Skola straff stadgas, så böra de vara lika för oexaminerade och examinerade.

Då jag således icke kan finna, att något väsentligt kan vinnas genom denna omfattande skrifvelse till Kongl. Maj:t, men deremot åtskilligt sättas på spel, och jag håller före, att man ej bör ge sig in på en lagstiftning, om hvilken så stor tvekan råder hos de mest insigtsfulle, så ber jag att få uttala den önskan, att kammaren måtte vidhålla sitt förra året fattade beslut i denna fråga och afslå utskottets hemställan, och yrkar jag, herr talman, i öfverensstämmelse dermed.

Herr Schönbeck: Herr talman! Jag skulle visserligen kunnat vara med om detta skrifvelseförslag, i hvad det rör obehörigt utöfvande af läkareverksamhet, i fall jag nemligen kunnat finna, att det vore rigtigt endast eller hufvudsakligen mot dessa rent af okunniga eller bedrägliga och skrymtaktiga charlataner, som ockra på enfaldigt folks vidskepelse, och framför allt mot sådana, som resa land och rike omkring och under religionens täckmantel drifva sitt spel för penningeförvärf, med händers påläggning och andra fantastiska tillställningar, som endast förfäa och demoralisera folket, det senare just derigenom, att det egentligen utgör en hädelse mot gudomen, då dessa personer uppträda och låtsa sig vilja efterlikna Kristus utan att i någon mån likna honom. Jag skulle, säger jag, kunnat vara med om en sådan skrifvelse. — Men med den kännedom man har om vissa, äfven högt uppsatta och inflytelserika personers benägenhet att just — icke allenast tolerera utan äfven — uppmuntra sådana humbugens män som de antydda, men att motarbota och på hvarjehanda sätt förkättra hvar och en annan, som, utan att sjelf hafva något privilegium, anses med framgång täfla med privilegie-innehafvarne om inkomster, så har man full anledning att befara, att den ifrågasatta straffskärpningen — ty derom är det frågan, herr talman! — skulle flitigast och strängast användas mot sådana icke legitimerade läkare, som med stor erfarenhet, skicklighet och framgång tillhandagå allmänheten, i synnerhet ute på landsbygden, med råd och anvisningar om nyttiga huskurer, och som biträda vid botandet af sensträckningar, ledvrickningar och andra yttre åkommor och detta ofta på ett sätt, att de vida öfverträffa den legitimerade läkaren.

Men något sådant vill jag icke vara med om.

Jag har varit personligen bekant med två s. k. qvacksalvare, som utöfvade en mycket lycklig och välsignelsebringande verksamhet i min hemort, och allmoget var dem mycket tacksam därför; och jag kan tillägga, att äfven herrskapsfolk beqvämade sig att komma till dessa qvacksalvare, när de icke kunde få bot på annat håll.

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

Här har under diskussionen af en talare framhållits, att böterna för obehörig utöfvning af tandläkareverksamhet äro så ojemförligt mycket högre än böterna för obehörig utöfvning af läkareverksamhet. Ja, det är sant, att de förra böterna äro mycket för höga; men då tycker jag det varit skäl att i stället framkomma med ett förslag om nedsättning af *det* högre straffmättet; ty tidsandan är verkligen icke, så vidt jag förstår, sådan, att den manar till skärpning af straffbestämmelser, utan hänvisar snarare till en förmildring af vår kriminallagstiftning.

Beträffande försäljningen af läkemedel säger utskottet på sidan 13 (ja, det citerar egentligen ett Första Kammarens tillfälliga utskotts uttalande): »att hinder icke heller synes kunna läggas för försäljning af varor, hvilka icke ingå i farmakopén, äfven om de af säljaren utbjudas såsom läkemedel». Ja, mine herrar, det står så här att läsa; men finge vi blott den åsyftade lagbestämmelsen, så är jag för min del öfvertygad om, att farmakopén snart komme att växa ut högst betydligt i format, och att lagen skulle blifva till en olidlig inskränkning af näringsfriheten med beständiga trakasserier mot fabrikanter och handlande för försäljning af varor, som räknades till läkemedel.

Herr talman, på grund af hvad jag nu sagt yrkar jag afslag å utskottets hemställan, ehuru jag nog finner denna kammares tillfälliga utskotts skrifvelseförslag vara bättre än Första Kammarens tillfälliga utskotts förslag; ty det senare är efter mitt förmenande alldeles oantagligt.

Herr Lundell: Jag vill blott för kammaren framhålla, att det icke är meningen att få särskilda bötesbestämmelser införda, utan blott att få bort en hop orimliga lagbestämmelser, som nu förefinnas. Man vill icke gå i konservativ rigtning, utan meningen med denna skrifvelse är endast att få bort de missförhållanden, som nu göra sig gällande, och detta tror jag, att kammaren kan acceptera. Finner man att det lagförslag, som kan komma att framläggas, icke bör af kammaren antagas, så står det kammaren fritt att afslå det, men vi böra dock se till att söka få bättre lagbestämmelser än de nu gällande. Det är ju orimligt att, om till exempel en person gifver en annan ett råd om, huru han skall bota en rispa i fingret, han derför skall böta dessa 12 kronor 50 öre. Sådana orimligheter är det, som man vill hafva afhjelpa, och något annat åsyftas ej. Lagstiftningen kommer säkerligen icke att blifva mera restriktiv, utan friheten bör tvärt om blifva större än nu, om förslaget vinner framgång.

Herr Waldenström: Uti min barndom var det en gumma i Öfver Torneå, som sysselsatte sig med att »tumma» menniskor, som fått någon skada på sin kropp. Detta kallades då icke massage utan tumning, och gumman kallades »tummaregumman i Öfver Torneå». Folk reste till henne från olika trakter i Sverige och äfven från andra land. Min fader var provinsialläkare der uppe, och jag hörde honom många gånger skratta åt den vidskepelse, som farit i folket, då de kunde uppsöka en sådan qvacksalverska som tummaregumman, men de foro dit ändå, och många kommo hem helbregda.

På 1860-talet och i början af 1870-talet verkade i Finland en bondeson, vid namn Bäck, som for land och rike omkring och botade sjuka genom tumning. Bland andra botade han en guvernant hos Finlands erkebiskop, och det gaf honom ett visst anseende, så att han sedermera af staden Wasa antogs till s. k. »stadskirurg», och såsom sådan lärde jag känna honom. Folk sökte honom ända ifrån andra länder och äfven från Sverige. Hvad voro dessa två annat än qvacksalvare enligt det besked, som utskottet här har gifvit? Och kanske skulle man, om man velat gå vissa personers önsknningar till mötes, hafva stadgat förbud för sådana personer att verka.

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

Professorn i kirurgi Mesterton i Upsala led under de senare åren af sitt lif, enligt hvad jag hört, af en mycket svår reumatism, och han hade då såsom massör en gumma från Finland, som tummade honom från topp till tå, och det så, att han hade mycken nytta deraf. Derjemte lär det icke hafva kostat mer än 12 skilling för hvarje gång. Jag svarar dock icke för sanningen af denna uppgift, som jag fått från en af mina bekanta.

Affidne landskamreraren Ljungberg i Umeå, en nära bekant till mig, hade, plågad af lamhet efter slag, sökt flere beryktade massörer både i Sverige och utlandet. Han hade derpå satt till nästan hela sin förmögenhet. Då fann han en finsk qvinna, som tummade honom, och han sade mig, att en sådan massage hade han ingenstädes fått som af henne. Men hvad var hon annat än en qvacksalverska? Skulle man nu förbjuda sådana af naturen till läkare skapade människor att sysselsätta sig med folks botande.

När bonden Priesnitz började med sin vattenkur, hvad var han annat än en qvacksalvare? Huru blef han icke förföljd af läkarne, ända tills borgmästarens dotter i den stad, der han bodde, blef botad af honom, sedan hon öfvergifvits af läkarne. Och den nu på modet komme pastor Kneipp, efter hvilken metod man måste både bada, gå barfota och dricka kaffe, om man skall lefva hygieniskt, hvad är han annat än en qvacksalvare?

Här i Stockholm har också tidtals verkat en bonde från vestra Sverige, hvilken många både förståndiga och högt uppsatte män anlitat för skador i benen. Jag har hört läkare skratta åt honom, och jag har hört patienter tacka Gud för att de blifvit botade genom honom.

Om man nu finge en sådan här lag, som af utskottet åsyftas, så är det verkligen fara för handen, att man kan göra större skada än gagn.

Nu frågade utskottets ordförande: »Om, då de, som syssla med att bota tänder, utan att vara tandläkare, kunna få plikta ända till 500 kronor, skall man då lemna dem strafflösa, som syssla med andra delar af människokroppen utan att vara läkare?» Men jag undrar, huru många af herrarne det är, som gilla det, att en person skall straffas med 500 kronors böter, därför att jag går till honom med en värkande tand, och han hjälper mig att blifva af med tandvärken. Man må akta sig att fortgå på denna väg. De der böterna för tandteknici äro ett trappsteg, som man begagnar för att klifva upp ytterligare ett trappsteg, och så vidare undan för undan; och man vet

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

icke, hvar det kan stanna. En sådan lag, som här afses, kunde ju visserligen göra nytta i vissa afseenden, men också stor skada i andra. Såsom herrarne veta, finnas här i Stockholm tandteknici, som äro ganska skickliga tandläkare. Men eftersom de icke äro legaliserade tandläkare, så få de icke praktisera. Göra de det ändock (och det göra de), så få de böta, och det göra de. Jag har hört tandläkare säga, att dessa teknici misshandla tänderna, men jag har också hört tandläkare, när man kommit till en efter att förut hafva varit hos en annan, säga, att den föregående tandläkaren har så misshandlat ens tänder, att det skulle hafva varit bättre, om man icke varit hos honom. Somliga af dessa tandteknici skulle gerna både vilja och kunna taga tandläkareexamen, men det få de icke, emedan de äro icke studenter, och det hör till nutidens sed att göra allt möjligt, dock icke skradderiet, till studentmonopol. En människa, som kunde blifva en god tandläkare, får icke blifva det, därför att han icke är student, men en dålig tandläkare får utöfva yrket, därför att han är student. Det är rent beklagligt, när jag tänker på, huru det ena efter det andra göres till sådana studentmonopol. Gerna medgifves, att det i vissa fall kunde vara godt, om det funnes någon hake, men jag är mycket rädd för en sådan skrifvelse, som utskottet föreslagit, och jag kan från min ståndpunkt icke annat än yrka afslag å dess hemställan.

Herr Zotterman: Jag undrar, om man icke gör denna fråga till något helt annat än den är. Då jag varit med om utskottets beslut, så har jag varit det icke ur den synpunkten, att det skulle blifva någon skärppning till fördel för hvarken apotekare eller läkare. Jag har nemligen uppfattat saken så, att det här är fråga om en skyddsåtgärd för allmänheten i vissa fall. Då vi nu hafva bestämmelser angående praktiken inom läkareyrket, som äro öfver 200 år gamla, så synes mig i denna punkt åtminstone en utredning, gående i nutida riktning, icke komma för tidigt. I fråga om apotekarne äro bestämmelserna om hvilka varor, som få säljas uteslutande på apoteken, ända ifrån 1698 och sålunda nära 200-åriga, och då synes det icke heller vara för tidigt att taga denna fråga under ompröfning, så att icke några möjligen obehöriga fördelar må tillkomma denna corps inom landet. Af sjelfva klämman framgår, att man vis à vis läkareverksamheten blott vill hafva utredt, hvilken verksamhet får utöfvas af examinerad läkare och hvilken af annan person. I detta uttalande kan jag ej finna någon sådan fara, som vare sig herr Petersson i Brystorp (i fråga om läkekunniga gubbar) eller herr Waldenström (med afseende på »tummaregummor» och »tummaregubbar») satt i fråga, att just sådana personers verksamhet, som med framgång hafva idkat ett slags nyttigt läkareyrke, härmed skulle upphöra. Långt derifrån. Det är deremot just sådana, som herr Schönbeck framhöll (nemligen »okunniga eller bedrägliga och skrymtaktiga charlataner, som ockra på enfaldigt folks vidskepelse» etc.), mot hvilka förslaget är rigtadt; och det synes mig, att i synnerhet Andra Kammaren borde vara med om detsamma.

Jag skall, herr vice talman, anhålla om bifall till utskottets förslag; ty jag anser, att det är alls icke för tidigt, att denna fråga utredes.

Jag skulle ej i utskottet varit med om detta förslag, derest det icke lyckats att inom utskottet få den meningen segrande, att man borde taga bort slutorden i den kläm, som förekommer i Första Kammarens utskotts betänkande, hvaraf ville frångå, att nemligen Kongl. Maj:t skulle, Riksdagen ohörd, vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen kunde föranleda. Nu är det så, att man, om föreliggande förslag antages, bibehållit rätten för Riksdagen att efter skedd utredning få taga del af och uttala sin uppfattning af det förslag, som med anledning deraf kan framkomma. Då har Riksdagen tillfälle att tala om de straffbestämmelser, som möjligen kunna befinnas vara obehöriga i det nya förslaget. Men vi kunna nu ej tala om något, som icke föreligger till behandling.

Herr Waldenström nämnde, att det vore orimligt, att en icke examinerad tandtekniker skulle böta 500 kronor, därför att han satte in några tänder, men den gå fri, som sysslade med andra delar af kroppen. När han nu tycker, att detta är orimligt, och vill att det skall upphöra, bör han ock vara med om utskottets förslag, som åsyftar att få bort dylika oegentligheter.

Den förste talaren (herr Vahlin) sade, att han ansåge, att här förändringar måste ske. Hvarför vill han då ej vara med om utskottets skrifvelse? Han säger, att regeringen är så skyddsvänlig. Derför törs han ej lemna frågan åt regeringen. Men i hvilken riktning tror han då dess skyddsvänlighet skall gå? Vill den väl bereda skydd endast åt läkare och apotekare? Männe ej dess skydd lika gerna kan komma att syfta åt allmänheten? Säkert göra vi allmänheten en tjänst, om vi bifalla utskottets förslag.

Herr Lundell: Med anledning af herr Waldenströms anförande skall jag be att få yttra ännu några ord. Han framhöll, att en mängd missförhållanden existerade, och beklagade, att man nu vill drifva portförbudet ännu längre. Men här är ju meningen att taga bort de missförhållanden, som herr Waldenström påpekade. Är det nu så, att herr Waldenström menar, att det är bra, att man har kvar dessa »portförbud», då bör han yrka afslag å utskottets hemställan. Men vill man få dem undanröjda, bör man yrka bifall till utskottets förslag. Ty det är just meningen att få bort dylika missförhållanden. Det är t. ex. nu omöjligt för en person, som är mycket skicklig i massage eller tumning eller hvad man nu vill kalla det, att få utöfva denna verksamhet; sådan är nu lagstiftningen. Det synes ju vara ett för strängt och orimligt »portförbud». Men är det så, hvarför då ej taga bort detta förbud?

Då alltså denna skrifvelse åsyftar ej att införa, utan att borttaga orimliga »portförbud», yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Wavrinsky: Herr Zotterman vill ha frågan utredd, herr Lundell vill undanröjda missförhållandena. Min mening är, att om man vill ha dessa önskingar uppfyllda, man bör tills vidare lemna

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.
(Forts.)

Om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

(Forts.)

saken åt sig sjelf, då den nog ordnar sig och missförhållandena försvinna. Herr Wallis har nyss visat, att nu gällande missförhållanden redan delvis ordnats — helt enkelt genom att lagstiftningen blifvit otidsenlig och ej tillämpas. Staten sjelf går en helt annan väg än den man nu från några håll synes vilja slå in på. Den utvecklar samaritväsendet. Den söker i skolorna genom undervisningen i naturlära uppfostra en hvar till att kunna ösköta sig sjelf så långt som möjligt. På den vägen öskyddar folket sig bäst. Så kan man undvika både böter och otidsenlig lagstiftning, hvilken ej fyller det ändamål, som dermed afses.

Jag yrkar därför afslag å utskottets hemställan.

Herr Lundell: Tro kammarens ledamöter verkligen, att dessa bötesbestämmelser taga bort sig sjelfva, om saken får utveckla sig af sig sjelf? Jag endast frågar.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr vice talmannen, i enlighet med de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma; och fann herr vice talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Lundell begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som afslår hvad Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott hemställt i förevarande utlåtande n:o 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit nämnda hemställan.

Omröstningen visade 149 ja mot 67 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren afslagits.

§ 8.

I ordningen förekom dernäst bevillningsutskottets betänkande n:o 19, angående allmänna bevillningen.

Punkten 1.

Om ändring i § 12 mom. d) i bevillningsförordningen.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 13, hade herr R. V. Ramstedt föreslagit: »att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 12 mom. d) i Kongl. Maj:ts nådiga förordning, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, den 3 juni 1892, att bankirer, fabriksägare samt andra yrkes- och näringsidkare i de städer, hvilka

innefatta flera församlingar, må, i öfverensstämmelse med hvad som nu gäller handlande i sådana städer, taxeras inom den församling, der de äro mantalsskrifne.

*Om ändring
i § 12
mom. d) i be-
rättningsför-
ordningen.
(Forts.)*

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ramstedt: Det är ju alldeles naturligt, att föreliggande fråga icke kan intressera det stora flertalet af kammarens representeranter. Saken är nemligen den, att frågan berör endast städerna, icke alls landtkommunerna, och af städerna hufvudsakligen endast trenne, Stockholm, Göteborg och Malmö. Motionens innebörd är, att bankirer, industriidkare samt andra närings- och yrkesidkare må, i likhet med hvad redan förordnats om handlande i städer, som innefatta flere församlingar, taxeras för hela sin inkomst, således äfven af rörelse, inom den församling, der de äro mantalsskrifna. Uti Göteborg och Norrköping har man redan börjat, efter hvad jag tror mig veta — med visshet vet jag, att så är i Göteborg — att tillämpa det föreliggande förslaget. Saken är nemligen den, att hvar och en af dessa städer har en gemensam kassa för alla utgifter, både kommunala och till skola, kyrka och presterskap. Motionen i fråga kan således ej medföra annat än fördelar för Norrköping och Göteborg, men kan i Stockholm medföra åtskilliga rubbningar, hvilka också blifvit af utskottet påpekade.

Jag skall be att få framhålla, att motionen torde stå i full öfverensstämmelse med principen för en riktig taxering; och jag vågar påstå, att det komme att medföra väsentliga lättnader i taxeringsväsendet, om motionen antoges. Då komme att ske ej mindre än 1,240 omflyttningar. Jag har här en specificerad uppgift härpå; det skulle naturligtvis blifva lika många lättnader för kommunen. — Det har ej heller af utskottet jäfvats, att förslaget skulle medföra rättvisare uppskattning af den personliga inkomsten.

Jag kan äfven till förmån för förslaget åberopa, att det framlagts af 1894 års skattekomité. Utskottet anser emellertid, att det då har betingats hufvudsakligen af andra skäl, af andra förslag, som då af komitén blifvit framställda. Men för detta har utskottet ej gifvit någon som helst motivering, och det synes nästan, som om detta påstående är alldeles origtigt. Vi veta alla, att 1894 års komités väsentligaste förslag, som har beröring med nu föreliggande — åtminstone hvad angår städerna, jag talar ej om landsorten — var förslaget om införande af obligatorisk själfdeklaration. Det är ju alldeles naturligt, att, om en sådan infördes, den komme att medföra väsentliga lättnader i taxeringsväsendet. Det är ju alldeles tydligt, att om man får en bestämd uppgift från en industriidkare eller handverkare, att han har så och så stor inkomst af kapital i den församling, der han bor, och så och så mycket af den rörelse han bedrifver i en annan församling, det naturligtvis är mycket lätt att taxera honom och säga, huru mycket skall hänföras till den ena eller

Om ändring i § 12 mom. d) i bevillningsförordningen.
(Forts.)

andra församlingen. Jag anser emellertid icke förty, att det vore lämpligt, att vid införande af sjelfdeklaration äfven föreliggande förslag antoges. Men än bättre vore det, om vi finge det antaget dessförrinnan. Det förefaller mig, som om utskottet skulle vilja säga åt en person, som väntar ett stort arf, men som för närvarande är i ekonomiskt betryck: Ni skall få ett årligt anslag, så snart arvet utfallit. Det är klart, att det är bra att ha ett årligt anslag äfven sedan det stora arvet utfallit; men alldeles tydligt är, att det är bättre att ha det dessförrinnan.

Utskottets kardinalskäl, om jag så får kalla det, för afslag å motionen är emellertid, att det skulle åstadkommas vissa rubbningar i församlingarnas i Stockholm ekonomiska förhållanden, derest mitt förslag antoges. Hela betydelsen af skälet för afslag tyckes således bero på, huru vida dessa rubbningar verkligen kunna anses vara i någon mån afsevärda. För att belysa detta har utskottet lemnat icke mindre än tre tablåer. Den första tablån omfattar antalet invånare i de olika församlingarna äfvensom den särskilda beskattning, som för hvarje församling utgöres i afgifter till skolor, kyrkor och presterskap. Det är, som herrarne se, ganska olika. Så t. ex. har Ladugårdslands församling en utgiftspost af endast 45 öre per bevillningskrona, under det att Katarina har 1 krona 25 öre per bevillningskrona. Strax efter denna första tabell gör utskottet en klassifikation af de olika församlingarna och benämner somliga rika och andra fattigare. Bland de rika nämnas Ladugårdslands och Klara, och bland de fattigare Katarina och Kungsholms. Det är ju emellertid alldeles naturligt, att bedömandet af en församlings rikedom ej får ske efter den siffra, som angifver hvad som utgöres i bevilling; utan en församlings rikedom bör naturligtvis bedömas efter bevillingens förhållande till invånarnes antal. Om man utgår från denna synpunkt, hvilken torde vara den enda riktiga, och man för öfrigt använder samma indelningsgrund som utskottet, visar sig, att Stockholm har fyra rika och fyra fattiga församlingar. Bland de fyra rika kommer i första rummet Storkyrkoförsamlingen med en bevilling af 9 kronor 8 öre per individ, derefter Klara med 8 kronor 26 öre, så Jakobs och Johannes' med 5 kr. 44 öre och slutligen Ladugårdslands med 5 kronor 32 öre. Bland de fattigare är Katarina fattigast med endast 1 krona 97 öre per hufvud; derefter kommer Maria med 2 kronor 40 öre, så Kungsholms med 2 kronor 58 öre och sist Adolf Fredriks med 2 kronor 80 öre. Det synes således, att Katarina församling är den fattigaste. Jag skall be att längre fram få återkomma till detta.

Uti den följande tablån visar utskottet verkan af de förändringar, som komma att blifva en följd af förslaget antagande. Det visar sig då, att det i totalitet kommer att blifva en omflyttning af 14,762 kronor. Men omflyttningarna ske vexelvis mellan församlingarna, så att det blir än minskning, än ökning.

Den tredje tablån är nu den viktigaste. Den visar den effektiva verkan af förslaget. Der finna vi, att det blir fyra församlingar, som erhålla tillökning, och fyra, som erhålla minskning i afgifter. Bland de fyra församlingar, som erhålla tillökning, äro tre af de fattigare samt endast en rik, nemligen den minst rika; och bland dem, som

erhålla minskning, äro de tre rikaste, men tyvärr äfven den fattigaste, nemligen Katarina församling. Katarina församling kommer dock icke att få större minskning att ersätta än 292 kronor. Nu är visserligen Katarina den fattigaste församlingen, men den är dock icke så särskildt fattig, eftersom bevillningen för inkomst der år 1895 uppgick till nära 80,000 kronor. Då spela 292 kronor icke synnerligen stor rol. Jag skall säga herrarne, att, om man åsätter denna siffra på debetsedlarne, som komma att utlemnas, man får gå till personer med 900 kronors inkomst, för att ökningen skall blifva *ett öre*. För personer med 2,000 kronors inkomst blir ökningen 7 öre, egentligen $7\frac{1}{2}$, men det halfva öret lemna vi ur räkningen. Går inkomsten till 10,000 kronor, blir det en tillökning af 37 öre. Det ofördelaktigaste läget blir det för dem, som hafva 2,000 kronors inkomst. Och detta helt naturligt. De ha ju nemligen ej bevillningsfritt afdrag. Deras krono- och kommunalutskylder för år 1895 utgjorde 125 kronor utom tilläggsbevillningen, som ej medräknats. Nu skulle detta ökas med 7 öre, d. v. s. från 125 kronor skulle det blifva 125 kronor 7 öre. Detta kan ju under inga förhållanden betecknas såsom en afsevärd skillnad. Hårdast skulle den rikaste af Stockholms församlingar, Storkyrkoförsamlingen, drabbas. Den får en minskning af 1,567 kronor, att fördelas på omkring 11,000 invånare med en inkomst af omkring 10,000,000 kronor. Det är emellertid alldeles naturligt, att äfven i en rik församling det finnes en mängd obemedlade personer, och det är nödvändigt att se till, huru dessa komma att drabbas af det föreliggande förslagens genomförande. Jag börjar som nyss med de låga beloppen och nu med dem, som ha 800 kronors inkomst. De få en tillökning af 3 öre. De, som ha 2,000 kronors inkomst, få en tillökning af 31 öre, och de, som ha 10,000 kronors inkomst, en tillökning af 1 krona 57 öre; slutligen de, som ha 100,000 kronors inkomst, en tillökning af 15 kronor 70 öre. Detta förefaller icke heller vara afsevärdt. Sämst är det här liksom i Katarina för dem, som ha 2,000 kronors inkomst. De få i denna församling en ökning i sina utskylder efter förhållandena år 1895 från 112 kronor till 112 kronor 31 öre. Detta är emellertid den hufvudsakligaste rubbning, som kommer att ega rum inom Stockholm — denna ökning från 112 kronor till 112 kronor 31 öre. Det förefaller mig, som om icke ens detta skulle vara i ringaste mån afsevärdt.

Och som utskottets hela skäl för afslag egentligen grundar sig på, att det skulle bli i nämnda hänseenden afsevärda rubbningar, synes mig, som om utskottet ej har mycket skäl att afstyrka den nu föreliggande motionen. Jag skall be att få påpeka, att motionen är principielt riktig, att dess godkännande otvivelaktigt komme att medföra väsentliga fördelar för taxeringsväsendet i Stockholm, och att det komme att gifva anledning till en riktigare uppskattning. Jag skall vidare be att få erinra om att förslaget tillämpas i Göteborg. Och det förefaller mig orimligt, att man nu skall be göteborgarne återgå till det gamla, hvilket de ju böra göra, då väl, så länge en förordning finnes, den skall tillämpas. Jag vill vidare påpeka, att utskottet slutar med att *under nuvarande förhållanden* motionen icke bör bifallas. Icke heller till detta synes mig finnas

Om ändring
i § 12
mom. d) i be-
villningsför-
ordningen.
(Forts.)

Om ändring i § 12 mom. d) i bevillningsförordningen. någon giltig anledning. Det skulle kunna finnas en anledning dertill, om, när man väntar ett större förslag, man icke skulle vilja göra några partiella förändringar i bevillningsförordningen. Men ser man efter längre fram i betänkandet, finner man, att utskottet föreslagit en partiel förändring, som endast berör Stockholms stad. Då synes mig äfven det sist nämnda skälet för afslag förfalla.

(Forts.)

Jag får därför, herr vice talman, på de grunder jag anført yrka bifall till min motion. Jag anser, att denna fråga hör till dem, som kunna komma under gemensam omröstning, och det är antagligt, att, för den händelse nu kammaren ville bifalla mitt förslag, det skulle kunna genomföras redan under denna riksdag.

Herr Fredholm från Stockholm: Herr talman! Motionären har sökt visa, att den ändring i beskattning, som skulle inträda för Stockholms invånare genom ett bifall till hans förslag, vore så liten, att derpå icke behöfde fästas afseende, då, för hvarje invånare beräknadt, skatten endast skulle ändras med några öre. Men lika litet, som måttligheten af en orättvis skatt gör densamma berättigad, lika litet är en förändring i beskattningens grunder, äfven om den är liten, berättigad, derest en dylik förändring endast är framkallad af ett ändamål, som står alldeles utanför beskattningens uppgift. Detta må med skäl sägas vara tillämpligt på motionärens förslag, då han vill göra ändring i beskattningens grunder endast och allenast för att underlätta taxeringsmyndigheternas arbete.

De å kyrkostämman i Stockholm röstberättigade ega rätt att bestämman det skattebelopp, som anses nödvändigt för att fylla församlingens behof. De utgifter, som af dessa skatter skola bestridas, utgå till skola, kyrka samt presterskapets aflöning. Nu förhåller det sig så — hvilket också den siste talaren medgifvit — att det här i Stockholm är en betydlig skilnad i storleken af de afgifter, som i de olika församlingarne uttaxeras. Så t. ex. utgå de för Katarina församling med 125 öre per bevillningskrona och uti Ladugårdslands församling med 45 öre, hvartill kommer, att församlingarnes afgifter ändras för hvarje år, så att de det ena året kunna utgå med ett icke oväsentligt högre belopp än det andra.

Genom motionärens förslag skulle det i skatteväg menliga förhållandet inträda, att de fattigare församlingarna, som ligga i stadens utkanter, komme att mista den inkomst uti församlingsavgifter, som nu belöper sig på der drifna fabriker och rörelser, hvilka ju förekomma talrikast i dessa församlingar. Denna inkomst skulle församlingarne förlora, därför att egarne till omnämnda fabriker bo i en rikare församling, t. ex. Östermalm. Beskattningen för återstoden af de fattigare församlingarnes invånare, de egentliga arbetarne, skulle derigenom drivas upp och ökas. Nu kan visserligen sägas, att den ökning, som skulle komma att belöpa sig på hvar och en af dessa skattskyldige, icke skulle blifva så stor, och att likaså den minskning, som skulle komma hvarje medlem af de rikare församlingarna till godo, icke heller skulle blifva så stor. Så alldeles utan betydelse är dock icke den af motionären föreslagna förändringen, då den för somliga församlingar skulle nödvändiggöra en ökning af den från

församlingsmedlemmarne nu uttaxerade afgiften med en och en half procent. Det kan ju icke sägas vara en obetydlighet att öka beskattningen inom en kommun med en och en half procent, endast och allenast därför att man vill underlätta arbetet för taxeringsmyndigheterna.

Jag vill nu icke yttra mig om, huruvida det kan vara önskvärdt, att en sådan förändring som den af motionären föreslagna komme till stånd i en blifvande ny bevillningsförordning. Men skulle man det anse, så torde det då blifva nödvändigt att vid reformens genomförande taga med i beräkningen äfven andra omständigheter än de af motionären anförda.

På de skäl jag nu anfört, hvilka för öfrigt finnas i utskottets betänkande fullständigt återgifna, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ramstedt: Jag skall be att få vidhålla mitt yrkande, ehuru i något förändrad form.

Såsom jag uppfattat herr Fredholms yttrande, har han deri icke sagt något annat än hvad som står i bevillningsutskottets betänkande, fastän jag alldeles nyss bestridt rigtigheten af detta och framhållit, att det icke har någon som helst betydelse i den rigtning, herr Fredholm vill gifva deråt. Emellertid önskar jag nu förändra mitt yrkande för att deri åstadkomma en mera preciserad formulering. Jag yrkar därför sådan ändring af 12 § uti bevillningsförordningen mom. d), att detta moment kommer att lyda:

»handlande, fabrikssegare samt annan yrkes- och näringsidkare; för inkomst af rörelsen eller yrket: å den eller de orter, der rörelse eller yrke eller någon hufvudsaklig gren deraf på mera sjelfständigt sätt eller i afsevärd omfattning idkas; dock skola *bankirer, fabrikssegare samt andra yrkes- och näringsidkare äfvensom* handlande i de städer, hvilka innefatta flere församlingar, för den *rörelse* de derstädes idka, äfvensom de skattskyldiga, hvilkas rörelse eller yrke utöfvas på flere orter men endast kortare tid på hvarje ort, taxeras inom den församling, der de äro mantalsskrifne.

Jag anhåller, herr vice talman, om proposition på detta yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det herr vice talman till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

I *punkten 2*, som härefter föredrogs, hemstälde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *O. Persson* i Killebäckstorp väckt motion, n:o 44, om särskild beskattning af inkomst af aktier icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Angående
beskattning
af inkomst
af aktier.*

I fråga härom anförde:

Herr Persson i Killebäckstorp: Då jag i föreliggande motion yrkat, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, och dermed sammanhängande stadganden, att enskild delegare i aktiebolag eller dermed jemförlig inrättning skall för inkomst ifrån samma bolag

Angående
beskattning
af inkomst
af aktier.
(Forts.)

eller inrättning erlägga bevilning såsom för inkomst af kapital, har det för mig stått fullt klart och såsom ett obestriddigt faktum, att sådan inkomst just är inkomst af ett kapital, som den enskilde insatt i afsigt att derå erhålla vinst. Och från denna synpunkt kan jag för min del icke finna något skäl, hvarför den enskilde kapitalisten skall undgå att skatta för sådan vinst, då all annan inkomst af kapital är beskattningsbar. Till och med den af utskottet till stöd för dess utlåtande åberopade 1895 års bevillningskomité, som synes eljest hafva velat genom något invecklade teorier framhålla rättsliga grunder för den enskilde aktieegarens befrielse från beskattning af aktieutdelning, har slutligen funnit, att sådan inkomst är till sin karakter närmast att hänföra till inkomst af kapital. Jag för min del påstår, att densamma *verkligen* är inkomst af kapital och ingenting annat. Att under sådana förhållanden någon särskild utredning skulle erfordras, såsom utskottet ansett, synes mig obehöfligt, och för öfrigt kan jag icke finna, hvad den eller de, som kunna få i uppdrag att företaga sådan utredning, skola komma med. Hela utredningen är denna: aktier förvärfvas genom penningar; utdelningen å aktier är inkomst af dessa penningar; inkomst af penningar skall beskattas; alltså skola utdelningar å aktier beskattas.

Sjelfva principen, att aktieutdelning är inkomst af kapital är i sjelfva verket redan i nu gällande lag erkänd derigenom, att den gjort ett undantag — något annat är ej stadgandet i 15 § af taxeringsmyndigheternas instruktion för denna särskilda art af kapitalinkomst — så att den ej skall beskattas. Om icke detta undantagsstadgande, för hvilket en särskild motivering ansetts behöflig, funnits, skulle ingen kunna af lagens anda eller ordalydelse härleda någon befrielse från beskattning för detta slag af kapitalinkomst.

Hvad nu angår det i lagen gifna skäl för befrielse från beskattning af aktieutdelning, får jag hänvisa till de af mig i motionen omförmälda fall, då så att säga dubbel beskattning redan kan anses förekomma; flere andra sådana fall finnas.

Tillika får jag för bifall till min motion åberopa hvad jag eljest deri anfört och desutom hänvisa till de beaktansvärda skäl, som af 1894 års skattekomité anförts och hvilka utskottet i sitt utlåtande refererat.

På grund af hvad jag nu anfört skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Bruhn: Motionärens här föreliggande förslag, liksom ock det förslag, som är afhandladt i nästföljande punkt af utskottets betänkande, afser högst betydande ändringar i bevillningslagstiftningen. Då dessa frågor vid föregående tillfällen varit föremål för Riksdagens behandling, hafva de ansetts vara af den invecklade och svårlösta beskaffenhet, att en utredning, sådan som anses kunna åstadkommas endast af Kongl. Maj:t, bort ega rum, innan beslut fattats. Dessa frågor behandlings af de tvenne bevillningskomitéerna — och dessa komitéers ganska olika åsikter — visa också, att denna Riksdagens uppfattning varit riktig. Då motionären nu emellertid efter en ganska knapphändig motivering och en ännu knapphändigare utredning föreslår Riksdagen att fatta ett beslut i frågan, så vill det synas mig,

som om han stält alltför stora fordringar på bevillningsutskottet, ty naturligtvis går hans fordran ut på att bevillningsutskottet skall åstadkomma den grundliga utredning, som Riksdagen har ansett kunna endast genom Kongl. Maj:ts försorg åstadkommas, och hvilken varit föremål för tvenne komitéers arbeten, utan att ändock ett nöjaktigt resultat uppnåtts. Då emellertid utskottet icke tilltrott sig ett sådant arbete, och då man har anledning att antaga, det frågan om en ny bevillningsförordning är föremål för regeringens synnerliga uppmärksamhet — för att icke säga säga arbete —, så har utskottet ansett sig hvarken böra eller kunna biträda motionärens förslag, hvarför jag, herr talman, skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
beskattning
af inkomst
af aktier.
(Forts.)*

Herr Olsson i Sörnäs: Då jag begärde ordet, visste jag icke, att herr Bruhn begärt detsamma. I anledning af hvad han anfört kan jag emellertid afstå från att yttra mig, i det jag endast ber att få till alla delar instämma med honom.

Herr Månsson: Jag är lifligt öfvertygad, att kammaren eller åtminstone en stor del af dess ledamöter hyser sympatier för det nu föreliggande förslaget, och kammaren har också förut visat, att så är förhållandet, genom att skrifva till Kongl. Maj:t i detta ämne.

Emellertid tror jag, att, såsom saken nu föreligger, ingenting för närvarande är att göra. Detta ärende har varit föremål för öfverläggning inom tvenne komitéer, och deras förslag hvilat nu hos Kongl. Maj:t. Det torde vara så mycket sannolikare, att man ifrån Kongl. Maj:t har att förvänta ett förslag i motionens syfte, som båda de komitéer, som haft med denna sak att göra, kommit till det resultat, att aktier böra beskattas, om också den sista komitéen af år 1895 icke föreslagit, att de skola beskattas till sitt fulla belopp, utan endast till halfva värdet. Då man alltså kan vänta, att i denna fråga Kongl. Maj:t skall vidtaga några åtgärder, så synes det mig, som om motionären och de med honom i denna fråga liktänkande skulle kunna låta någon tid gå för att se, hvad Kongl. Maj:t vill göra åt saken, och det är på denna grund, som jag skulle vilja hemställa till motionären, huru vida han icke skulle kunna finna sig nöjd med det resonement utskottet fört och det uttalande, som det gjort. Utskottet har nemligen gjort en antydning om att det väntar en åtgärd i detta fall från Kongl. Maj:t, och det synes mig, som om med ett sådant uttalande motionären bör kunna vara tillfredställd.

På denna grund och *endast* på denna grund — ty i sjelfva sakfrågan har jag samma uppfattning som motionären — vill jag, då det synes mig för sakens framgång bäst, om man gifver sig till tåls och inväntar hvad Kongl. Maj:t vill göra, för närvarande hemställa om bifall till bevillningsutskottets utlåtande.

Herr Persson i Killebäckstorp: På grund af hvad den siste talaren anfört skall jag afstå ifrån mitt yrkande om bifall till min motion.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr

vice talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 3.

Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligatorisk
sjelfdeklaration.

I en inom Andra Kammaren af herr *G. Ericsson* från Stockholm väckt motion, n:o 153, i hvilken motions syfte åtta af kammarens ledamöter förklarar sig instämma, hade föreslagits:

»att Riksdagen ville besluta att i bevillningsförordningen införa sådant tillägg, hvarigenom den direkta skatt, som för närvarande utgår som bevillning af inkomst, bestämmes att utgå med viss procent, högre för den större och lägre för den mindre inkomsten, samt med högre procent för inkomst af kapital och med lägre procent för inkomst af arbete och näring; samt

att Riksdagen beslutar sådan ändring i bevillningsförordningen, att så kallad *sjelfdeklaration* blifver obligatorisk, hvarigenom skattskyldig vid lämpligt vite varder ålagd att sjelf årligen uppgifva sin beskattningsbara inkomst.»

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I afgifven reservation hemställde deremot herr *Fredholm* från Stockholm:

»att Riksdagen behagade i skrifvelse till Konungen anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta snarast möjligt utarbета nytt förslag till bevillningsförordning, så affattadt, att de direkta skatter, som enligt denna förordning skola af de skattskyldige till staten utgöras, komma att drabba dem på ett i förhållande till hvars och ens skatteförmåga rättvist och billigt sätt, för hvilket ändamåls vinnande torde blifva behöfligt att, jemte afskaffandet af alla nu utgående personliga afgifter, bland annat fästa behörigt afseende derå:

att såsom existensminimum fastställes ett inom vissa gränser rörligt inkomstbelopp, som med afseende på storleken afpassas efter lokala förhållanden, familjens storlek samt ömmande omständigheter, och tillika göres för samhällets alla medlemmar skattefritt,

att all verklig inkomst, öfverstigande nyssnämnda såsom existensminimum fastställda belopp, beskattas, oberoende af den källa, från hvilken den härflyter, efter en skala, som, med hänsyn dertill, att vid stigande inkomst skatteförmågan ökas i större förhållande än inkomsten, göres progressivt växande,

att, såsom en följd af de alldeles särskilda förmåner, besittningen af fast egendom för egaren medför, en särskild och på likartadt sätt utgående skatt åsättes alla slag af sådan egendom i förhållande till fastigheternas periodvis uppskattade värden; samt slutligen

att, om i bevillningsförordningen på förenämndt sätt vidtagas mera genomgripande förändringar med afseende å den direkta beskattningen till staten, då må tagas i betraktande, om icke beskattningen till kommunen bör utgöras efter andra eller förändrade grunder än de nu för kommunalbeskattningen gällande, och i sådant fall

förslag till förändradt sätt för kommunalbeskattningens utgörande afvenledes utarbetas. *Angående införande af progressiv beskattning och obligatorisk själfdeklaration.*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Fredholm från Stockholm: Till denna och föregående punkt har jag fogat en reservation, icke därför att jag anser, att man nu skall kunna komma till något annat slut än det, hvartill utskottet kommit, utan därför att jag velat framhålla en fråga, som enligt mitt förmenande intager ett af de främsta rummen af de på dagordningen stående, om jag så får säga, brännande frågorna.

Om man betraktar första sidan i den kongl. statsverkspropositionen, så skall man finna, att ibland der till ett belopp af 75 millioner upptagna skatter blott 9 millioner äro direkta skatter och resten indirekta, d. v. s. att de direkta skatterna uppgå till endast en åttendedel af hela skattebeloppet. Äfven om man icke på andra skäl anser, att en sådan proportion mellan direkta och indirekta skatter är oförmånlig, så kan man i alla fall icke underlåta att skänka denna sak sin uppmärksamhet, då man erinrar sig, att 1810 de direkta skatterna utgjorde två tredjedelar och de indirekta en tredjedel af hela skattebeloppet. Denna proposition har sedan dess allt jemt förändrats, så att 1880 förhållandet var omvänt — då utgingo nemligen de direkta skatterna med en tredjedel och de indirekta med två tredjedelar af hela skattebeloppet. Och huru har det gått efter 1880? År 1890 hade de direkta skatterna nedgått ytterligare, så att de utgjorde blott en sjettedel af hela beloppet, och nu utgöra de endast en åttendedel, så vidt man icke till dem vill lägga äfven tilläggsbevillningen, då förhållandet ställer sig gynsammare och icke kan sägas hafva undergått någon väsentligare förändring sedan 1890. Att det uppstått en sådan omflyttning af skatter är, hvad de senaste åren vidkommer, beroende på de två mycket viktiga beslut, som Riksdagen fattat om afskrifvande af grundskatterna, hvilka utgjorde en väsentlig del af de direkta skatterna, 10 millioner, och ökandet af de indirekta skatterna med lika stort belopp. Tillsammans representera dessa skatteändringar en omflyttning af skatter med 20 millioner på ett skattebelopp af 80 millioner.

Det är också icke alls fråga om, att icke denna omständighet varit föremål för uppmärksamhet från så väl regeringens som Riksdagens sida. Af regeringen utlofvades samtidigt med grundskatteafskrifningens genomförande, att den skulle föranleda en revision af bevillningsförordningen. Af den utlofvade och mycket omtalade revisionen af bevillningsförordningen har man emellertid hittills icke försport det minsta resultat. Ty såsom ett sådant kan man ej med bästa vilja i verlden betrakta bevillningskomiténs förslag till reformering af vårt beskattningssystem. En komité n:o 2 har redan hunnit rifva ner hela den otympliga byggnad, som af dess föregångare blifvit uppförd, så att i denna stund icke finnes kvar sten uppå sten af densamma.

Frågan om en reform af beskattningen är emellertid af det stora intresse och den påträngande vikt, att oupphörigen motioner väckas

(Forts.)

Angående införande af progressiv beskattning och obligatorisk själfdeklaration.
(Forts.)

i syfte att få några partiella reformer till stånd, men som utskottet i sitt betänkande mycket riktigt anført, lærer det väl vara omöjligt att genomföra några partiella reformer i bevillningsförordningen utan att i samband dermed äfven vidtaga reformer i andra afseenden. Man kan nemligen icke lätta en börda på ett ställe och lägga på den på ett annat utan att taga i betraktande, hvilken verkan detta kommer att medföra med afseende på det inbördes förhållandet af de skattskyldiges skattebidrag.

Den motionär, hvars motion här är afstyrkt, har velat få till stånd en progressiv beskattning, och utan allt tvifvel torde denna princip ovilkorligen få lof att tagas i betraktande vid uppgörandet af ett nytt förslag till bevillningsförordning. Det är en modern princip, som redan gjort sig gällande i Tyskland och Schweiz, och — hvad som väl är att märka — den står för närvarande allvarligt på dagordningen i Frankrike, ett land, hvars hela tradition hittills har satt sig emot alla slag af direkt skatt, men som nu det oakadt synes af omständigheternas magt blifva nödsakadt att reformera sitt beskattningsväsende i antydd rigtning. När den nuvarande konseljpresidenten i Frankrike framlade sitt förslag till progressiv beskattning, yttrade han: »Då regeringen skall söka få en inkomstskatt genomförd, så är meningen dermed tydligen icke att öka skattebördan, utan att medföra ett sådant ordnande af beskattningsväsendet, att bördan kommer att hvila på de skuldror, hvilka bäst kunna bära den. Det gäller öfver hufvud taget att vidtaga åtgärder, hvarigenom de sociala olikheterna minskas och kampen för tillvaron göres lättare. Genom lagen om arfsskatt, som träffar de välmående klasserna, bidraga vi i någon mån att utjemna de stora sociala olikheterna. Vi skola vidare söka mildra striden för tillvaron för de arbetande klasserna, i det vi kämpa för genomförandet af en på det progressiva systemet byggd inkomstskatt. Med hjälp af denna inkomstskatt skall man blifva i stånd att upphäfva en mängd alldeles orimliga och orättvisa skatter och afgifter, som hårdt tynga den obemedlade delen af befolkningen.»

Den tanke, som ligger till grund för denna rättvisa beskattning, är icke heller ny hos oss. Den har äfven i vårt land funnit en målsman, och detta redan för 110 år sedan. Jag skall tillåta mig att helt kort redogöra för hvad borgmästaren i Marstrand P. Ekström uti ödmjukt memorial, afgifvet den 14 maj 1786, anförde till borgarståndet. Han ville till det högt ärade ståndet hemställa, »om icke efter öfverläggning med de andre respektive stånden ett bevillningsutskott kunde utverkas för att jemka beskattningsmetoden så, att, om möjligt vore, den arbetande hopen kunde lindras och den minskning, som dymedelst skedes i skattsumman, föras in uppå dem, som äro i stånd att njuta lifvets bekvämligheter. En tilltagande yppighet förtjenar detta anseende, då deremot den tryckta delen af folket utfordrar lättning i sina besvär, icke som en godhet, utan som en oemotsäglich rättvisa.»

Det är emellertid tydligt, att sådana reformer i beskattningshänseende, som blifvit ifrågasatta, så väl i den förra punkten som i den föreliggande, icke kunna genomföras på annat sätt, än att de göras till föremål för en allvarlig undersökning. Man kan naturligtvis icke tänka sig att stadga, det aktieegare skola betala skatt för inkomsten

af sina aktier, om man icke på förhand gör sig någon slags föreställning om, hvilken verkan detta skulle komma att medföra, icke blott för dem utan äfven på bolagen. Att komma till rätta med den saken synes icke omöjligt, när man har kännedom om antalet af våra bolag, om aktiekapitalens storlek, om den bevillning, som bolagen för närvarande utgöra m. m. Och om allt detta borde man utan något synnerligen stort besvär kunna förskaffa sig kännedom med anlitan af de uppgifter som finnas tillgängliga.

Det samma gäller i fråga om införandet af progressiv beskattning. Det är naturligtvis då af vigt att känna, huru inkomsterna äro fördelade i klasser samhällets medlemmar emellan, för att kunna tillse, i huru hög grad den ena eller andra inkomstklassen komme att betungas. En sådan utredning eller statistisk undersökning vidtog man också redan vid slutet af 1870-talet, nemligen 1879, då frågan om en reform i skatteväsendet först på allvar kom före. För den statistiska undersökning, som då gjordes, lades 1876 års bevillning till grund. Vi hafva visserligen fått en liten efterdyning af en sådan undersökning i den tabell, som bifogades statsrådsprotokollet vid 1893 års riksdag, och der de olika inkomstklasserna funnos summariskt angifna. Men det är att märka, att i denna tabell voro alla inkomstklasser öfver 4,000 kronor sammanslagna i en enda klump, och då det är just *dessa* inkomsttagare, som det gäller att genom progressiv beskattning mer än hittills beskatta, så var man tydligen urständsat att med ledning af *dessa* uppgifter bilda sig någon mening om, huru en progressiv beskattning här i landet skulle utfalla. Men nu kan man till en del göra det, och dermed är man också i tillfälle att bemöta alla de invändningar mot den progressiva beskattningen, som här i kammaren många gånger blifvit uttalade, och hvilka icke kunnat blifva vederlagda, därför att man varit i saknad af all kännedom om de faktiska förhållandena.

Att vi nu blifvit satta i stånd att till en del bedöma verkningarna af en progressiv inkomstbeskattning, därför hafva vi att tacka tidningen »Dagens Nyheter», som under oktober 1895 låtit anställa en undersökning, huru förhållandena gestalta sig i rikets städer med afseende å inkomstbeloppen enligt 1893 års taxering. Utan att närmare redogöra för denna detaljerade undersökning, skall jag dock tillåta mig att här framhålla några af de resultat, till hvilka man vid denna undersökning kommit. Af städernas 934,000 invånare voro 225,000 myndige män; och af *dessa* voro 165,000 skattskyldiga för inkomst af kapital eller arbete. Af *dessa* skattskyldiga hade 75,000 en inkomst under 800 kronor och 90,000 derutöfver. Af *dessa* sistnämnda 90,000 funnos 11,000, som skattade för inkomst öfver 4,000 kronor. Hela den beskattningsbara inkomsten i städerna uppgick vidare till 214 millioner kronor. Af denna summa belöpte sig mer än hälften eller 117 millioner på de 11,000 personer, som skattade för inkomster öfver 4,000 kronor, och af sistnämnda belopp kom hälften på städerna Stockholm och Göteborg och på Stockholm ensamt en tredjedel. Läger man nu *dessa* uppgifter till grund för bedömandet af, huru en progressiv beskattning skulle utfalla här i landet, och dervid tillämpar de grunder för dylik beskattning, som

Angående införande af progressiv beskattning och obliqvarisk sjelfdeklaration.
(Forts.)

Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligatorisk
sjelf-
deklaration.

(Forts.)

gälla i den preussiska staten, så visar det sig, att bevillningen för de personer, som hafva en inkomst af öfver 4,000 kronor, hvilken nu uppgår till $2\frac{1}{3}$ millioner kronor, skulle ökas till $3\frac{1}{2}$ millioner kronor eller med 51 procent, och denna ökning skulle naturligtvis medgifva en motsvarande lindring för de inkomsttagare, hvilkas inkomster uppgå till mindre än 4,000 kronor. De inkomsttagare, som hafva öfver 4,000 kronors inkomst, behöfva dock icke frukta för att blifva af skatter allt för mycket betungade, ty det visar sig, att blott en fjerdedel af den ökade beskattningen skulle komma att drabba de fyra femtedelar af ifrågavarande inkomsttagare, hvilkas inkomster uppgå till belopp mellan 4,000 kronor och 10,000 kronor.

Om emellertid den förestående reformen af beskattningsväsendet, som af många skäl torde vara af behofvet högst påkallad, skall genomföras i den riktning, jag i min reservation tänkt mig, eller på något annat sätt, derpå skall jag nu icke vidare inlåta mig; denna sak må bero på en närmare utredning och pröfning af frågan. Men det är just en sådan utredning och pröfning jag åsyftat att få till stånd. Då mitt förslag i detta hänseende likväl redan har fallit i Första Kammaren och således icke vidare kan leda till något Riksdagens beslut, skall jag emellertid icke framställa något yrkande om bifall till min reservation. Jag skulle visserligen kunna göra ett sådant yrkande i förhoppning att Andra Kammaren skulle skänka sitt bifall dertill och derigenom åstadkomma en opinionsyttring, men då jag från flera håll hört den anmärkningen framställas, att det yrkande, jag gjort i min reservation, icke skulle vara grundlagsenligt, vill jag icke nu framställa yrkande om bifall till reservationen, på det kammarens tid icke måtte onödigtvis upptagas af en ofruktbar diskussion om yrkandet är grundlagsenligt eller icke.

Likväl anhåller jag, på det att kammaren icke må anse mig hafva handlat utan att ega insigt om hvad det utaf mig i reservationen gjorda yrkandet innebär, att kammaren måtte tillåta mig förklara, hvarför jag ansett mig fullt berättigad att framställa detta yrkande. Jag har nemligen nu icke gjort något annat än hvad jag gjorde vid maj-riksdagen år 1887. Jag har med afsigt nu formulerat mitt yrkande på samma sätt som då. Grundlagsenligheten af det yrkande jag då framställde — likaledes i en reservation till ett betänkande af bevillningsutskottet — var, liksom hvad beträffade en annan reservation af motsatt innehåll, föremål för olika meningar bland Riksdagens ledamöter. Då löstes emellertid frågan af talmanskonferensen, hvilkas ledamöter då voro: från Första Kammaren grefve Gustaf Lagerbjelke, herr von Ehrenheim, friherre de Geer, erkebiskop Sundberg och friherre Bildt samt från Andra Kammaren talmannen Olof Wijk, Sven Nilsson i Efveröd, Carl Ifvarsson, kommerserådet Sjöberg och f. d. talmannen i bondeståndet Nils Larsson i Tullus. Proposition blef sedermera i båda kamrarna gjord icke blott på den af mig afgifna reservationen, utan äfven å den andra, som var af motsatt innehåll. Vid sådant förhållande och då jag nu icke gjort något annat än hvad jag då gjorde, har jag trott, att några betänkligheter angående grundlagsenligheten af min reservation icke skulle möta, ty den hemställdan jag i år gjort, skiljer sig i formen icke från det

yrkande, jag vid 1887 års maj-riksdag likaledes reservationsvis framstälde. Då ville jag, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte föranstalta om en revision af tullagstiftningen; nu har jag yrkat, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte föranstalta om en revision af bevillningsförordningen. Det förstnämnda yrkandet framställdes på grund af väckta motioner om ändringar i tullagstiftningen, hvilka alla i bevillningsutskottet afstyrkts, och denna min reservation har blifvit framställd af precis samma anledning. Att ordalagen ej äro alldeles lika i båda reservationerna har naturligtvis berott af ämnenas olika art, ty vill man icke inskränka sig till allenast ett naket yrkande på reform, måste man ju, åtminstone i någon mån, angifva i hvilken riktning reformen skall gå.

Efter lemnandet af dessa meddelanden har jag intet vidare att tillägga och har, såsom jag förut sagt, icke heller något yrkande att framställa.

Herr Nilson från Lidköping: Den af den siste ärade talaren vid andra och tredje punkterna af detta betänkande afgifna reservation framhåller med synnerlig klarhet och styrka vigten och behovet af en snar och fullständig reform af vårt beskattningsväsende. Då jag i allt hufvudsakligt delar de åsikter, han i reservationen uttalar och i sitt nu hållna anförande ytterligare utvecklat, måste jag högeligen beklaga, att denna reformfrågas lösning ännu synes vara ganska afägsen. Fyra år hafva snart gått, sedan regering och Riksdag sammanstående uttalade sig för skattereformens nödvändighet, men ännu afhöres icke från regeringen något förslag i frågan. Naturligtvis måste en utredning först ävägbringas, och regeringen har också låtit verkställa en sådan genom tillsättandet af 1894 års skattekomité, öfver hvars förslag sedermera såväl vederbörande myndigheter som en särskild granskningskomité under sistlidet år afgifvit infortrade utlåtanden. Resultatet af dessa förberedande arbeten torde emellertid knappt kunna blifva annat än negativt, enär meningsskiljaktigheterna mellan skattekomitén och de granskande myndigheterna i en mängd viktiga punkter varit mycket stora, hvarförutom just de ur skattesynpunkt viktigaste frågorna, hvilka framför andra behöft utredning, blifvit af dem förbigångna eller endast flygtigt och med lätt hand vidrörda. Till dessa räknar jag särskildt de frågor, som af motionärerna i de nu föreliggande två motionerna blifvit gjorda till föremål för Riksdagens behandling. Huru vida regeringen under sådana förhållanden skall se sig i stånd att på detta ofullständiga underlag bygga och för Riksdagen framlägga ett så genomgripande förslag, som var afsedt med 1892 års riksdagsskrifvelse, torde få anses mycket ovisst. Utan tvifvel äro nya mera grundliga och omfattande utredningar ytterligare af nöden. Om så är, kan jag icke annat än instämma med reservanten deruti, att utskottet icke hade bort rätt och slätt afstyrka de ifrågavarande motionerna endast af det skäl, att bevillningsförordningens omarbetande för närvarande är föremål för Kongl. Maj:ts behandling. Fastmera hade utskottet bort tillstyrka en ny skrifvelse som mera eftertryckligt betonade Riksdagens förut

*Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligatorisk
sjelf-
deklaration.*

(Forts).

*Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligatorisk
sjelf-
deklaration.*

(Forts.)

uttalade önskningsfrågorna och tillika begärt den nya, mera grundliga utredning, som utskottet sjelft erkänner vara af nöden och icke kunna åstadkommas annorledes än genom Kongl. Maj:ts försorg. Nu vill det nästan synas som om utskottet icke varit vidare angeläget om dessa frågors snara lösning, utan helst velat undanskjuta dem. Jag beklagar om så är, ty det är af högsta vigt att dessa frågor lösas och att de lösas snart.

För min del har jag gifvit min röst åt 1892 års urtima Riksdags grundskatteafskrifnings- och härordningsförslag, men jag gjorde detta allenast under den förväntan och trygga tillförsigt, att den med dessa frågor sammanhängande finansfrågan skulle så snart som möjligt blifva ordnad i öfverensstämmelse med regeringens och Riksdagens då högtidligt afgifna löften. Derför håller jag strängt på och skall alltid hålla på, att dessa löften i alla delar infrias till punkt och pricka, och detta utan längre tidsutdrägt än tvunget är. Det påstås, och af åtskilliga tecken att döma kanske icke utan skäl, att man på vissa håll gerna vill ignorera dessa löften och advocera sig från dem. Är detta fallet, så kan icke nog skarpt klander uttalas mot dylika försök. Från samma håll göras likväl under tiden stora ansträngningar att af Riksdagen pressa fram tjoxtals millioner kronor ytterligare till hären och flottan. Dessa nya anslagskraf kunna ju vara högst nödiga, det vill åtminstone icke jag bestrida. Men det är icke mindre nödigt att på samma gång tillse, huru deraf uppkommande nya skattebördor blifva mera rättvist fördelade. Derför må det nu visas, att regering och Riksdag verkligen vilja göra fullt allvar af den längesedan utlofvade skattereformen och sålunda fria sig från misstanken för någon slags påkommen ljumhet i denna sak.

För så vidt den behandling, de af herrar Persson och Ericsson afgifna motionerna fått röna i utskottet, är egnad att stärka nämnda misstankar, bör det åtminstone vara Andra Kammaren angeläget att fritaga sig från misstanken att hysa ett dylikt uppsåt. Derför skulle jag önska, att kammaren biträdde herr Fredholms reservation. Men då han sjelf af vissa grundlagsskäl nu sagt sig ej vilja framställa yrkande om bifall till densamma, skall icke heller jag göra det, utan inskränker mig till det uttalande, jag nu gjort.

Herr Gustaf Ericsson från Stockholm: Herr talman, mine herrar! I egenskap af motionär må det icke förtäckas mig, om jag ber att få yttra några ord i denna fråga.

Jag skall börja med att säga, att jag har icke så mycket att yttra efter de sakrika anföranden, som herr Fredholm och den siste ärade talaren haft. Jag skall också begagna tillfället att hembära herr Fredholm mitt tack för hans väl skrifna reservation. Jag kanske äfven bör i viss mån hembära utskottet min tacksamhet för det välvilliga erkännande, som det har återupprepat i år i sitt betänkande och hvilket är en afskrift från 1893 års bevillningsutskotts betänkande. Utskottet säger, att »vid 1893 års riksdag» yttrade bevillningsutskottet derom följande:

»I nära sammanhang med denna fråga står den om införandet af progressiv beskattning. Denna form för beskattning utgår från samma

grund som principen om beskattningens lämpande efter inkomstens art». — Ja, det är just meningen, att de skulle utgöra samma princip. — Utskottet fortsätter derefter:

»Det berättigade häri vill utskottet ingalunda underkänna.» Oaktadt utskottet har gjort detta erkännande, kommer det, sedan det fördjudat sig i fastighetsbevollningen, till ett resultat, som för mig icke kan vara acceptabelt. Väl är det sant, att fastighetsbevollningen, sådan den nu utgår, icke utgör en i allo rättvis beskattning, emedan den, som har sin egendom skuldfri, icke har större skatt på densamma än den, som har den in-tecknad till hälften eller två tredjedelar af taxeringsvärdet. Men med den utsträckta rätt, jag lemnat utskottet, och med det förtroende jag hade till utskottets förmåga att göra någonting, tror jag, att utskottet väl hade kunnat åstadkomma något annat. Nog skulle väl utskottet kunnat tilltro sig att i skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa att så snart som möjligt få utarbetad en ny bevillningsförrordning. Men så har utskottet icke gjort. Utskottet säger: »Ett konsekvent genomförande af den progressiva beskattningens princip inom bevillningslagstiftningen förutsätter, enligt utskottets mening, införande af *allmän inkomstskatt*». När utskottet har varit öfvertygadt om detta och då utskottet erkänt billigheten i det föregående, synes det mig som om utskottet bort föreslå Riksdagen att hos Kongl. Maj:t begära en omarbetning af bevillningsförrordningen i antydt syfte.

Vidare har utskottet gjort till sitt 1894 års skattekomité's yttrande och anför hvad försvararne af den proportionella beskattningen säga. De förneka, säger det, att skatten skall utgå på annat sätt än proportionellt, det vill säga i vissa procent lika för hvilken inkomst storlek och art som helst, och framhålla det godtyckliga i såväl den progressiva skalan som den gräns för progressionen — — —». Det är ju alldeles gifvet, att hvarhelst man börjar progressionen och huru man än tillämpar den måste alltid något godtycke följa, och det är väl så inom all beskattning — icke minst den indirekta.

Jag skall nu be att få bemöta ett par andra skäl, som utskottet har gjort till sina egna, också hemtade från samma års skattekomité.

»Vidare betona de — d. v. s. försvararne af den proportionella beskattningen — att en progressiv beskattning motverkar sparsamheten, samt att den, i händelse progressionen göres lindrig, inbringar föga mer än en proportionel skatt och, i fall progressionen göres mera känbar, föranleder kapitalet att utflytta eller dölja sig.»

I fråga om att det skulle minska sparsamheten är jag icke på det klara med hvad utskottet dermed kan mena. Om man t. ex. skulle taga en fjerdedels procent vid 5,000 kronors inkomst, så gjorde det 12 kronor 50 öre. Skulle det vara så förskräckligt, att det skulle minska sparsamheten? Om man vidare vid en inkomst af 10,000 kronor i stället för 100 kronors skatt skulle öka bevillningen med 50 procent eller till 150 kronor, skulle det kunna föranleda en sådan verkan? Eller om man också vid 20,000 kronors inkomst skulle öka skatten till 350 eller 400 kronor i stället för 200 kronor, så tror jag icke, att det vore något furligt steg. Men jag har i denna min motion icke gjort något förslag angående skalan, utan hemställt den

Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligatorisk
sjelf-
deklaration.

(Forts.)

*Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligato-
risk själv-
deklaration.*

(Forts.)

saken till utskottet, som besitter större resurser och förmåga att utreda och göra förslag. Men för jembörelser skull frestas jag att fråga, hvilken som får lära sig större sparsamhet, den jag nyss nämnde eller en person med 2,000 kronors inkomst. Jag skall icke gå längre ned. På 2,000 kronor faller 20 kronors bevillning. Det är icke mycket, tycker man; men när man då räknar alla andra skatter, som denne man får erlägga, så kommer detta afdrag, beroende på de olika behofven i den kommun han tillhör, för honom att uppgå till kanske 150 à 200 kronor. Drager man dertill ifrån inkomsten hans hyresbelopp, torde han hafva kvar 1,400 kronor. Dessa 1,400 kronor konsumerar han för sin familj på fyra à fem personers hushåll. För hvad han konsumerar för sin familj i föda och kläder erlägger han en indirekt beskattning. Låt mig antaga den helt liten, t. ex. 25 procent. Jag tror den går till vida mera, 30 eller 40 procent; men om vi blott antaga 25 procent på nyssnämnda belopp, så utgör det 350 kronor. Hvem af dessa personer, den förre eller den senare, får mest lära sig att spara? Den förre aflägger en liten penning af sitt »öfverflöd» och behöfver icke spara, den senare tvingas att spara och tvånget lär honom sparsamhet.

Utskottet har vidare sagt, att, i fall progressionen göres mera känbar, föranleder den kapitalet att utflytta eller dölja sig. Skall man nu tro, att kapitalistens fosterlandskärlek i våra dagar, då hvar och en äflas om att framför andra kallas fosterländsk, skulle vara sådan, att han skulle vilja undandraga sig en obetydlig förhöjning i sin beskattning? Jag hoppas, att så icke är, och framför allt skulle jag icke tro, att de stora inkomsthafvarne och egendomsegarne skulle visa en så liten fosterländskhet. Så fortsätter utskottet: »Ändtligen har ock gjorts gällande, att ett samtidigt införande af progressiv inkomstskatt och af självdeklaration minskar utsigterna att erhålla sanningsenliga deklarationer».

Det är skattekomitén, som sagt detta, och har utskottet accepterat och skrivit under detsamma.

Det är förvånande, att man skulle kunna få en så låg tanke om de stora inkomsttagarne, som ju äro framstående och uppsatte män i samhället, hvilka representera icke allenast förmögenheten utan ock bildningen, och därför borde ha lärt sig att mer än andra skilja mellan rätt och orätt.

Men vare dermed huru som helst, så får det stå för utskottets och skattekomiténs räkning, detta i min tanke mycket nedsättande utlåtande om förmögenhetens representanter.

Så säger utskottet vidare något längre ned: »Men dertill torde man, åtminstone tills vidare, böra inskränka användningen inom vårt skattesystem af den ifrågavarande principen, hvars praktiska värde för öfrigt i ett land med ett så begränsadt antal af större förmögenheter som vårt, torde med allt skäl kunna ifrågasättas». Ja, om det ock icke är så många och stora förmögenheter och inkomsttagare i vårt land, synes mig dock rättvisan böra fordra, att innehafvarne deraf, äfven om de endast vore ett fåtal, för de större fördelar, som de sålunda ha af samhället, lemnade större skattebidrag dertill och i förhållande till sina inkomster.

Jag kanske trötta kammaren, och bör kanske därför sluta, men att, som den förste talaren gjorde, sluta utan att framställa något yrkande, kan jag likväl icke göra. Vid 1892 års lagtids riksdag antog Andra Kammaren utan votering ett af bevillningsutskottet tillstyrkt förslag som lydde, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke den direkta skatt, som för närvarande utgår som bevilning af inkomst, skulle lämpligen kunna ordnas så, att den bestämdes att utgå med viss högre procent för den större och lägre för den mindre inkomsten och olika för olika slag af inkomster. Då nu Andra Kammaren 1892 beslöt en sådan hemställan om en sådan skrifvelse, och då bevillningsutskottet i sitt utlåtande erkänt riktigheten af en progressiv beskattning, eller att skatten lämpas efter förmågan att bära den, så synes det mig, som om Andra Kammaren i dag kunde förnya sitt beslut, genom att lemna sitt bifall till den af herr Fredholm afgifna reservation vid de 3 första punkterna med utslutande af den 4:de.

Jag får således, herr vice talman, hemställa om bifall till de 3 första punkterna i herr Fredholms reservation.

Herr Bruhn: Herr vice talman! Såsom förklaring för den behandling, som utskottet egnat motionärernas förslag, kan jag icke behöfva uttala mig vidare än att hänvisa till det uttalande jag hade vid den föregående punkten. Man må hysa hvilka tankar man vill om motionärens förslag, om progressiv beskattning och själfdeklaration, så är det väl ändå gifvet, att utskottet på den utredning, som förefans, icke kunnat framlägga något förslag till lag i ämnet.

Motionären har här yttrat, att, om utskottet icke kunnat tillstyrka hans motion, så hade han i alla fall väntat, att det kunnat tillstyrka Riksdagen att aflåta en skrifvelse. Det förefaller mig dock litet besynnerligt att begära ett lagförslag, men önska ett skrifvelseförslag ifrån utskottet. Den reservant, som nu föreslog ett skrifvelseförslag, han har emellertid frångått detta, men icke förty finner motionären lämpligt, att upptaga en del af reservantens skrifvelseförslag. Jag skall för min del icke ingå i någon granskning af skrifvelseförslaget, då reservanten själf återtagit det, ty det antar jag för temligen gifvet, att kammaren under sådana förhållanden icke vill besluta något skrifvelseförslag.

Reservanten är af samma åsigt som utskottet i det hänseendet, att utskottet icke kunnat åstadkomma en sådan utredning af föreliggande frågor, som varit behöflig, för att tillstyrka motionen. Men reservanten utgår ifrån det antagandet, att bevillningskommittéernas förslag icke lemna Kongl. Maj:t erforderlig ledning för utarbetandet af ett förslag till bevillningsförordning sådant, att det kan vinna Riksdagens bifall. Bevillningskommittéernas förslag äro emellertid så nyligen afgifna, att de ännu icke hunnit undergå pröfning hos Kongl. Maj:t. Man saknar således anledning antaga, att de skulle befinnas olämpliga att utgöra grunden för ett fortsatt arbete. Man kan tvärt om ha berättigad anledning antaga, att Kongl. Maj:t icke skall låta

*Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligatorisk
sjelfdeklaration.*

(Forts.)

*Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obliga-
torisk själv-
deklaration.
(Forts.)*

frågan om ny bevillningsförordning falla, sedan så mycket arbete på densamma lösning blifvit nedlagdt, äfven om resultatet af detta arbete skulle befinnas sådant, att det icke i allt kan vinna Kongl. Maj:ts godkännande.

På dessa skäl anser jag, att en skrifvelse i ämnet nu är icke allenast obehöflig utan olämplig, och ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bergström: Herr talman! Jag skulle för min del helst yrkat bifall till den af herr Fredholm vid betänkandet fogade reservationen, men då betänkligheter råda i fråga om befogenheten att framställa ett dylikt yrkande, och samma betänkligheter lära drabba det förslag, som nyss framställdes af motionären, skall jag icke göra något sådant yrkande. Jag skall finna mig uti det slut, hvartill utskottet har kommit, men deremot kan jag icke tillstyrka en del, och detta den väsentligaste delen, af utskottets motivering.

Utskottet har i sin motivering sagt beträffande den progressiva inkomstbeskattningen, att de af utskottet »anförda yttrandena i ämnet» innefatta enligt utskottets åsigt fullgiltiga skäl för afstyrkande af motionen, i hvad den rör införande af progressiv beskattning».

Dessa enligt utskottets mening »fullgiltiga skäl» bestå uti en del citat af hvad 1893 års bevillningsutskott och 1894 års skattekomité yttrat. Det skall väl enligt utskottets mening vara synnerligast det senare yttrandet, som lemnar de fullgiltiga skälen. Men så vidt jag kan finna har 1894 års skattekomité gifvit allt annat än tillräcklig utredning af denna fråga. Det enda af 1894 års skattekomité anförda, som kan anses innebära något bestämdt uttalande mot den progressiva beskattningens införande i Sverige, skall väl vara hvad komitén, efter att hafva talat om lämpligheten af den progressiva arfskatten, tillägger, nemligen: »Men dertill torde man, åtminstone tills vidare, böra inskränka användningen inom vårt skattesystem af den ifrågavarande principen, hvars praktiska värde för öfrigt i ett land med ett så begränsadt antal af större förmögenheter som vårt, torde med allt skäl kunna ifrågasättas». Detta är skattekomiténs skäl, som komitén icke grundat på någon som helst utredning eller undersökning. Det synes mig likväl vara bra förhastadt af bevillningsutskottet att förklara detta vara ett fullgiltigt skäl mot den progressiva inkomstbeskattningen, och det vore än mer förhastadt, om denna kammare skulle säga detsamma genom att ansluta sig till utskottets motivering.

Utskottet har i åtskilliga andra viktiga punkter hänvisat till att beskattningsfrågorna för närvarande ligga under Kongl. Maj:ts pröfning, och att Riksdagen därför icke bör på förhand på något sätt binda sig. Det synes mig, som om Riksdagen uti denna punkt bör göra det lika litet som i de andra, och jag tillåter mig därför, herr talman, att framställa det yrkandet, att kammaren, med ogillande af den del af utskottets motivering, som rör den progressiva inkomstbeskattningen, beslutar, att herr Ericssons ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mine herrar! Jag skulle kunna vara med om att yrka bifall till den af herr Fredholm afgifna reservationen, så mycket mera som jag redan under den tid jag tillhörde bevillningsutskottet var med om att skriva till regeringen med begäran, att regeringen skulle försöka att åstadkomma en progressiv beskattning här inom landet, och jag var äfven med om, att man skulle försöka åstadkomma sjelfdeklaration.

Angående införande af progressiv beskattning och obligatorisk sjelfdeklaration.
(Forts.)

Men det var ett yttrande, som fälades af den förste talaren, som jag icke kan låta bli att bemöta, när vi nu äro inne på frågan om skattereformen.

Han ville söka åstadkomma en förhöjning i de direkta skatterna egentligen af det skäl, att, som han sade, de indirekta skatterna ofantligt mycket gått upp och de direkta ned, och detta var grunden till att han ville så mycket som möjligt öka den direkta beskattningen.

Men, mine herrar, när man talar om skatter, så, för att vara sanningsenliga, måste vi ta i betraktande *alla* skatter. Den ärade talaren betraktade endast kronoskatten, men man måste äfven komma i håg de kommunala skatterna, ty de äro skatter äfven de.

Och just i form af kommunala skatter är det, som de direkta skatterna äro mest kända.

Ja, mine herrar, ta vi nu dem i betraktande, huru ställa sig då förhållandena? Om jag icke misstar mig, ha vi 34 millioner i kommunalskatter, dessutom tillkomma 8 millioner i skatt till stat och kyrka samt till sist 6 à 8 millioner i vägs katt, och för underhåll af vägarna.

Om vi lägga alla dessa skatter tillsammans med bevillningen och grundskatterna, komma vi till det resultat, att vi för närvarande betala åtskilliga millioner kronor mera i direkta skatter än i indirekta sådana, och man måste väl betrakta saken på detta sätt, ty det ena är ju skatter såväl som det andra.

Hvarför betunga vi staten med så höga indirekta skatter? Det är därför, att de direkta skatterna — och särskildt kommunalskatterna — i allmänhet trycka tungt på de skattdragande. Hårtill måste man ovilkorligen taga hänsyn, då det gäller att söka rättvist fördela skattebördan.

En annan talare åberopade sig på beslutet vid 1892 års urtima riksdag. Jag får bekänna, att jag också var med om det beslutet, och jag ställer mig i detta hänseende på samma ståndpunkt som den ärade talaren. Jag vill nemligen om möjligt icke taga bort direkta skatter på ett håll och ersätta dem med indirekta på ett annat. Men då det så ofta talas om detta urtima beslut, skall jag taga mig friheten relatera, huru förhållandena i närvarande stund ställa sig med hänsyn till dessa direkta skatter. Det belopp hvarmed de direkta skatterna sedan år 1892 ökats har varit följande: 1893 års jordbruksbevillning, ökade med 3 öre, omkring 676,000 kronor; 1893 års tilläggsbevillning omkring 1,500,000 kronor; 1894 års tilläggsbevillning omkring 5,100,000 kronor; 1894 års jordbruksbevillning, ökad med 3 öre, 676,000 kronor. År 1895 var bevillningen lika med bevillningen för 1894. Dessutom tillkommer en ökad stämpelskatt, uppgä-

Angående inforande af progressiv beskattning och obligatorisk sjelf-deklaration.

(Forts.)

ende till omkring 2,000,000 kronor. Om jag slår alla dessa siffror tillsammans så framgår deraf, att vi under denna tid ökat de direkta skatterna, med omkring 15,000,000 kronor.

Med huru högt belopp ha vi återigen minskat de direkta skatterna efter det urtima beslutet af år 1892? År 1893 afskrefvos 10 procent af grundskatterna, 461,000 kronor; vidare tillkomma lindring i vakansafgiften 81,000 kronor, lindring i rustnings- och roteringsbesvären, 456,000 kronor, samt eftergift i rusttjänstbevillingen, 67,000 kronor, eller sammanlagdt 1,065,000 kronor. För år 1894 har man 20 procent afskrifning af grundskatterna, 922,000 kronor, lindring i vakansafgiften 160,000 kronor, lindring i rustnings- och roteringsbesvären 886,000 kronor. År 1895 är minskningen lika med den från år 1894. Alltså hafva de direkta skatterna sedan 1892 genom grundskatternas afskrifning minskats med omkring 5,100,000 kronor. Om jag således afdrager minskningen 5,100,000 kronor från ökningen 15,000,000 kronor återstår en ökning af de direkta skatterna under nämnda tid med omkring 10,000,000 kronor.

Men nu säger man: denna ökning i de direkta skatterna gäller *alla* skattdragande, *alla*, som betala bevilling. Det är sant, men det var också meningen, att en lindring skulle beredas landtmännen och att skattebördan skulle jemnare fördelas på öfriga skattdragande. Men låtom oss då tillse, hvad landtmännen fått och hvad de ha betalat ut sedan 1892 års urtima riksdag. Antaget, att all lindring kommit dem till godo, så ha de fått omkring 5 millioner ett hundra tusen kronor, men ha i stället betalat uti ökade direkta skatter: 1893 års jordbruksbevilling, ökad med 3 öre, 676,000 kronor, samma års tilläggsbevilling 405,000 kronor, 1894 års tilläggsbevilling 1,352,000 kronor, samma års jordbruksbevilling, ökad med 3 öre, 676,000 kronor. För år 1895 är ökningen densamma som 1894. Alltså ha jordbrukarne betalt ut 5,139,000 kronor i ökade direkta skatter, af hvilka de genom grundskatteafskrifningen fått tillbaka 5,100,000 kronor. Dem har således icke sedan år 1892 tillkommit någon lindring i skatteväg på andra samhällsmedlemmars bekostnad.

Jag har velat påpeka detta, därför att man så ofta talat om öfverträdandet af löften. Jag anser mig kunna försvara dessa löften till den 1 januari 1896, men huru vida jag kan göra det för framtiden, beror på de beslut, som Riksdagen kommer att fatta.

Då man talar om indirekta skatter, har man vanligen låtit påskina, att dessa endast skulle drabba de mindre bemedlade, men så är icke förhållandet, ty de drabba *alla*, och jag vågar påstå, att i somliga fall drabba dessa indirekta skatter just progressivt. I fråga om en sådan sak som lyxartiklar drabbar beskattningen ovedersägligen progressivt, och likaså beträffande en sådan artikel som socker, ty den mera bemedlade förtär bestämdt mera socker än den mindre bemedlade. I många hänseenden verka således de indirekta skatterna progressivt — jag undantager härvid helt och hållet spanmålstillarne.

Jag har endast velat säga detta för att framhålla, att, då man talar om skattereglering och skattesystem, man bör vara rättvis och taga hänsyn till *alla* skatter, samt att, då man talar om de indirekta skatterna, man icke får utgå från, att dessa drabba endast de mindre

bemedlade. Jag vill icke skydda vare sig kapital eller förmögenhet: det har jag visat under hela min gångna riksdagsmannatid, och det skall jag äfven framdeles komma att visa. Det är min sträfvan, att de, som ha tillfälle att betala, också skola i tillräckligt stor utsträckning bidra till statens utgifter. Jag har nemligen sjelf varit med om att begära en utredning angående den progressiva beskattningen. Men jag tror dock icke, om den har kommit till stånd, att landet är så förmöget, att denna skatteform skulle skaffa några betydande inkomster. Hela min verksamhet under den gångna tiden torde ha visat, liksom den också i framtiden skall komma att visa, att jag icke är den, som vill lyfta skattebördan från de mera bemedlade och lägga den på de fattigare klasserna. Jag vill blott, att man i detta fall skall vara *rättvis* och icke onödigtvis upphetsa den ena samhällsklassen mot den andra genom att söka öfvertyga och förvissa dem, som tillhöra en viss klass, derom att det uteslutande är på *deras* skuldror, som bördan tynger.

Angående
införande af
progressiv
beskattning
och obligatorisk
sjelf-
deklaration.
(Forts.)

Herr Gustaf Ericsson från Stockholm: Herr vice talman! Sedan jag framställde mitt yrkande har jag blifvit underrättad derom, att det kan blifva fråga om huru vida herr vice talmannen kan framställa proposition derpå. Jag hade då ämnat framställa ett annat yrkande, som ordagrant skulle öfverensstämma med det beslut, som Riksdagen vid 1892 års lagtima riksdag fattade. Men då detta synes i sak vara alldeles likgiltigt, ber jag, herr vice talman, att få återtaga mitt förra yrkande och instämma i det, som herr David Bergström framställt.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan motionären numera återtagit sitt först framställda yrkande, återstodo allenast två yrkanden, nemligen *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till det af herr Bergström framställda förslag beträffande motiveringen. Herr vice talmannen gaf propositioner å hvartera af dessa yrkanden och fann den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Herr Gustaf Ericsson begärde likväl votering, i följd hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i tredje punkten af förevarande utlåtande n:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutat att, med ogillande af den del af utskottets motivering, som rör den progressiva inkomstbeskattningen, bifalla utskottets nämnda hemställan.

Voteringen utföll med 134 ja och 64 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 4.

Angående
ändrad
lydelse af
65 § 3 mom.
bevillnings-
stadgan.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 204, hade herrar *J. A. Fjällbäck* och *J. Olsson* från Stockholm föreslagit, »att Riksdagen ville besluta, att 65 § 3 mom. bevillningsstadgan skall erhålla den ändrade lydelse, att siffran »högst två och en half procent» ändras till »högst en och en half procent»; och hemställde utskottet med anledning häraf:

att 65 § 3 mom. af gällande bevillningsförordning måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Mom 3. Till bestridande af kostnaderna för blanketter till taxeringslängder, till ersättning åt ordförandena i bevillningsberedningarna för deras arbete med sjelfva beredningen, till arvoden åt kronans ombud och för protokollsföringen samt andra anteckningar under taxerings- och pröfningsnämndernas sammankomster äfvensom till vedergällning för det i samband med taxeringsförrättningarne för öfrigt lemnade biträde af personer, som icke ega att vid samma förrättningar beräkna traktamentsersättning, må af Stockholms stads pröfningsnämnd användas och disponeras ett belopp, som svarar emot högst två procent af samma stads efter denna förordning utgående hela bevillningssumma för året; gällande — — — — — utbetalas.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Fjällbäck: Herr talman, mine herrar! Det torde för kammaren vara bekant, att i bevillningsförordningen finnes en särskild bestämmelse om storleken af det belopp, som i Stockholm får användas till bestridande af kostnaden för taxeringen derstädes, och att den procent af bevillningssumman, som därför får användas, är större än motsvarande procent på andra orter. Nu har det belopp, som i Stockholm härför utgått, stigit år efter år, så att det för närvarande uppgår till öfver 25,000 kronor. Det är uppenbart, att detta belopp är alltför orimligt stort, och det är rent af förvånande, att vederbörande lyckats, så samvetsgrant som de gjort, göra af med detsamma. Man hade kunnat vänta, att åtminstone försök gjorts att i någon mån spara på beloppet, men så har ej skett. 1894 års skattekomité har också med anledning af bevillningssummans oerhörda tillväxt här i Stockholm föreslagit, att den procent, som finge utgå för taxeringens verkställande, skulle nedsättas från 2 1/2 till högst 1 1/2 procent. I föreliggande motion föreslås en liknande förändring. Bevillningsutskottet har nu i så måtto tillstyrkt motionen, att det föreslagit en nedsättning till högst 2 procent af bevillningssumman. Utskottet framhåller, att, i betraktande af ökningen i de arbeten, som för taxeringen krävas, det icke kunnat tillstyrka större nedsättning. Men nu är förhållandet, att arbetet med taxeringen i Stockholm vid jämförelse med samma arbete i landsorten icke får bedömas efter bevillningssummans storlek, emedan bevillningsbeloppen i Stockholm i allmänhet äro

större än i landsorten. Här finnes t. ex. en mängd bolag, hvilkas bevilningssummor uppgå till mycket höga belopp, ända till 2,000,000 kronor, och enligt utskottets förslag kommer kostnaden för en sådan posts införande i skattelängden att utgöra omkring 400 kronor. Detta är väl något orimligt.

För att visa, huru slösaktigt man använder det för taxeringens verkställande anslagna belopp och huru goda skäl vi motionärer ha för vårt yrkande, ber jag att något få redogöra för huru dessa medel användas. Herrarne torde hafva sig bekant, att ordförande i bevilningsberedning skall hafva ersättning, men att han därför är skyldig att förrätta åtskilligt arbete. Här i Stockholm går detta arbete, såsom utskottet också ganska riktigt redogör för, så till, att han med klubbslag befäster hvad som vid sammanträdena beslutas och sedan skriver sitt namn under besluten, hvarjemte han möjligen äfven får skrifva sitt namn under en eller annan requisition af någon uppgift. Detta är allt hvad han har att göra utöfver öfriga ledamöter, hvilka för sitt arbete icke erhålla någon ersättning. Ty det arbete, som ordförandena skola förrätta, det förrättas af uppördskommisarierna, och dessa uppbära härför — de äro sju stycken — hvardera 550 kronor. Icke desto mindre utbetalas till ordförandena i bevilningsberedningarna ett belopp af tillhopa 3,450 kronor. Den af ordförandena, som uppbär lägsta beloppet, får 350 kronor och den, som uppbär det högsta, får 500 kronor. Jag har i uppördsverket gjort mig underrättad om, huru många sammanträden, der ordföranden varit närvarande och fört förhandlingarne, bevilningsberedningarne förlidet är höllo, och jag skall be att få lemna några upplysningar derom. I första distriktet, der ordförandens arfvode utgör 350 kronor, höllos 5 sammanträden, således endast åt ordföranden 70 kronor för hvarje sammanträde. I ett annat distrikt, der ordförandens arfvode utgör 450 kronor, höllos 6 sammanträden, således åt ordföranden 75 kronor för hvarje sammanträde. Det lägsta belopp, som för hvarje sammanträde någon af ordförandena uppburit, är 34 kronor. Det har varit i ett distrikt, der det hållits 13 sammanträden och der ordförandens arfvode utgör 450 kronor. Tillsammans ha bevilningsberedningarnes sammanträden uppgått till omkring 60 stycken, således endast åt ordförandena omkring 56 kronor för hvarje sammanträde. Jag skall också be att få nämna, att dessa sammanträden hållas efter klockan 5 e. m. Jag hemställer nu till kammaren, om det kan vara rätt att pressa ut skattemedel och sedan på detta sätt dela ut dem åt personer, som därför ingenting ha att göra utöfver andra ledamöters arbete i t. ex. pröfningskomitén, taxeringskomitén m. fl. Taxeringskomitén t. ex. håller 5 à 6 gånger så många sammanträden som någon bevilningsberedning, men hvarken dess ordförande eller dess ledamöter uppbär någon aflöning. Då det synts oss motionärer icke vara rätt, att, på sätt jag redogjort, åt personer för ett ytterst ringa arbete utbetalas höga belopp, ha vi tagit oss friheten yrka, att den procent af bevilningssumman, som är anslagen att utgå för bestridande af kostnaden för bevilningsberedningarnas arbeten, nedsättes från 2 $\frac{1}{2}$ till 1 $\frac{1}{2}$ procent. Det belopp, som, om motionen bifölles,

*Angående
ändrad
lydelse af
65 § 3 mom.
bevilnings-
stadgan.*

(Forts.)

Angående
ändrad
lydelse af
65 § 3 mom.
bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

härfor komme att utgå, skulle ändå uppgå till omkring 16,000 kronor, och denna summa blifver enligt vår tanke för ändamålet fullt tillräcklig. Jag skall icke fördröja den kanske mycket efterlängtade varietédiskussionen, men jag ber dock att få säga, att jag är viss om, att vi motionärer i vårt yrkande hafva rätten på vår sida. Vi behöfva därför i detta fall icke böja oss för det enhälliga bevillningsutskottet. Jag kommer därför att yrka bifall till motionen, och jag gör det så mycket hellre som jag i går afton fick bevis på, huru kammaren kan vara ganska sparsam i småsaker. Då debatterades ganska länge om, huruvida ett visst anslag borde höjas med 600 eller 800 kronor, således en summa utaf 200 kronor. Det synes mig, som om vi nu hade tillfälle att göra besparing, så vidt icke sjelfva sättet för beloppets utgående särskildt tilltalar kammaren. Det ser ut, som om allt hvad provision heter blifvit så populärt, att det gör detsamma, om ett belopp går ut, endast det går ut såsom provision. Men jag hyllar icke den principen, utan anser, att, då såväl bevillningsberedningarnas ordförande som äfven flere andra af den ifrågavarande procenten af bevillningssumman erhålla arfvoden, utan att de förrätta ett mot arfvodenas storlek svarande arbete, densamma bör nedsättas. Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Hedin* och *Eklund* från Stockholm.

Vidare yttrade:

Herr Fredholm från Stockholm: Det belopp, om hvilket här äro skiljaktiga meningar mellan utskottet och motionärerna, är i sjelfva verket icke stort. Såsom bekant, utgår till bestridande af kostnaden för taxeringsförrättningen här i Stockholm af bevillningssumman $2\frac{1}{2}$ procent eller omkring 26,000 kronor. Utskottet har nu tillstyrkt en nedsättning här i med $\frac{1}{2}$ procent, hvarigenom beloppet skulle komma att utgöra omkring 20,000 kronor, under det att motionärerna yrka på en nedsättning med 1 procent, så att beloppet komme att utgöra omkring 15,000 kronor. Skilnaden gäller således 5,000 kronor.

Det är nog vackert, att man i detta fall vill göra besparing, huru liten den än är, men man bör då också se till, att man icke genom besparingen åstadkommer någon skada, och detta är hvad utskottet gjort.

Utskottet har ju för öfrigt stält sig välvilligt mot motionen. Det har erkänt befogenheten af de anmärkningar, som motionärerna rigtat mot den må hända något för stora bevillningsprocent, som för bevillningsberedningarnas arbeten utgår här i Stockholm, och det har tillmötesgått dem så långt, som det med iakttagande af nödig försigtighet ansett sig kunna göra.

Motionärerna säga, att ifrågavarande bevillningsprocent är större här i Stockholm än på andra ställen. Ja, så till vida är den större, att den enligt bevillningsförordningen skall utgå med $2\frac{1}{2}$ procent af bevillningssumman, under det att den på öfriga ställen utgår efter annan grund. På sid. 39 i förevarande utskottsbetänkande finnes en förteckning öfver kostnaden för taxeringsarbeten m. m. i de län,

hvilkas invånareantal är större än Stockholms stads eller af ungefärligen samma storlek. Der angifves äfven summan af bevillningen. Beklagligtvis finnes i förteckningen icke någon kolumn, som utvisar, huru stor procent, taxeringskostnaden utgör af bevillningssumman, men denna uträkning har jag själf gjort. Det visar sig då, att i icke mindre än tre af dessa län bevillningsprocenten faktiskt är större än i Stockholm. Under det att i Stockholms för taxeringsarbetet i verkligheten icke utbetalas mer än 2,3 procent af bevillningssumman, utbetalas därför i Kristianstads län 2,5 procent, i Skaraborgs län 2,4 procent och i Vermlands län 2,4 procent.

Herr Fjällbäck förmenade, att taxeringsarbetet i Stockholm icke kunde, vid jmförelse med samma arbete i landsorten, bedömas efter bevillningssummans storlek, emedan i Stockholm finnes en mängd bolag, som skattade för stora inkomster, och att införandet af dessa poster i längderna icke medförde större arbete än införandet af hvilken annan post som helst, men att deremot den procent, som utginge i ersättning för arbetet, växte med summans storlek. Ja, det är sant. Men dervid har motionären förbisett en omständighet vid taxeringsarbetet, som hvad bolagen beträffar förekommer i Stockholm, och som jag tviflar på förekommer på något annat ställe, och det är just bearbetningen af de från bolagen inkommande uppgifterna. Hvarje bolag är nemligen skyldigt att till bevillningsberedningarna lemna uppgift på alla de personer, som äro anställda i bolagets tjenst. Då nu bolaget utöfvar sin rörelse i ett distrikt, men personalen kanske bor i Stockholms alla öfriga distrikt, som äro tillsammans 21, måste således hvar och en af denna personal öfverföras från ett distrikt till ett annat; och detta kan jag försäkra herrarne medför ett mycket stort arbete, som är ofantligt mycket större än den lättnad, som kan ligga i att få införa en stor bevillningssumma på en gång.

Beträffande hvad sedan yttrades angående bevillningsberedningarnas sammanträden, tror jag, att antalet gånger, de uppgäfvos ega rum, var något mindre, än verkliga förhållandet är. Ty beredningarna pågå, som vi veta, i maj månad med 2 à 3 sammanträden i veckan. Detta är nu emellertid en underordnad fråga.

Det, som för mig synes vara hufvudsaken, är, att man erkänt behofvet af en nedsättning. Att deremot kunna exakt bestämma, *huru stor* nedsättningen bör göras — ja, det få herrar motionärer ursäktas, att utskottet icke tilltrött sig. Vi hafva bifogat fullständiga specifikationer på de utgifter, som ifrågakomma — vi hafva gjort det efter en ganska omsorgsfull utredning, hvilket jag icke tror kan bestridas — och vi hafva framhållit åtskilliga utgiftsposter, der en nedsättning syntes välbehöflig. Men det är icke utskottet och icke heller Riksdagen, som beslutar om, i hvilka poster nedsättning skall göras, utan det är pröfningsnämnden; och det skulle ju kunna inträffa, att pröfningsnämnden — i olikhet med motionärerna — icke funne lämpligt att nedsätta de högre beloppen, utan i stället nedsatte de lägre, d. v. s. minskade inkomsterna för dem, som egentligen utföra arbetet. Om motionärerna hade i uppdrag att verkställa dessa nedsättningar, då skulle jag utan fruktan lägga det i deras händer, men nu är det pröfningsnämnden, som har att göra detta. Den får visserligen här-

Angående
ändrad
lydelse af
65 § 3 mom.
bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

Angående
ändrad
lytelse af
65 § 3 mom.
bevillnings-
stadgan.

(Forts.)

vidlag iakttaga en viss försigtighet och icke nedsätta aflöningen för dem, som utföra arbetet, längre än till en viss gräns, d. v. s. nämnden måste vara förvissad om, att den kan få personer, som för den tillämnade aflöningen göra arbetet. Skulle den gå längre i nedsättningen af de lägre beloppen, lär det väl icke återstå annat än att begära, att Stockholms stad ersätter den brist, som kan uppstå i följd af att bevillningsprocenten af Riksdagen nedsättes till ett alltför lågt belopp.

För öfrigt tror jag, att man här som i alla andra fall, då ett missförhållande föreligger, som kräfver rättelse, bör gå försigtigt till väga och afvakta, huru resultatet af den åtgärd, man vidtager, kommer att gestalta sig. Man är ju alltid i tillfälle att vidtaga ytterligare rättelse sedan, om den, som nu här är föreslagen, skulle visa sig icke medföra åsyftad verkan. På grund af de skäl, jag nu anfört, tillåter jag mig därför att yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr John Olsson: Jag skall börja med att erkänna, att utskottet synnerligen omsorgsfullt utredt den föreliggande frågan. Det kan icke förnekas. När man genomläser betänkandet, får man af motiveringen det intrycket, att utskottet skall komma att tillstyrka motionen; men när man kommer till klämman, retirerar utskottet och frångår de åsikter, som uttalats i motiveringen. Enligt utskottets förslag skulle den bevillningsprocent, som finge användas till gäldande af kostnaderna för taxeringen i Stockholm, komma att uppgå till omkring 20,000 kronor och enligt motionärernas förslag till omkring 16,000. Jag vill nu erinra om, att bevillningssumman i Stockholm — såsom synes af utvecklingen under de senaste åren — stiger med så pass stor hastighet, att, i fall utskottets förslag antages, det icke torde dröja synnerligen länge, förrän vi åter äro uppe vid samma orimliga summa, som nu utgår, eller 25 à 26 tusen kronor. Särskildt är byggnadsverksamheten just nu så stor i Stockholm, att den bevilling, som kommer att utgå för dessa stora fastigheter, gör det antagligt, att det icke kan dröja länge, innan detta inträffar, och då skulle den nedsättning, utskottet föreslagit, icke hafva haft någon som helst betydelse.

Jag vädjar för öfrigt till kammaren, huruvida icke kammaren bör finna, att ett belopp af 15 à 16 tusen kronor kan anses fullt tillräckligt för de kostnader, som kunna vara förenade med taxeringens förrättande i Stockholm.

Den siste talaren nämnde, att i 3 län de ifrågavarande kostnaderna proportionsvis äro större än i Stockholm. Ja, det är sant; men det är väl icke mycket, då länens antal i Sverige är 24. I alla öfriga län råder i det afseendet ett motsatt förhållande; och jag skall härvidlag endast be att få fasta uppmärksamheten på 2:ne af de län, utskottet uppfört på sin förteckning å sid. 39 af betänkandet, nämligen Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län. I Malmöhus län uppgår bevillingssumman till något mer än hälften af bevillningssumman här i Stockholm, men der utgår dock icke för taxeringe mer än en tredjedel af det belopp, som för samma ändamål utgår i Stockholm. I Göteborgs och Bohus län är bevillingssumman icke

fullt hälften af hvad den är här i hufvudstaden, men på det förra stället uppgingo kostnaderna år 1894 för taxeringsarbeten till blott 7,600 kronor, under det att de i Stockholm samma år uppgingo till öfver 24,000 kronor. Det är ju tydligt, att det således icke kan anses vara annat än en oproportionerligt stor procent af bevillningssumman, som användes på det senare stället.

Det är särskildt en utgiftspost här i Stockholm, som jag skall be att få något uppehålla mig vid, därför att jag anser, att den har en principiell betydelse. Jag syftar på det arfvode, som utgår till kronoombudet hos pröfningsnämnden, d. v. s. kamreraren vid öfverståthållareembetets afdelning för uppbördsärenden, ett arfvode, som sistlidet år uppgick till icke mindre än 3,000 kronor. Nu torde det för kammarens ledamöter vara bekant — hvilket äfven utskottet anmärkt — att bevillningsförordningen föreskrifver, att landtstatstjensteman, som i och för tjensten är skyldig att närvara vid taxeringsförrättning, *icke eger att för detta sitt arbete åtnjuta något arfvode*. Enligt samma förordning är kamreraren i uppbördsverket likställd med landskamrerarne, och skall, i likhet med dessa, enligt § 56, vara kronoombud vid pröfningsnämnden. Men landskamrerarne äro, som ofvan nämnts, förbjudna att i egenskap af kronoombud uppbära något som helst arfvode, och det är heller icke fallet i något enda län, att sådant uppbäres. Här i Stockholm tilldelar deremot pröfningsnämnden kamreraren i uppbördsverket — just i hans egenskap af kronoombud — ett arfvode af 3,000 kronor, oaktadt denne samme kamrerare uppbär en årlig lön af 7,500 kronor. Detta synes mig icke vara rimligt och icke heller principiellt riktigt. Det strider tvärt om mot bevillningsförordningens § 65. Ty ehuru der icke särskildt nämnes kamreraren i uppbördsverket, är dock denne enligt samma förordning likställd med landskamrerarne, och måste således i likhet med dessa icke ega rätt att åtnjuta arfvode såsom kronoombud hos pröfningsnämnden.

Slutligen skall jag be att till bemötande få upptaga ett skäl, som jag till min förvåning sett framställt i en tidning, som brukar vara organ för öfverståthållareembetet i Stockholm, ett skäl, som för några veckor sedan der anfördes. Det framhölls nemligen såsom något klandervärdt, att just stockholmsrepresentanter väckt detta förslag om en nedsättning af bevillningsprocenten, och sades, att detta skulle vara ett angrepp mot Stockholms stads intressen. Mine herrar, jag vet nog, att öfverståthållareembetet är en synnerligen betydande inrättning här i Stockholm, men det har väl ändock icke gått så långt, att några enskilda tjenstemäns i detta verk intressen få anses vara likställda med Stockholms stads intressen; och jag hoppas, att kammaren genom det beslut, den kommer att fatta i denna sak, icke heller skall gifva något slags häfd åt ett så absurdt påstående. På de skäl, jag sålunda anfört, och de som ytterligare finnas omnämnda i motionen, samt då ett belopp af 16,000 kronor torde vara fullkomligt tillräckligt för det arbete, som vid taxeringen bedrifves, hemställer jag om bifall till motionen, och att således beloppet nedsattes till $1\frac{1}{2}$ procent.

Herr Fredholm: Den siste talaren uttryckte såsom sin mening,

Angående
ändrad
lydelse af
65 § 3 mom.
bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

Angående
ändrad
lydelse af
65 § 3 mom.
bevillnings-
stadgan.
(Forts.)

att det borde för hvar och en af kammarens ledamöter vara tydligt och klart, att 16,000 kronor voro tillräckliga att dermed betala de med taxeringsförrättningen i Stockholm förenade omkostnader. Jag deremot hoppas, att kammarens ledamöter böra finna, det så *icke* kan vara förhållandet, då jag omförmäler, att det belopp, som, derest motionärernas förslag bifalles, skulle komma Stockholms stad till godo, utgör 15,900 kronor samt att kostnaderna för taxeringen år 1883 utgick med ett belopp af 15,500 kronor och dermed vidare sammanställer, att sedan år 1883 tills närvarande tid folk-mängden ökats med 48 procent och bevillningssumman med 71 procent, samt att besvärsmälens antal fördubblats. Herrarne skola här af, hoppas jag, lätt förstå, att den summa, som befans tillräcklig år 1883, icke kan vara det nu, när arbetet nära på fördubblats.

Herr John Olsson: Det argument, som den siste talaren nyss anförde, är verkligen icke mycket upplysande eller bevisande i saken; ty om summan år 1883 sattes till samma belopp, som vi motionärer nu föreslagit, bevisar detta endast, att den då sattes alltför högt, och icke att vi nu påyrka något orimligt. På detta skäl kan man således icke grunda något beslut om bifall till utskottets hemställan.

Jag skall, medan jag har ordet, be att ytterligare få påpeka en sak, nemligen att den af Kongl. Maj:t tillsatta skattekomitén uttalat sig för alldeles samma procent, som motionärerna påyrkat. Jag vet icke, om den aktade medlem af kammaren, som suttit i denna skattekomité, är här närvarande. Skulle han vara det, så är jag öfvertygad, att han bättre än jag skulle kunna angifva skälen för detta skattekomiténs förslag. Det är icke annat än skattekomiténs förslag, som motionärerna velat få fram.

Herr Petersson i Runtorp: Jag tycker, att motionärerna ha rätt i sina påståenden, och därför ber jag att få instämma med dem, samt önskar, att uti ifrågavarande hänseende en liten reduktion måtte komma äfven landsbygden till godo. Ty se vi något närmare på saken, så är det verkligen för höga belopp, som för taxeringsomkostnaderna utgå. Jag yrkar, som sagdt, bifall till motionärernas förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å samma hemställan, i hvad den skilde sig från den väckta motionen, och bifall till denna motion, och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till den förra propositionen. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande innehåll:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i fjerde punkten af förevarande utlåtande n:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan i hvad densamma skiljer sig från den i ämnet väckta motionen bifallit denna oförändrad.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 92 ledamöter röstat ja, men 98 nej; och hade alltså kammaren beslutat i enlighet med nejpropositionens innehåll.

§ 9.

Härefter företogs till behandling Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17, i anledning af vissa motioner, som afse förändring i lagstiftningen om vin och maltdrycker.

Angående förändring i lagstiftningen om vin och malt-drycker.

I detta utlåtande hade utskottet till behandling upptagit följande inom Andra Kammaren väckta motioner, nemligen:

n:o 66, af herr *M. Arhusiander*, hvari föreslagits:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes *dels* åt kongl. förordningen den 2 juni 1893 angående förbud att å landet utan särskildt tillstånd försälja malt-drycker för afhemtning till mindre quantitet än tio liter gifva den utsträckning, att den äfven komme att gälla för bryggeriernas ölkörare vid försäljning af malt-drycker å landet på vägar och andra allmänna platser, *dels* i kongl. förordningen angående försäljning af vin och malt-drycker, kokadt kaffe och andra tillagade icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885 införa bestämmelse derom, att försäljning af malt-drycker å tillverkningsstället icke må ega rum å sönd- och helgdagar emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen;

n:o 139, af herr *C. Gethe*, hvari föreslagits:

att Riksdagen ville besluta ett sådant tillägg till andra stycket af § 1 mom. 1 i kongl. förordningen angående försäljning af vin, malt-drycker m. m. af den 24 oktober 1885, sådan den lyder genom kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, att der omförmälda försäljning af vin eller malt-drycker ej må vara tillåten på sönd- och helgdagar;

n:o 212 af herr *D. Persson* i Tällberg m. fl., hvari hemstälts,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära sådan ändring i kongl. förordningen af den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och malt-drycker m. m., sådan denna förordning lyder enligt kongl. kungörelsen af den 10 juli 1891, att hvad i nämnda förordning under vissa vilkor stadgas om rätt till kringföring till försäljning af vin och malt-drycker på landsbygden må upphävas, så vidt dylik kringföring ej afser försäljning inomhus eller å fartyg;

n:o 224, af herr *A. E. Baaz*, som hemställt,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om så-
Andra Kammarens Prot. 1896. N:o 30.

Angående
förändring i
lagstiftning-
gen om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

dant tillägg till kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m., sådan denna förordning lyder i kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, att det i nämnda kungörelse meddelade förbud att å landet utan särskildt tillstånd försälja maltdrycker för afhemtning till mindre kvantitet än tio liter gifves en sådan utsträckning, att det äfven kommer att gälla kringföring å landet af vin och maltdrycker till försäljning, dock att hvad sålunda kommer att stadgas ej må ega tillämpning å utbudande och afyttring af nämnda tillverkningar inomhus till derstädes boende och å fartyg;

n:o 227, af herr *O. G. Eklund* från Stockholm m. fl., som föreslagit,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker, kokadt kaffe m. m. den 24 oktober 1885 införa bestämmelse derom, att såväl försäljning som utlemning af maltdrycker å tillverkningsstället icke må ega rum å sön- och helgdagar emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen; samt

n:o 230, af herr *A. H. Göthberg*, hvori hemställts,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i § 15 mom. 1 af kongl. förordningen den 24 oktober 1885, att orden »dock — — — å tillverkningsstället» utgå.

Utskottet hemställde:

1:o.

att Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om sådan ändring af den i Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående försäljning af vin, maltdrycker, m. m. den 24 oktober 1885 införda kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, att å det i denna kungörelse meddelade förbudet att å landet utan särskildt tillstånd försälja vin och maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter gifves en sådan utsträckning, att det äfven kommer att gälla kringföring å landet af vin och maltdrycker till försäljning, dock att hvad sålunda kommer att stadgas ej må ega tillämpning å utbudande och afyttring af nämnda drycker inomhus till derstädes boende eller å fartyg; och

2:o.

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville göra sådan ändring af § 15 mom. 1 i kongl. förordningen den 24 oktober 1885, sådan denna paragraf lyder i kongl. kungörelsen den 10 juli 1891, att magistraten i stad och kommunalnämnden å landet må medgifvas rätt att, när olofflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas genom försäljning till afhemtning af vin eller maltdrycker från tillverkningsställe, stadga sådana inskränk-

ningar i afseende å denna försäljning, som må finnas af omständigheterna påkallade.

Angående
förändring i
lagstiftningen
om vin
och malt-
drycker.

(Forts.)

Efter föredragning till en början af *Punkten 1* begärdes ordet af:

Herr Ohlsson från Vexjö, som inom utskottet varit af skiljaktig mening, och nu anförde: Som herrarne möjligen sett af betänkandet, har jag låtit anteckna mig såsom reservant. Jag har gjort detta icke blott af formella, utan äfven af sakliga skäl. Inom utskottet förfäktade jag den åsigten, att utskottet icke skulle yttra sig eller göra någon hemställan i denna fråga, förrän denna kammare — och möjligtvis äfven Första Kammaren — fattat sitt beslut i den för några dagar sedan här debatterade frågan om bestämmande af en gräns mellan svagdricka och öl. Jag ansåg nemligen, att denna sistnämnda frågas afgörande i ena eller andra riktningen inverkade på bedömandet af den fråga, som nu är före. Denna min åsigt lyckades jag icke göra gällande inom utskottet. Detta har, så vidt jag förstår, emellertid föranlett, att frågan om maltdryckers försäljning medelst kringföring nu föreligger i ett skeft och föga tillfredsställande läge. Det kan ju nemligen icke vara rimligt, att ena dagen skrivas till Kongl. Maj:t och begära, att Kongl. Maj:t skall vidtaga åtgärder i syfte att handeln med vissa slag af maltdrycker, nemligen svagdricka och hvad dertill hör, skall frigifvas och att således nu derom gällande föreskrifter skola *lindras*, men att några dagar derefter, låtsande som om ingenting händt, skrivas till Kongl. Maj:t och begära, på sätt utskottet hemställt, det försäljningsvilkoren för maltdrycker i allmänhet, och således äfven för svagdricka, skola *skärpas*. Jag förmodar, att kammaren icke vill vara med om en dylik inkonsequens. Det förefaller mig helt naturligt, att man i hvarje fall måste taga konsekvensen af ett förut fattadt beslut. För min del bekämpade jag visserligen förslaget om bestämmande af en alkoholgräns mellan svagdricka och öl, såsom varande i hög grad opraktiskt och ledande till mera skada än gagn för nykterheten; men har kammaren en gång fattat ett sådant beslut, så håller jag före, att kammaren måste taga konsekvensen deraf och stå fast vid beslutet åtminstone för denna riksdag.

Efter förutskickandet af denna anmärkning skall jag be att få yttra några ord *dels* om olägenheterna och fördelarne af maltdryckers försäljning medelst kringföring, *dels* om nu gällande författningens bestämmelser angående detta försäljningsätt, *dels* huru försäljningsvilkoren i detta afseende böra i nykterhetens intresse enligt min uppfattning lämpligen ordnas och *dels* slutligen huru kammaren, med föranledande af nu föreliggande motioner, bör fatta sitt beslut i ärendet.

Den omständigheten, att den, som medelst kringföring försäljer maltdrycker, icke kan antagas disponera öfver det område, der försäljningen för tillfället försiggår, har gjort, att lagstiftaren icke kunnat ålägga försäljaren att utöfva något slags bestämmanderätt med afseende på de sålda dryckernas förtäring der eller annorstädes. Detta föranleder i sin ordning dertill, att maltdrycksförsäljningen medelst

Angående
förändring
lagstiftning-
en om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

kringföring mångenstädes *kan* urarta och i många fall faktiskt *har* urartat till utskänkning, och just deri torde de många betänkligheter ligga, hvilka länge gjort sig gällande mot detta försäljningssätt. Dessa betänkligheter hafva naturligtvis tilltagit, sedan efter den så kallade tiolitersförordningens tillkomst de fasta försäljningsställesnas antal i högst väsentlig grad minskats och försäljningen medelst kringföring deremot vuxit ut till en allt mer och mer omfattande rörelsegren. Onekligen är det nu så, att med detta försäljningssätt följer en hel del missbruk och olägenheter, oordningar förorsakas ganska ofta deraf och oloflig utskänkning kan derigenom lätteligen framjas. Säkert är, att köp och försäljning af maltdrycker i många fall komma till stånd, hvilka skulle alldeles ha uteblifvit, derest icke genom kringföringen de gynsamma tillfällena till slikt köp yppat sig. Ur denna synpunkt torde därför ganska goda skäl tala för, att maltdrycksförsäljningen medelst kringföring varder strängare lagbunden än den fasta handeln med maltdrycker; men man bör å andra sidan akta sig att gå för långt i meddelande af restriktiva lagbestämmelser. Man bör komma i häg, att i många och för visso i ett långt öfvervägande antal fall varder, genom att maltdrycker försäljas medelst kringföring, tillgodosedt ett verkligt och i alla afseenden berättigadt behof af maltdrycker. Det är i ty fall både praktiskt lämpligt och för den stora allmänheten äfven ekonomiskt fördelaktigt, att säljaren forslar varorna till köparen, hvilken sistnämnde derigenom undgår både besvär och kostnad för deras afhemtande. Mot sjelfva det lofliga försäljningsbruk, som sålunda på naturlig väg till fördel för den stora konsumerande allmänheten utvecklat sig, torde alltså i och för sig icke kunna göras några befogade anmärkningar eller erinringar. Lagstiftarens uppgift lär väl för öfrigt icke böra vara någon annan än att *reglera* denna handel samt söka förebygga och i möjligaste mån omöjliggöra dermed förenade missbruk. Äfven om man anser, att lagstiftarens uppgift på detta område icke bör gå längre, är den dock i och för sig ganska svår, ty vi böra besinna, att lagstiftaren här rör sig på ett område, der den enskildes sjelfbestämningrätt mer än kanske eljest *vill* göra sig gällande, och der följaktligen frestelserna att kringgå lagens bestämmelser äro ganska stora och temligen allmänna.

Detta om sjelfva försäljningssättet.

I nu gällande försäljningsförordning föreskrifves ingenstädes, att särskild rättighet behöfver förvärfvas för att få kringföra och sälja maltdrycker. Det talas icke heller ett ord om, huru dylik rätt förvärfvas. Hvar och en torde följaktligen, jemlikt gällande bestämmelser i kongl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, ega rätt att kringföra och sälja maltdrycker. Lagstiftaren har hittills icke lagt några hämmande band på denna rörelse i andra fall, än då genom densamma oordningar föranledas eller oloflig utskänkning framjas. Ty i slika fall ha, såsom vi veta, de kommunala och administrativa myndigheterna fått rättighet att i särskilda fall meddela förbud för viss tid eiler för alltid att utöfva dylik rörelse, eller ock att föreskrifva de inskränkningar i rätten dertill, som finnas vara af omständigheterna påkallade. Ifråvid har dock uttryck-

ligt undantag gjorts för *tillverkare*, hvilka icke må förbjudas att sälja sina egna tillverkningar inom hus eller å fartyg.

Detta om nu gällande försäljningsvilkor.

Vill man på ett i nykterhetens intresse ändamålsenligt sätt ordna denna handel, håller jag för min del före, att man bör slå in på den vägen, att man lägger rörelsen helt och hållet i händerna på dem, som hafva det största både personliga och ekonomiska intresset af att sköta rörelsen så, att den stora ordningsälskande allmänheten icke må få anledning till befogade klagomål och anmärkningar. Tillverkare äro de, som i första och sista hand drabbas af de inskränkingar, som göras i försäljningsvilkoren. I deras välförstådda intresse måste det ju därför påtagligen ligga att sköta rörelsen så, att icke allt för minutiösa eller restriktiva bestämmelser varda för dess utöfvande i lag meddelade.

Tydligt och klart är äfven, att, om förbud och inskränkingar göras i denna handel, tillverkaren drabbas häraf vida hårdare än den så kallade öltapparen eller mer eller mindre tillfällige återförsäljaren. Dylika förbud och inskränkingar kunna nemligen förorsaka den nästan alltid bofasta tillverkaren ganska stora ekonomiska olägenheter och förluster, ja, dessa förluster kunna för honom bli rent af ruinerande, under det att en så kallad öltappare eller annan tillfällig återförsäljare icke härigenom i allmänhet torde tillskyndas någon vidare olägenhet, ty denne kan nog, om han förbjudes att idka rörelsen på ett ställe, lätteligen förflytta sin affärsverksamhet till annan ort. Så är det ej med tillverkaren. Äfven ur denna synpunkt håller jag således före, att man på goda grunder kunde förvänta ett godt resultat deraf, att maltdrycksförsäljning medelst kringföring helt och hållet lades i tillverkarnes händer. Något försäljningsmonopol kan naturligtvis icke derigenom sägas uppstå, ty tillverkare äro ju de, som i första hand äro försäljare af maltdrycker. En lagbestämmelse i dylik rigtning torde snarare böra uppfattas såsom ett uttalande af lagstiftaren, att, derest tillverkare af maltdrycker fortfarande vilja begagna sig af rätten att få sälja sina tillverkningar medelst kringföring, de sjelfva skola, vid äfventyr, som är eller varder i lagen bestämdt — och detta äfventyr må gerna, om så blir behöfligt, skärpas genom ökad ansvar eller förhöjda böter — vara ansvarige, för att rörelsen utöfvas på ett i nykterhetens och sedlighetens intresse tillfredsställande sätt. Att deremot göra tillverkare rätt att försälja sina egna tillverkningar beroende af de kommunala eller administrativa myndigheternas i förväg gifna tillstånd, synes mig icke vara förenligt med en *konsequent* lagstiftning på detta område och näppeligen icke heller behöfligt för maltdrycksförsäljningens ändamålsenliga ordnande.

Tager jag slutligen hänsyn till det praktiska tillvägagäendet vid maltdrycksförsäljning medelst kringföring och fäster jag i detta sammanhang uppmärksamheten vid de kända förhållandena:

att det egentligen är de alkoholstarka maltdryckerna, som vid kringföring å landsbygden gifva anledning till missbruk, oordningar och fylleriföreselser;

att dessa alkoholstarka maltdrycker vid kringföring och försälj-

Angående
förändring i
lagstiftning
om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

Angående förändring i lagstiftningen om vin och malt-drycker. ning å landet nästan alltid förvaras och *måste* förvaras buteljerade; samt

att de svagare, öfverjävsta maltdryckerna eller det så kallade svagdrickat vid kringföring å landet nästan aldrig förvaras på buteljer, utan i andra kärl;

(Forts.)

håller jag för min del före, att man skulle kunna vinna ett i nykterhetens intresse ganska tillfredsställande resultat, om man i lagen föreskrefve, att buteljerade maltdrycker vid försäljning medelst kringföring icke finge försäljas annorledes än till personer inom hus eller å fartyg. Genom en dylik föreskrift tror jag för min del, att man ganska lätt skulle uppnå det hufvudsakliga resultat, som samtliga motionärer och alla de, som intressera sig för ett bättre ordnande af maltdrycksförsäljningen medelst kringföring, vilja vinna, det nemligen att någon kringföring och försäljning af öl å vägar och allmänna platser icke vidare skulle, åtminstone i någon nämnvärd mån, kunna lagligen förekomma, på samma gång man, såsom rätt och billigt är, lemnade försäljningen af svagdrickat fortfarande såsom hittills helt och hållet fri. Jag anser, att man på detta sätt skulle kunna genom ett *enkelt* och *praktiskt* ordnande af saken i väsentlig mån främja två hvar för sig goda och lofvärda syften.

Detta angående min åsigt, huru maltdrycksförsäljningen medelst kringföring *borde* regelbindas.

Till sist skall jag be att med några ord få precisera, hvarti mitt yrkande kommer att skilja sig från utskottets. Jag anser, att, om Kongl. Maj:t kan med hänsyn till försäljningen medelst kringföring skilja maltdryckerna i starkare och svagare — vare sig genom bestämmande af en alkoholgräns mellan öl och svagdricka, eller, såsom jag förut antydt, genom att dela upp maltdryckerna i buteljerade och icke buteljerade, eller ock på något annat enkelt och praktiskt sätt — den ifrågasatta skärpningen af försäljningsvilkoren vid kringföring å landet skulle gälla allenast de starkare eller buteljerade maltdryckerna, och att denna skärpning i sådant fall gerna kunde och borde gå så långt, som i motionen n:o 212 ifrågasattes, eller ända derhän, att all annan kringföring och försäljning af starkare maltdrycker skulle förbjudas än den, som skedde till personer inomhus eller å fartyg. Jag anser vidare, att uttrycket »inomhus», hvilket veterligen hittills icke vid *lagtillämpning* misstydts eller förtolkats, fortfarande bör utan något så kalladt förtydligande få kvarstå i lagen såsom motsats till det å andra ställen förekommande uttrycket »utom hus».

Slutligen anser jag, såsom jag förut antydt, att en tillverkare icke skall behöfva utverka sig särskildt tillstånd för att enligt gängse handelsbruk medelst kringföring försälja sina egna tillverkningar. Jag anser det nemligen inkonsekvent att ifrågasätta dylikt tillstånd, då lagstiftningen redan har för tillverkarna medgifvit rätt att från tillverkningsstället för afhemtande försälja maltdrycker i mindre partier än 10 liter, utan att härfor särskildt tillstånd behöfver förvärfvas. Det förefaller dessutom orättvist och mindre lämpligt, att en tillverkare skall i förväg kunna förvägras att försälja egna tillverkningar genom att honom vägras tillstånd härtill. Jag skulle slutligen vilja

påpeka, att enligt utskottets förslag, sådant det nu föreligger, skulle exempelvis en svagdricksbryggare icke hafva rättighet att utan kommunala och administrativa myndigheters tillstånd försälja ett litet parti svagdricka om mindre än 10 liter — till en arbetare i en fabriek, i en glasbrukshytta, ute vid en jernvägsbyggnad eller vid andra byggnadsarbeten m. fl. liknande ställen. Jag anser detta stå i strid med de åsichter, som Riksdagen i detta afseende förut uttalat.

På grund af hvad jag sålunda anført och inom ramen af föreliggande motioner yrkar jag, att *Andra Kammaren* måtte för sin del besluta, att *Riksdagen* i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om sådan ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och malt-drycker den 24 oktober 1885, **antingen att**, derest, på sätt denna kammare förut under riksdagen för sin del beslutit att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, en gräns mellan svagdricka och starkare malt-drycker varder bestämd, eller, derest i fråga om försäljning medelst kringföring malt-drycker må kunna med afseende å deras förvaring i buteljer eller andra kärl eller eljest på enkelt och praktiskt sätt särskiljas i starkare och svagare malt-drycker, rätt att å landet kringföra och försälja starkare eller buteljerade malt-drycker samt vin må tillkomma endast den, som genom kringföring utbjuder och afyttrar nyssnämnda drycker inomhus eller å fartyg; **eller ock att**, för den händelse Kongl. Maj:t finner malt-drycker icke kunna, såsom ifrågasatt blifvit, i försäljningsafseende medelst lag särskiljas, rätt att å landet kringföra och försälja vin och malt-drycker må tillkomma endast den, som genom kringföring utbjuder och afyttrar nyssnämnda drycker inomhus eller å fartyg, dock att hvad sålunda kan komma att föreskrifvas icke må tillämpas å den kringföring och försäljning, som tillverkare af vin eller malt-drycker idkar.

Under sådana förhållanden är det ju klart, att jag äfven yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herrar *Theström* och *Peterson* i Hasselstad instämde häruti.

Herr friherre von Knorring yttrade: Sedan Kongl. Maj:t funnit nödigt att redan i 1885 års förordning, sådan denna ursprungligen var, medgifva myndigheterna rätt att i vissa fall vidtaga åtgärder, hvarigenom försäljningen af malt-drycker för afhemtning kunde in-skränkas, medgaf Kongl. Maj:t myndigheterna sex år efteråt, eller år 1891, samma rätt med afseende på försäljning af malt-drycker på landet medelst kringföring. Samma förfaringssätt, eller att först skärpa bestämmelserna angående försäljning för afhemtning, begagnades, då Kongl. Maj:t sedermera i 1893 års kungörelse bestämde, att ingen landthandlande skulle få sälja malt-drycker för afhemtning utan särskildt tillstånd. Att ett motsvarande stadgande med afseende på försäljningen medelst kringföring snart skulle visa sig behöfligt, är lätt att inse, då naturligtvis detta senare försäljningssätt med all sannolikhet skulle till sin omfattning ökas åtminstone i samma mån som försäljningen för afhemtning minskades, och då likadana missförhållanden borde göra sig gällande vid det förra försäljningssättet som vid det senare. Klagomålen i detta afseende hafva ock på senare

Angående
förändring i
lagstiftning-
en om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

Angående tiden blifvit allt starkare, såsom nog de flesta landrepresentanter förändring inom denna kammare kunna intyga. Frågan synes således icke gälla lagstiftningen om vin så mycket, om några inskränkande bestämmelser böra föreslås, som och malt- och malt- drycker. hvad för slags sådana böra göras.

(Forts.)

Utskottet har funnit, att den bestämmelse, som finnes i 1893 års kungörelse angående försäljning å landet af maltdrycker för afhemtning, eller att sådan försäljning icke får utöfvas till mindre belopp än 10 liter utan särskildt tillstånd, vore den för landsbygden lämpligaste äfven i afseende på försäljning medelst kringföring, då man derigenom likställde landthandlande och dem, som försälja medelst kringföring, hvilket förfaringsätt synes vara det rättvisaste. Utskottet har dock ansett, att ett undantag borde göras till förmån för de senare med afseende på försäljningen inom hus och å fartyg, hvilken försäljning fortfarande skulle blifva fri.

Herr Ohlsson har reserverat sig mot utskottets förslag, men innehållet af herr Ohlssons reservation är en lika stor öfverraskning för utskottets medlemmar som för de öfriga ledamöterna af denna kammare, ty utskottets medlemmar hafva icke förr än nu fått någon kunskap derom, ja icke ens en skymt af hans, från utskottets uppfattning i detta ämne afvikande tankar har utskottet förnummit. Det är därför naturligtvis ganska svårt att till besvarande upptaga allt hvad han yttrat i frågan, och det kan heller icke falla mig in att försöka det. De allmänna principer i afseende på ordnandet af kringföringen af öl, om hvilka han talade, kunde jag, upprigtigt sagdt, icke rätt fatta. Förslaget till kläm var äfven så långt, att jag icke fullständigt kunde uppfatta ens det, och jag tror icke heller, att kammaren gerna kan göra afseende vid ett så inveckladt yrkande, när det gäller att afgöra denna enkla fråga.

Den vigtigaste invändning, som han gjorde mot hela saken, var att han ansåg, att förslaget angående skiljande mellan öl och svagdricka bort behandlas i begge kamrarna, innan förslaget i förevarande fråga företagits till behandling. Jag tror, att jag i detta afseende riktigt uppfattat hans yttrande. Konsekvensen af denna åsigt förefaller mig emellertid böra vara den, att han helt enkelt föreslagit uppskjutande af behandlingen af frågan rörande förändrade lagbestämmelser om kringföringen, till dess Första Kammaren fattat beslut rörande skilnaden mellan öl och svagdricka. Men detta har han icke gjort. Och därför tror jag för min del, att han i sjelfva verket endast åsyftat att framkomma med ett sprängförslag, så att intet, åtminstone för närvarande, skulle kunna göras till åstadkommande af inskränkning i den hejdlösa försäljningen af öl medelst kringföring, hvaröfver man för närvarande klagat allmänt.

Herr Ohlsson yttrade vidare, att frestelsen att kringgå lagar om försäljning af maltdrycker är mycket stark. Detta påstående vill jag icke bestrida. Men, mine herrar, när var icke frestelsen stark att kringgå lagar? Icke kan man deraf draga några särskilda slutsatser för lagstiftningen angående maltdrycksförsäljning.

Vidare talade reservanten i början af sitt anförande om, att han ansåg, att kringförandet af maltdrycker bör vara underkastadt strängare bestämmelser än handeln med sådana för afhemtning, men seder-

mera kom han — åtminstone för så vidt jag uppfattade honom rätt — till det resultat, att tillverkarne borde tillgodoses bättre än andra. Då nu tillverkarne just äro de, som hufvudsakligen bedrifva försäljning medelst kringföring, synes han hafva gjort sig skyldig till inkonsequens.

Angående förändring i lagstiftningen om vin och malt-drycker.

(Forts.)

Han gjorde sedermera mot utskottets formulering af dess förslag den invändningen, att uttrycket »inom hus», hvartill utskottet fogat orden »till derstädes boende», är ett för sig lämpligt uttryck, som ej behöfver något tillägg. Han sade, att det hittills icke förtolkats, och han menade dervid förmodligen den juridiska doktrinen. Jag har emellertid icke hört någon tolkning i den juridiska doktrinen af uttrycket »inom hus», och då ej någon sådan tolkning kommit till utskottets kunskap, så var det helt naturligt, att utskottet ville tolka orden efter deras etymologiska betydelse. Och då fann utskottet nödvändigt, att man till uttrycket »inom hus» gjorde ett tillägg, för att icke försäljningen skulle försiggå på ungefär samma fria sätt efter antagandet af det stadgande utskottet föreslagit som förut. Ty som utskottet i sin motivering armärkt, behöfde uttrycket »inom hus» icke tolkas annorlunda än inom en byggnad hvilken som helst, så att det alltså mycket väl kunde komma i fråga, att en försäljare körde in i ett skjul, ett vagnslider eller annat dylikt ställe och der verkstälde försäljning med åtföljande utskänkning af öl; men detta vore ju tydligen stridande mot lagens mening. Utskottet hade att välja mellan, å ena sidan, att använda ordet »boningshus» i stället för uttrycket »inom hus» och, å andra sidan, att till det senare uttrycket lägga orden »till derstädes boende». Utskottet fann det senare alternativet mera praktiskt, ty utom det, att ordet »boningshus» vore ett ojuridiskt uttryck, som Kongl. Maj:t sannolikt icke skulle vara benägen att upptaga uti en blifvande lagbestämmelse, så skulle ett sådant uttryck kunna medföra, att ganska mycken försäljning, äfven efter lagens stiftande, försigginge på ett sätt, som icke vore öfverensstämmande med lagens mening. Man kan nemligen föreställa sig, att i trakten boende personer samlade sig i förstugan af ett boningshus, under det en ölvagn stode utanför, och att det dit infördes en myckenhet öl, som dracks ur på stället. Såsom vi veta, var orsaken till 1893 års kungörelse beträffande afhemtning af öl i handelsbodar den, att man, sedan ölet blifvit köpt i boden, drack ur detsamma utanför. Här kunde ett motsatt förhållande komma att ega rum, i det man nemligen köpte ölet från den utanför stående vagnen, som motsvarade handelsboden, och drack ur det inom hus. En sådan påföljd af lagbestämmelsen vore tydligen icke lämplig. Dessutom vore det ju intet hinder för, att man, sedan buteljer tagits in i förstugan, ginge ut och tömde dem utefter vägarne.

Utskottet har därför ansett lämpligt att begagna uttrycket »inom hus till derstädes boende», hvarigenom angäfvos, att försäljningen ej finge ske till andra än husinvånarne. Slutligen vill jag anmärka, att »inomhus» i utskottets förslag genom tryckfel är ett ord och således ett adverbialt uttryck, hvartill må hända ej lämpligen kan fogas det följande uttrycket. »Inomhus» bör därför delas i två ord.

Jag annehåller om bifall till utskottets förslag.

Angående förändring i lagstiftningen om vin och malt-drycker.
(Forts.)

Häruti instämde herrar Öbery, Arhusiander, Nordin i Hammerdal, Walter, Hammarström, Anderson i Hasselbol, Svensson från Karlskrona, Jönsson i Mårarp, Hazén och Bengtsson i Häradsköp.

Herr Eklundh från Lund: Då de af herr Ohlsson från Vexjö nyss anförda omständigheter enligt min åsigt äro ganska beaktansvärda, men det för kammaren torde vara svårt att nu genast pröfva det af honom framlagda förslaget, hvilket, enligt hvad den siste talaren upplyste, förut icke varit för utskottet känt, finner jag mig föranlåten hemställa, att det föreliggande ärendet måtte återremitteras till utskottet för vinnande af fullständig utredning i afseende på nyss berörda förslag.

Herr Hedin: Jag finner mig föranlåten att begagna detta tillfälle för att fästa uppmärksamheten på ett, så vidt de uppgifter jag erhållit äro riktiga, särdeles svårt missbruk af en bestämmelse i gällande förordning angående försäljning af vin och maldrycker m. m., ett missbruk, som jag kallar svårt, därför att det skulle hafva skett icke blott med tillåtelse af, utan snart sagdt rent af bedrifvits af offentliga myndigheter och i ett syfte, om hvilket det väl icke kan vara tu tal, att det är alldeles olofligt. I § 9 af berörda förordning stadgas, att vid läger eller andra vapenöfningsmöten utskänkning af vin och maldrycker må kunna idkas äfven af person, hvilken icke är på platsen boende och eljest eger dylik utskänkingsrätt, derest, på framställning af vederbörande militärchef, Konungens befallningshafvande meddelar sådant tillstånd. Nu synes det mig vara alldeles solklart, att meningen med denna bestämmelse i 9 § icke kan vara någon annan än syftet i allmänhet med hela denna förordning, nemligen att bereda tillfälle för personer att på lagligt sätt åtkomma ifrågavarande drycker och på samma gång åstadkomma så goda garantier som möjligt mot missbruk deraf, hvaraf eljest oordningar kunde uppkomma. Det är klart, att med nyssnämnda bestämmelse afses att för *särskilda* fall vinna samma legaliserade handelsrätt i förening med garanti mot oordningar och missbruk, som utgör förordningens *allmänna* syfte.

Nu säges det emellertid, att denna bestämmelse i 9 § har rent af förvrängts till att tjena ett missbruk, som i synnerligt stor utsträckning skall förefinnas. Förordningen angående vin- och ölhandel vet icke af någon särskild näringsskatt, någon speciel skatt å rättigheten att idka denna näring, såsom förhållandet är med detaljhandeln med spirituösa drycker, utan denna näring beskattas endast genom den näringsskatt, som ligger i allmänna bevillningen. Hvarje åtgärd i syfte att pålägga en särskild skatt på rättigheten att idka denna näring är alltså utan allt tvifvel helt och hållet olaglig. Om det skulle hända — jag har icke hört talas om något sådant — att t. ex. en kommun för tillstyrkande af rättighet att idka vin- och ölhandel fordrade af sökanden en särskild afgift, skulle detta säkerligen icke af någon ursäktas på den grund, att afgiften vore afsedd att komma och i verkligheten också komme kommunens kassa till godo. Det skulle icke i någon mån kunna ursäktas den kommunalmyndighet, som be-

gagnat sig af rättigheten att till- eller afstyrka inrättande af en dylik handel, att den tagit en särskild afgift därför, äfven om den gjort det endast för att skaffa kommunen inkomst. Det kan då icke råda ringaste tvivel derom, att dylika missbruk borde anses för ännu mera frappanta, om någon annan myndighet tilläte sig att för annat ändamål, än att bereda staten eller kommunen inkomst, uppbära afgift för rättigheten att idka ölhandel. Det är emellertid detta som påstås ega rum i synnerligt stor omfattning. Jag skall anföra några exempel härpå, för att bereda höga vederbörande anledning att vederlägga dessa uppgifter, om de sådant förmå efter verkställd undersökning af förhållandena, dermed jag naturligtvis menar en undersökning af helt annat slag än den, som i fjol origtigt uppgafs hafva blifvit en viss högre tjänsteman anbefald och lika origtigt uppgafs hafva blifvit af honom verkställd. Det uppgifves t. ex., att vid ett af de här förlagda regementena afgiften för marketenterirättigheten, hvilken afgift naturligtvis är alldeles väsentligt beroende af tillfället att i stor skala kunna försälja öl, uppgår till icke mindre än 6,000 kronor; vid ett annat till 3,000 kronor, och vid en tredje corps icke långt härifrån, nemligen Vaxholms artillericorps, lärer den uppgå till 1,200 kronor; somliga påstå till ändå högre belopp. Men nu kommer jag till rent af fantastiska siffror, som jag icke tvekar att nämna för att få dem — vederlagda. Det har meddelats utaf två af mig kända män, att på Axvall, der två regementen hafva sina öfningar, dessa rättigheter skulle vara delade på två händer, och att därför erläggas afgift, vid det ena regementet å 8,500 kronor och vid det andra å 7,000 kronor, d. v. s. tillhoppa 15- å 16,000 kronor för ett enda år. Uppgifterna rörande ölhandeln på Karlsborg äro också ganska märkvärdiga. Der *har* det åtminstone förekommit, att marketentaren vid en af de der förlagda corpserna icke haft rättighet att sjelf välja den ölsort, han vill försälja, icke heller att välja den, som *de* kunna önska, hvilka skola dricka i hop inkomsten af denna ölhandel, utan att han varit ålagd att taga af källaremästarens på platsen tappning. Detta är endast ett exempel, men jag skulle kunna anföra flera på det *truck*-system, som råder inom denna märkvärdiga fästningsanläggning.

Nu är det väl underligt, om det stadgande, som förekommer i gällande tjänstgöringsreglemente för armén, att, der marketenterirörelse är behöfelig, chefen skall gå i författning om anordnande af sådan samt att det tillkommer honom att fastställa taxa, tillse att marketentaren icke utborgar varor o. s. v. — det är väl underligt, säger jag, om detta stadgande — hvilket tydligen pekar derhän, att det skall vara chefens sak att tillse att, der marketenteri är behöfligt, varorna blifva tillfredsställande och säljas till rimligt pris — skulle kunna tolkas så, att det skulle kunna ligga i chefens hand att drifva hvad jag måste beteckna såsom handel med ölrättigheter. Hvar i Herrans namn har han fått denna befogenhet ifrån? Det är ju klart att, om så oerhörda afgifter för dessa rättigheter betalas, som de, hvilka jag nys exempelvis nämnde, de, som besöka marketenteriet för öldricksnings skull, då skola dricka i hop dessa afgifter att betalas till — ja, det är just svårigheten, att jag icke kan säga till hvilken. De skola dricka i hop dessa 15- å 16,000 kronor på Axvall, derjemte

Angående
förändring i
lagstiftning-
en om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

Angående
förändring
lagstiftning
om vin
och malt-
drycker.

(Forts.)

dricka ihop förtjensten åt den bryggare, som levererar varorna, förtjensten åt detta bryggeris underarrendatorer, eller hvad jag skall kalla dem. För att få i hop så mycket penningar synes det mig vara alldeles nödvändigt, att från alla håll göras de största ansträngningar för att uppmuntra denna afsättning af öl. Det är icke rimligt att, såsom jag hört någon i ett enskildt samtal försöka, förklara saken så, att dessa afgifter vore en hyra för de af regementena upplåtna marketenterilokalerna, ty det betalas sannerligen icke sådana hyresbelopp ens här i Stockholm, der hyrorna dock äro dyra, som 6,000 kronor för en marketenterilokal. Nej, det är för rättigheten att sälja öll Hvarifrån har man då fått befogenhet att idka en dylik handel?

Slutligen vore det också af intresse att få veta, hvart dessa afgifter taga vägen. Hvart gå de? Jag har derom frågat personer, som hafva all anledning att intressera sig för att komma under fund härmed, och jag har endast fått det sväfvande svaret, att de måtte väl gå till »regementskassan». Hvad är det för kassa? Jag har derom forskat i skrifterna; jag har trott, att det skulle finnas någon bestämmelse derom; att Kongl. Maj:t förordnat något om de tillgångar, hvaraf dessa kassor skola danas, och om de ändamål, för hvilka de skola disponeras, samt i hvilkas händer rättigheten att disponera dessa kassors medel ligger. Men jag har icke kunnat upptäcka någon bestämmelse derom. Men man säger, att de gå till regementskassorna, och att det är cheferna, som disponera öfver dem. Detta är också en fråga, som den blifvande undersökningen borde omfatta. Nu är det ju alldeles gifvet att, om denna undersökning icke intresserar vederbörande, det torde blifva nödvändigt att vidtaga någon annan åtgärd för att utverka anställandet af en sådan undersökning och erhållande af någon garanti för att den blir verkställd på sådant sätt, att Riksdagen kan få de upplysningar, som i det hänseendet önskas. Men äfven under förutsättning att denna fråga behöfver komma igen en annan gång, så har jag ansett mig nu böra fästa uppmärksamheten på de märkliga uppgifter, som jag fått, i förhoppning att i kammaren vinna medarbetare åt Kongl. Maj:t vid en till äfventyrs blifvande undersökning af frågan.

Herr Waldenström: Herr talman, mine herrar! Då en kammarer tillsätter ett utskott för att behandla en viss grupp af ärenden, så antager jag, att det är kammarens mening, att utskottets ledamöter skola inom utskottet framställa och diskutera de yrkanden, som den ene och den andre kan hafva att göra i anledning af de motioner, som blifvit dit hänvisade. Jag kan då i likhet med friherre von Knorring konstatera, att trots de många sammanträden, vi haft för att diskutera denna fråga, herr Ohlsson vid intet af dessa framställt något af de yrkanden, som han här i kammaren framställt. Hvad meningen med detta kan vara, vill jag icke inlåta mig på att bedöma, och om jag skulle bilda mig ett omdöme derom, så vill jag icke tilllåta mig att uttala det.

Hvad är det för en fråga, som det här gäller i utskottets betänkande? Jo, såsom det nu är, efter den sista lagförändringen, har ingen på landet rättighet att handla med vin och maldrycker i min-

dre quantitet än tio liter, om han icke får särskildt tillstånd dertill. Nu är emellertid härifrån undantagen försäljning medelst kringföring, och således har den, som *kringför* maltdrycker, rätt att försälja dem i så små quantiteter som helst utan att behöfva något särskildt tillstånd dertill. Om alltså en landthandlare, som nu icke har rätt att sälja öl i mindre quantitet än tio liter, vill skaffa sig en ölkärra och sätta sina buteljer på ölkärnan och kringföra dem, så har han rätt att utan särskildt tillstånd handla med så liten quantitet som helst. Utskottet har ansett detta vara orimligt och därför med anledning af de föreliggande motionerna framställt det förslag, att samma bestämmelser, som gälla för den, som säljer öl *från handelsbod*, skola gälla för den, som säljer öl *från kärra*; och det kan väl icke sägas vara olämpligt.

Angående förändring i lagstiftningen om vin och malt-drycker.
(Forts.)

Herr Daniel Persson i Tällberg säger i sin motion, att han ej åsyftar förbud mot sjelfva förslingen af vin och maltdrycker, utan blott mot *försäljningen* deraf från fordon. Utskottet anser sig icke kunna gå så långt, ty man kan ej finna något skäl, hvarför en person skulle hafva rätt att sälja *från en disk* i en handelsbod, men icke hafva rätt att sälja *från ett fordon*. Han bör kunna få sälja under samma förhållanden och på samma vilkor från det ena stället som från det andra, och det är ingenting annat som utskottet har velat.

Herr Ohlsson menar, att man icke borde komma fram med detta betänkande, förr än man fått se, hvad beslut som Riksdagen fattar i de frågor, om hvilka utskottets förra betänkande handlar. Jag vill påpeka, att det ena i sjelfva verket icke har något med det andra att göra. Här är blott fråga om att i förordningen, sådan den nu är, få en lika lydande bestämmelse i 1 mom. och 2 mom. af 15 §, så att vilkoren bli de samma för den, som säljer från fordon, som för den, som säljer från handelsbod, och det kan ej vara annat än rationellt, antingen det, som Andra Kammaren förra gången beslöt, blir antaget af Första Kammaren eller icke.

Herr Ohlsson kom till ett märkvärdigt resultat, då han sade, att enligt hans mening kringföring borde förbjudas för alla andra än tillverkaren, och att kringföringen således borde läggas uteslutande i tillverkarens hand. Jag vill påpeka för herrarne, att detta är en fullkomligt ny motion, som aldrig har förelegat här. Herr Ohlsson menade vidare, att detta icke skulle blifva något »monopol». Ja, det kan ju hända, att jag icke har något begrepp om hvad som menas med ett monopol, men för min enskilda del tycker jag, att det blir ett monopol, om jag säger, att ingen annan får till försäljning kringföra maltdrycker än tillverkare af maltdrycker.

Han menade, att genom hans förslag tillverkarnas blefve ansvarige för att denna kringföring och försäljning från fordon bedrefves på ett med sedligheten öfverensstämmande sätt. Ja, jag gratulerar vårt land, om vi skulle få sådana ansvaringar för sedligheten.

Herr Ohlsson föreslog, att en kringförare icke skulle få sälja maltdrycker i buteljer, men visserligen i kaggar, ty han menade, att i kaggar kringfördes endast svagare, men i buteljer starkare malt-drycker. Jag ville verkligen se, om våra bryggare skulle vara så

Angående
förändring
lagstiftning
om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

dumma, att de icke förstode sig på att, om herr Ohlssons förslag blefve lag, göra små kaggar, fylla dem med öl och fara land och rike omkring dermed. Det torde vara herrarne bekant, att på en hel mängd ölstugor säljes icke ölet på buteljer, utan ur kaggar eller större fat, ur hvilka man pumpar det i muggar till dem, som vilja köpa. Det är sålunda icke sant, att starkare maldrycker blott försäljas på buteljer; och hvad som kan ske inom hus, det kan ock ske på landsvägarna.

Herr Eklundh menade, att man borde återremittera denna fråga. Det går dock icke an, ty herr Ohlssons yrkande innehåller i en punkt ett alldeles nytt förslag, men vill herr Ohlsson väcka en motion här-om till exempel i morgon, så tager jag för gifvet, att denna motion blir hänvisad till utskottet, och då skola vi taga densamma under öfvervägande. Under tiden skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Waldenström förenade sig herrar *Eriksson* i Elgered, *Andersson* i Upsala, *Broström*, *Alsterlund*, *Sjö*, *Zotterman*, *Jansson* i Djursåtra, *Larsson* i Mörtlösa, *Larsson* i Berga, *Sjöberg*, *Odquist*, *Carlsson*, *Göthberg*, *Andersson* i Lysvik, *Nylander*, *Ericsson* i Väsby, *Åkerlund*, *Olsson* i Mårdäng, *Anderson* i Tenhult, *Truedsson*, *Jansson* i Saxhyttan, *Olsson* i Kyrkebol och *Norman*.

Herr Persson i Tällberg yttrade: Herr talman, mine herrar! Öl-handeln medelst kringföring har numera så urartat i vårt land, att det väckt bekymmer hos en hvar, som känner till dessa förhållanden och derjemte har öppen blick för den fara, som i sedligt hänseende härigenom hotar särskildt vår ungdom, och vi borde därför allesammans vara ense om att något bör göras på detta område. Frågan är då, huru mycket man anser sig böra göra. Utskottet har behjertat denna sak och har, såsom jag förmodar, gått så långt som det ansett sig kunna, och jag skall be att därför få till utskottet framföra min tacksamhet. Jag skulle dock hafva varit utskottet ännu tacksammare, om det gått ett steg längre och helt bifallit min motion, ty det fins åtskilliga ställen i vårt land, der försäljning från fordon icke sker i mindre kvantiteter än tio liter, men der dock genom det sätt, hvarpå försäljningen sker, många oordningar uppstått, och mängden blir genom denna frestelse lockad att förtära mera af dessa rusdrycker än eljest skulle hafva blifvit fallet. Bifalles nu utskottets hemställan, så kommer på dessa ställen det onda att fortfarande florera lika mycket som förut. Jag skulle dock icke vågat framställa något ändringsförslag af fruktan att föra frågan på sidan, så att vi icke skulle vinna någonting, om icke ett ändringsförslag redan framstälts, ty jag inser väl betydelsen för de många orter i vårt land, der minutförsäljning bedrifves från fordon, deraf att utskottets förslag vinner framgång i denna kammare. Derför hade jag icke ämnat framställa något yrkande, om icke ett sådant framstälts af herr Ohlsson från Vexjö. Det lät i början af hans yttrande, som om han ville gå längre än utskottet gjort, men i slutet deraf frittog han tillverkarne. Det är dock nära nog uteslutande tillverkarne, som åstadkomma det onda, som denna

kringsöring medför, och det skulle således blifva alldeles betydelse- löst, om vi antoge hans förslag. Det var dessutom så inveckladt och vidlyftigt, att jag fruktar att, äfven om det möjligen kunde genom- drivas här, Första Kammaren icke skulle vara benägen att bifalla detsamma. Det fans också åtskilliga saker i hans förslag, hvilka redan blifvit bemötta af föregående talare och hvilka voro af den beskaffenhet, att de föreföllo mig förvånansvärda.

Jag skall nu i stället bedja kammaren beakta ett förslag, som jag ämnar framställa, ty det går icke mycket längre än utskottets, men är dock betydligt mera effektivt. Jag kan nemligen ej tro, att det skall vara ett verkligt behof att få efter våra vägar och stigar sälja öl i den större quantiteten, d. v. s. minst tio liter, utan jag instämmer i det afseendet med hvad herr Ohlsson i början af sitt an- förande yttrade, ehuru han, såsom jag redan påpekat, frångick det i sitt framställda förslag. Jag skall be att få föreslå, att *Andra Kam- maren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om sådan ändring af Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 22 oktober 1883 angående försäljning af vin, maltdrycker m. m., sådan denna förordning lyder enligt kongl. kungörelsen af den 10 juli 1891, att kringöring till försäljning af vin och starkare maltdrycker på landet må förbjudas, så vidt dylik kringöring ej afser försäljning inom hus till derstädes boende eller å fartyg.*

Jag skall, herr talman, be om proposition på detta mitt förslag.

Häruti instämde herr *Nilsson* i Grofva.

Herr *Hammar skjöld*: Herr talman, mine herrar! Vid denna långt framskridna tid vore det orätt att sätta kammarens tålmod på prof. Jag skall därför blott be att få uttala den önskan, att kamma- ren måtte så kraftigt och enhälligt som möjligt sammansluta sig der- om att försöka sätta en gräns för det samhällsönda, som verkligen förefinnes i form af ambulatoriska ölkrogar. I afseende å sättet för genomförande af den reform, som vi önska, erkänner jag, att jag i åtskilligt tilltalas af herr Ohlssons anförande. Men då jag förstår, att det icke vunnit kammarens bifall, skall jag icke hålla derpå, utan förenar mig med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr *Forsell*: Herr talman, mine herrar! Jag hade verkligen icke tänkt uppträda i afton. Ty jag har flere gånger förut under den tid jag haft äran tillhöra kammaren, då nykterhetsfrågan varit före, gifvit min ståndpunkt till känna, och det är därför icke ur denna synpunkt behöfligt att ytterligare betona densamma.

Hvad som egentligen uppkallade mig var ett yttrande af herr *Hedin*. Jag anser det nemligen vara min pligt att upplysa herrarne derom, att vid det regemente, som är förlagdt inom den trakt jag tillhör, nemligen *Vestgöta-Dals* regemente, de afgifter, som der

*Angående
förändring i
lagstiftning-
en om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)*

Angående
förändring i
lagstiftning
om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

uppbäras i form af hyresersättning för marketenterier eller försäljningslokaler der öl säljes, icke i någon annan mån komma officerscorpsen till godo, är att de användas till lägerplatsens förbättring och till sådana byggnader, till hvilka Kongl. Maj:t och kronan icke lemnat något bidrag.

Jag har, då jag känner till dessa förhållanden, velat nämna detta för herrarne. Penningarne redovisas ärligt och samvetsgrant och användas, som nämndt är, till lägerplatsens förbättring eller till byggnader; med ett ord för ändamål för hvilka Kongl. Maj:t eller Riksdagen icke släppa till penningar, men icke desto mindre äro af behovet påkallade för såväl manskap som befäl.

Hvad motionen beträffar, skall jag i likhet med föregående talare tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Herr Grundell: Jag skall be att få yttra några få ord, blott gående ut på att instämma i det yrkande, som af herr Persson i Tällberg framställes.

Inom den ort jag tillhör har länge försports en allmän klagan öfver den utskänkning, som bedrifves i stor skala af ölutkörare. Öfver allt, der stora folksamlingar ega rum, der samlas dessa ölutkörare och sälja sina varor. Så sker i synnerhet vid auktionstillfällen. Följden deraf blir, att en stor del af de auktionsbesökande blifva berusade. Det har händt mer än en gång, att inopare dagen efter auktionen icke vetat hvarken hvad de köpt eller hvad de betalt för sina varor. Jag kan citera ett yttrande af en aktad allmogeman i min hemort, som sade en gång: »de skratta, när de köpa, och gråta, när de skola betala».

Sedan man efter många ansträngningar lyckats afskaffa de fasta ölkrogarne, sedan man lyckats afvärja upprepade energiska försök af en stor bränvinsförsäljare i en grannstad att lyckliggöra oss med bränvinskrogar, är dock föga vunnet, så länge vi stå magtlösa gent emot ett nästan lika stort ondt, som består i ölförsäljningen från vagnar.

Då jag icke kan finna, att utskottets förslag skulle i nämnvärd grad förminska detta onda, kan jag för min del icke förorda bifall till utskottets förslag, utan ber att få yrka bifall till herr Daniel Perssons motion.

Herr Danielson: Herr talman! Jag begärde ordet, då jag hörde herr Hedin framhålla de besynnerliga saker, som ega rum vid våra mötes- och lägerplatser. Det är ytterst märkvärdigt, att man fortfarande skall få höra sådana omdömen uttalas om våra militärer, och att dessa militärer på intet vis kunna rättfärdiga sig. Jag har därför trott, att, då det inom kammaren finnes tre framstående militärer, och af dem en regementschef, de skulle försöka att säga hvad som är rätt eller orätt i detta fall. Hvad är det som är sant? Är det sant, då är det en ytterligare bekräftelse på att dessa militärer ej äro hvad de böra vara. Här i kammaren gå de och gälla för nykterhetsvänner och synas ifrå för sådant. Men nu får man höra, att, då det gäller att tillskansa sig inkomster, då låter det på annat sätt. Jag beklagar, om så är förhållandet, och är det *icke* förhållan-

det, så, mina goda herrar militärer, sägen då ifrån: det är icke sant. Vi vilja hafva besked; det är icke för mycket begärtdt. Om ni gå tillväga på sätt Hedin uttalade, så bör det klandras, och det bör klandras så, att det antydda förhållandet försvinner.

Varen nu så goda och förklaren eder!

Angående
förändring i
lagstiftning-
en om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

Herr Andersson från Malmö: Herr talman, mine herrar! Jag skall endast be att få sägra några få ord.

Då nu så många olika yrkanden framstälts i denna fråga här i afton, att jag föreställer mig att det skall vara svårt, för att icke säga omöjligt, för kammarens ledamöter att veta, huru de skola rösta, så hemställer jag, om det icke vore mest praktiskt att taga sig en betänketid på ett års tid i densamma. Jag yrkar därför förslag å så väl utskottets hemställan som de under aftoneu gjorda yrkandena i denna punkt.

Herr Hedin: Eftersom en talare för en stund sedan nämnde, att han egentligen begärt ordet med anledning af mitt yttrande, så ber jag att få till kammarens protokoll konstatera, att, om det skedde med anledning af mitt yttrande, det var med anledning af något, som detta yttrande icke innehöll, och icke med anledning af något, som det innehöll. Ty för det första hade jag icke talat ett ord om Vestgöta-Dals regemente, och för det andra icke heller i mitt anförande med något enda ord antyd något om att inkomsten af denna ölhandel eller den märkvärdiga ölafgiften skulle gå till officerscorpsen. Jag har sagt, att det enda jag fått veta var, att den går till en regementskassa, som, säger man, chefen disponerar, men för hvilket ändamål vet jag icke. Jag har önskat få veta detta ändamål, men icke uttalat mig om hvem som drager nytta deraf. Således torde det vara klart, att den anledning, som den ärade talaren tog sig af mitt anförande, var hemtat från något, som jag icke yttrade, och icke från något, som jag yttrade.

Herr Ohlsson från Vexjö: Då åtskilliga af utskottets ledamöter antyd, att min åsigt varit obekant för dem, så ber jag att få förklara, att i den mån så är förhållandet detta berott derpå, att utskottsarbetet forcerades så häftigt, att jag icke hann skriftligen sammanfatta och afgifva min reservation i ämnet. Herrarne se, att betänkandet är dateradt den 27 mars, i sjelfva påskbrådskan, och anledningen till, att det var så brådt om, vill jag nu lemna derhän.

Emellertid vill jag förklara, att jag tror mig icke behöfva bemöta herr Waldenströms antydda, om icke uttalade, insinuation om afsigten med mitt yrkande med annat, än att jag anser det ovärdigt och hänsynslöst att ens framkomma med en sådan insinuation. För öfrigt tror jag, att de af kammarens ledamöter, som hafva fullt reda på nu gällande bestämmelser i ämnet och tagit del af mina yrkanden, skola få klart för sig, att allt, hvad herr Waldenström anfort och de anmärkningar han rättigt emot mig, icke träffade mig, utan rörde sig på sidan om ämnet samt visade en mycket stor okunnighet om nu gällande lagbestämmelser samt innebörden af mina uttalanden och

Angående
förändring
i lagstiftning
om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)

yrkanden. Jag tror, att åtminstone de af herrarne, som känna till ämnet och taga del af protokollet, skola erkänna detta.

Jag vill slutligen ådagalägga, att utskottets åsigt är mycket inkonsekventa. Vi se, att i början af betänkandet å sid. 7 och 8 urgeras den åsigten, att en tillverkare af och en handlande med maldrycker skola i försäljningsafseende vara likställda. Der, i början af betänkandet, är man sträng. Men denna stränghet räcker icke längre än till sid. 12. Der låter det på helt annat sätt. Utskottet säger: »Utskottet finner dock ej lämpligt, att myndighet tillåtes vidtaga restriktiva åtgärder af alldeles samma omfattning i fråga om tillverkare som i fråga om handlande. I ofvan nämnda lagrum är rättighet tilldelad magistrat eller kommunalnämnd »att för viss tid eller för alltid förbjuda försäljaren *all vidare försäljning* af nämnda drycker». Naturligtvis kan ett sådant förbud icke sträcka sig utöfver vederbörande myndighets magtområde, men å andra sidan äro ordalagen så absoluta, att myndigheten synes kunna förbjuda honom försäljning icke allenast å särskildt ställe inom sagda område, utan öfver allt inom detsamma. Ett sådant förbud, vare sig för alltid eller för viss i lagen ej begränsad tid, vore en alldeles för *drakonisk* bestämmelse angående en tillverkare.» Det är ju icke så litet sagt! Något längre ned heter det: »till och med om förbudet att *för all framtid* sälja dem endast skulle gälla tillverkningsstället, vore det väl hårdt».

Jag vädjar till dem af kammarens ledamöter, som känna lag och författning och förstått mina yrkanden, om de icke äro lika goda som utskottets. De äro för visso lika väl öfvervägda och de skulle tvifvelsutan lända nykterheten till större fromma än de, som framstälts af utskottet.

Herr Alsterlund: Det var med anledning af herr Hedins anförande, som jag begärde ordet, redan innan herr Danielson uppmånade kammarens militärer att yttra sig.

Jag skall meddela, huru det är vid det regemente, öfver hvilket jag har förtroendet att föra chefskapet. Der erhålla personer rätt att idka försäljning af maldrycker. Konungens befallningshafvande beviljar dem, jemlikt författningen, denna rättighet på grund af eller efter chefsemetets tillstyrkan. De betala en afgift härför, som dock icke är stor. Jag tror — jag mins ej riktigt; det är ej godt att komma i håg siffror — att den är omkring 500 kronor. Dessa medel gå in till en kassa, som kallas för lägerkassan. Kassans ändamål är att bestrida sådana utgifter för lägre räknung, till hvilka staten icke lemnar bidrag. Hvarje år revideras denna kassa ordentligt. Officerarne eller officerscorpsen eller underofficerscorpsen hafva deraf icke någon inkomst eller fördel.

Hvad i öfrigt ölförsäljningen beträffar, söker jag hålla den inom tillbörliga gränser. Den får hållas öppen vid frukostmåltiden en timme, vid middagsmåltiden 1 1/2 timme — detta derför, att på ett af marketenterierna en del beväringar äta, och jag naturligtvis icke kan förmena dem att få ett glas öl under måltiden; sedan på qvällen 2 timmar. Efter bästa förmåga söker jag sörja för nykterheten inom

lägret; och jag gör det icke allenast genom utfärdande af förbud, utan jag söker äfven verka genom mitt eget exempel.

Huru marketenteriväsendet kan vara ordnadt på andra platser inom landet och huru afgifterna användas, kan jag ju icke så bestämdt veta, men jag tror mig kunna försäkra herrarne, att några oegentligheter i den rigtning, herr Hedin antyde, icke förekomma.

Angående förändring i lagstiftningen om vin och malt-drycker.

(Forts.)

Herr Waldenström: Herr Ohlsson sade, att orsaken, hvarför han icke gifvit utskottet del af de tankar, hvilka han här under sitt anförande samt i sitt yrkande framställt, skulle vara den, att arbetet inom utskottet på ett häftigt sätt forcerats, och han ville icke säga ut sina tankar om, hvad orsaken kunde vara till detta forcerande. Jag vill då hemställa till herrarne, om man kan anse, att utskottet har forcerat arbetet, när det den 27 mars, d. v. s. 2 1/2 månader efter riksdagens begynnelse, framlade sitt *tredje* betänkande. Hvad skulle herrarne säga om andra utskott, i fall de behöfde 2 1/3 månader för att utarbete tre betänkanden, och någon då sade: »Det var ett sådant forcerande af arbetet i det utskottet, så att jag aldrig hann att säga mina tankar der?» Man måste ändock ha reson.

Herr Ohlsson menar äfven, att jag icke känner till, hvad närvarande författning om öl- och vinhandel innehåller. Jag försäkrar, att jag känner den författningen ackurat lika bra som herr Ohlsson. Vill han examinera mig, skall jag examinera honom; få se, hvem som först blir bet! Men hvad jag kan säga, det är, att herr Ohlsson är okunnig om *hvad som står i utskottets betänkande*, och det är värre. Han säger nemligen, att utskottet på åttonde sidan skulle hafva sagt, att lagstiftningen för tillverkare och försäljare bör vara alldeles densamma, men sedan på tolfte sidan öfvergifvit denna princip och medgifvit, att lagstiftningen för tillverkare bör vara mildare i vissa fall än för försäljare. Det förra står ej i utskottets betänkande på annat sätt, än att det är ett citat ur Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t den 19 maj 1890. Det har utskottet endast citeradt, och sedan har utskottet derpå grundat sin mening, att åtminstone i den här punkten tillverkare, då de uppträda som försäljare, böra vara underkastade samma försäljningsvilkor som andra försäljare. Men deremot har utskottet i den andra punkten på giltiga grunder ansett, att tillverkare böra vara undantagna från de strängaste bestämmelser, som gälla för försäljare. Kunna herrarne anse det vara inkonseqvent, då få herrarne göra det; men inkonseqvent har det aldrig varit, och blir det icke heller, äfven om ock herr Ohlsson säger det.

Herr Liljenroth: Herr vice talman! Jag hade ej tänkt inlåta mig i diskussionen i det här ämnet, men då en särdeles aktad representant uppfordrat militärerna i kammaren att ytra sig, skall jag be att få säga, att i våra kaserner det måste finnas ett marketenteri, der så väl mat som öl serveras åt manskapet. Det händer ofta, att en del af folket är hindrad att deltaga i de reguliera måltiderna till följd af göromål och därför får uppbära sin portion i kontant och köpa mat åt sig. Derfor måste marketentrier finnas. De regleras af regementsbefälhafvaren, som sätter prisen så billiga, som det anses

Angående
förändring
i lagstiftning
om vin
och malt-
drycker.

(Forts.)

möjligt, på såväl öl som matvaror; och derefter får manskapet tillhandla sig deraf. Att man ej kan sätta prisen så låga, att brist uppstår, är alldeles naturligt. Att man sätter prisen något högre, beror derpå, att det medför ganska stor fördel för manskapet, om man kan bereda någon vinst på dessa varor. Ty då ett regemente ligger i tjenstgöring hela året, är ute på falttjenstföningar etc., förekomma oräkneliga fall, då man behöfver penningar dels för att gifva manskapet nyttig sysselsättning om vintrarne, dels för att bereda dem extra förplägning under sommaren. Medel härtill kunna ej erhållas af statsanslag. Hvad exempelvis vår kasern beträffar, kan jag relatera, att den är belägen $\frac{2}{3}$ mil utanför staden, och således är tillfälle till sysselsättning för manskapet på fritiderna mycket inskränkt. De kunna ej, som man säger, roa sig genom att se sig om i staden, ty afståndet dit är för stort; utan vi äro tvungna att skaffa dem nyttig läsning och annan nyttig sysselsättning, såsom något sport o. s. v. Hvarifrån skall man nu få medel härtill? Jo, just genom att bereda sig någon liten förtjenst på dessa marketentier. Derigenom kan man skaffa manskapet skridskor att öfva sig med om vintern, tidningar och böcker att läsa på de timmar, då de ej äro upptagna af tjenstgöring etc. Den halfva insinuationen, att något af denna vinst skulle komma befälet till del, anser jag mig alls icke behöfva taga i betraktande. Nog torde väl kammarens ledamöter vara så pass förståndiga, att de ej fasta afseende vid dylikt. Men, som sagdt, det finnes en mängd utgifter för manskapets rakning, till hvilkas bestridande inga statsmedel finnas att tillgå. På något sätt måste penningar härtill erhållas. Herrarne se ibland i tidningarna omtaladt, hurusom vid julhögtiderna det och det regementet haft en julfest. Tro herrarne, att sådana fester kunna anordnas för ingenting? Nej, medel behöfvas dertill, och de erhållas på den nämnda vägen. Således, samma personer, som få betala dessa varor till kanske något högre pris, än man möjligen kunde bestämma, de få njuta fördelen af vinsten. Hela förtjensten kommer manskapet till godo — ja, icke allenast den, utan ock betydligt mera.

Jag har för tillfället intet vidare att tillägga.

Herr Svensson från Karlskrona: Med anledning af det yttrande, som följts af en talare på stockholmsbanken vid föredragningen af denna punkt — ett yttrande, med afseende på hvilket jag icke egentligen kan förstå, hvad sammanhang det hade med den föredragna punkten och hvori han berörde förhållandena vid de militära etablissementen, har äfven jag begärt ordet. Han nämnde visserligen icke dervid flottan. Men jag tror mig dock böra nämna äfven något om, huru förhållandena äro vid flottans station i Karlskrona i detta hänseende. Der finnes vid sjömanscorpens kaserner ett marketenteri, i likhet med hvad jag tror vara förhållandet vid alla militära etablissement. Men vid detta marketenteri betalar ej innehafvarinnan någon afgift för rättigheten att hålla marketenteri. Tvärt om har hon en bestämd aflöning derför. Varorna försäljas efter bestämd taxa. Den vinst, som blir på försäljningen, användes uteslutande till manskapets fördel, dels till extra förplägning vid högtiderna, dels till anskaffande

af bibliotek och tidningar m. m. för trupperns trefnad. Det är naturligt, att det är till stor fördel för manskapet, att ett marketenteri finnes, därför att de då slippa att ute i staden utom kasernen gå omkring på ölkrogarne, utan kunna få sina behof tillfredsställda på platsen, der de befinna sig under befälets ögon. Anordningen har således betydelse i nykterhetens intresse. Jag har velat nämna detta, på det herrarne må få veta, huru förhållandena i Karlskrona äro.

*Angående
förändring i
lagstiftningen
om vin
och malt-
drycker.
(Forts.)*

Med afseende på föreliggande betänkande ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: Jag önskar endast anmärka, att, om här af någon uttalats en half insinuation, det icke skett af mig. Jag har icke uttalat vare sig någon half eller någon hel insinuation. Hvad jag sagt är icke någon insinuation, utan ett *påstående*, att med gällande förordnings mening det icke kan vara förenligt att mot afgift upplåta några sådana rättigheter; vidare att, så vidt jag har kunnat utröna, ingenting finnes i någon förordning stadgad om användningen af några sådana afgifter; och slutligen att det vore af intresse att få veta, hvart dessa enligt min tanke på olagligt sätt tillkomna afgifter taga vägen. Detta innehåller icke någon vare sig hel eller half insinuation.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det herr vice tal-
mannen till proposition upptagit hvart och ett af de olika yrkanden,
som derunder förekommit, blef utskottets ifrågavarande hemställan
af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls jemväl.

Enligt föreskriften i § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle de af kammaren sålunda fattade beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 10.

Efter föredragning slutligen af sammansatta stats-, banko- och lagutskottets utlåtande n:o 3, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ett tillägg till lagen om rikets mynt den 30 maj 1873, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarest kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,50 på natten.

In fidem
E. Nathorst Böös.